

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

Systemy trestní justice v Evropě a Severní Americe

IZRAEL

**Autoři:
Leslie Sebba
Menachem Horovitz
Ruth Geva**

Překlad: Agentura PYLON

Tento text nemá charakter oficiálního překladu, neprošel jazykovou korekturou
a je určen pro studijní účely

Neprodejné

Praha 2005

ISBN 80-7338-036-6

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci

**Český překlad vychází s laskavým svolením vydavatele publikace
European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with
The United Nations – HEUNI
Helsinki, Finland,
<http://www.vn.fi/om/heuni>**

Přeloženo z anglického originálu Criminal Justice Systems in Europe and North America :
Israel / Leslie Sebba, Menachem Horovitz, Ruth Geva. – Helsinky : HEUNI, 2003. – 110 s.
ISBN 952-5333-16-7

Obsah

1.	Úvod	
1.1	Základní údaje o Izraeli	
1.2	Forma státu	
2.	Historický vývoj trestního práva	
3.	Historie trestněprocesních předpisů	
4.	Organizace trestní justice	
4.1	Ministerstvo veřejné bezpečnosti	
4.2	Ministerstvo spravedlnosti	
4.3	Ministerstvo práce a sociálních věcí	
4.4	Ministerstvo životního prostředí	
4.5	Ministerstvo financí	
4.6	Zvláštní úřady	
5.	Policie	
5.10	Vyšetřování	
6.	Soudy	
7.	Vězeňská služba	
7.8	Organizace vězeňského systému	
7.9	Přerušování výkonu trestu a propuštění	
7.10	Náprava vězňů a postpenitenciární péče	
7.11	Práva vězňů	
8.	Nápravné služby	
8.4	Probační služba pro mladistvé	
8.5	Úřad na ochranu mládeže (YPA)	
8.6	Probační služba pro dospělé	
8.7	Nápravná služba pro mládež	
8.8	Služba pro ženy a dívky	
8.9	Služba pro intervenci zneužívání drog	
9.	Trestní řízení	
9.1	Kategorie trestných činů	

9.2	Odhalování a obžaloba .....
9.3	Vazba a zadržení .....
9.4	Výpověď a důkazy .....
9.5	Obhajoba .....
9.6	Předsoudní stadium .....
9.7	Řízení před soudem .....
9.8	Rozhodnutí o vině a trestu .....
9.9	Odvolání a obnova řízení .....
9.10	Udílení milosti .....
10.	Soudnictví nad mládeží .....
10.3	Vazba a zadržení .....
10.4	Soudy pro mládež .....
11.	Systém trestů .....
11.5	Trest odnětí svobody .....
11.6	Podmíněný trest odnětí svobody a jiné podmíněné tresty .....
11.7	Obecně prospěšné práce a trest nucených prací .....
11.8	Peněžitý trest a odškodnění oběti .....
11.9	Probace (Hasin a Horovitz, 1998) .....
11.10	Trestání drogových trestných činů .....
12.	Oběť trestného činu .....
13.	Prevence trestné činnosti (Geva, 1995, 2002) .....
13.3	Situační prevence .....
13.4	Partnerský přístup k prevenci kriminality (Geva a Efrati, 1995; Weisburd a kol., 2001; Geva, 2002) .....
13.5	Národní rada pro prevenci kriminality (NCPC).....
13.6	Národní protidrogový úřad (ADA) .....
14.	Třetí sektor: nevládní organizace na úseku trestní justice, lidských práv a reformy právního řádu .....
15.	Statistika a trendy trestné činnosti .....
15.1	Zdroje údajů .....
15.2	Vývoj ohlašované a registrované kriminality (viz též: Rahav, 1998) .....
15.3	Viktimizace .....
15.4	Pachatelé trestných činů .....
15.5	Ukládání trestů .....

15.6	Vězeňská populace (viz: www.gov.il) .....
16.	Přehled a současné trendy trestní justice .....
	Odkazy .....
	Další zdroje .....

1. Úvod

1.1 Základní údaje o Izraeli

Izrael získal nezávislost v roce 1948. Hranice Státu Izrael tvoří na západě Středozemní moře, na severu Sýrie a Libanon a na východě, respektive jihovýchodě, Jordánsko a Egypt. Jeho celková rozloha je 28.000 km². Obyvatelstvo Izraele čítá 6,5 milionu osob (kromě přibližně tří milionů arabských obyvatel území pod Palestinskou správou a Správních území (Západní břeh Jordánu a Pásmo Gazy).¹ Přibližně 80 % populace tvoří Židé a 20 % Arabové. Více než polovina izraelských Židů se zde narodila a zbytek pochází z více než osmdesáti zemí celého světa. Zhruba 90 % obyvatel Izraele žije ve více než 100 městech, včetně čtyř největších: Jeruzaléma – hlavního města, Tel Avivu a jeho satelitů, Haify a Beer-Sheby. Úředním jazykem je hebrejšтина, druhým úředním jazykem arabština.

1.2 Forma státu

1.2.1. Izrael je demokratická republika s parlamentním systémem. Jedná se o systém více politických stran s ministerským předsedou v čele koaliční vlády.

1.2.2. Státní systém je vybudován na základech, tvořených právními předpisy, správními akty a parlamentní praxí. Knesset (parlament) je 120tičlenný jednokomorový zákonodárný sbor, jehož členové jsou voleni každé čtyři roky. Aby se vyšlo vstříc koaličním tlakům, byla zrušena omezení počtu členů vlády; za otázky národní bezpečnosti je zodpovědný menší „kabinet“. Ministerský předseda stojí v čele kabinetu i vlády. V nedávné době bylo zrušeno ustanovení o přímé volbě ministerského předsedy, podle kterého se postupovalo ještě v minulých volbách.

1.2.3. V Izraeli se dodržuje zásada tří oddělených složek státní moci: zákonodárné (Knesset), výkonné (vláda Izraele) a soudní (izraelské soudy).

---

¹ Pro vývoj počtu obyvatel viz graf 1, kapitola 15.

1.2.4. Knesset volí prezidenta, který představuje hlavu státu. V souladu s nedávnou změnou zákona je prezident volen na sedmileté funkční období, bez možnosti znovuzvolení. Prezident nedisponuje žádným právem veta a vykonává funkce zejména ceremoniální povahy.²

---

² Viz bod 11.6 – Udělení milosti.

2. Historický vývoj trestního práva³

2.1 Izrael nemá formální psanou ústavu, ačkoliv Deklarace nezávislosti z roku 1948 a část legislativy zahrnující některé zákony ústavněprávní povahy tvoří základ budoucí Ústavy. V Deklaraci nezávislosti z roku 1948 byla zakotvena řada principů sloužících k ochraně základních lidských práv, ovšem tato Deklarace nemá závazný charakter. Některé z uvedených principů byly promítnuty do dvou tzv. Základních zákonů, jimž Nejvyšší soud přiznal kvaziústavní status. Obecně řečeno, právní předpisy přijaté po vydání uvedených Základních zákonů, nesmí být v rozporu s jejich obsahem a mohou být pro takový případ zrušeny soudem.

2.2 S výhradou výše uvedeného principu má výhradní pravomoc přijímat a rušit zákony Kneset. V minulosti byla většina zákonů přijata na základě vládní iniciativy, ačkoliv členové Knesetu mohli rovněž přicházet s vlastními návrhy zákonů. Takové „soukromé“ návrhy v současnosti začínají v politickém procesu převládat, a to v souvislosti se zavedením „primárních voleb“. Kandidáti pro zařazení na stranické seznamy pro volby se musejí před členy strany (či před ústředním výborem strany) uvést, aby posílili šance na své zvolení. Předložení „soukromých“ návrhů zákonů poskytuje členovi Knesetu publicitu a možnost sebe prezentace.

2.2.1. Aby byl návrh zákona přijat, musí projít třemi fázemi.⁴ První je vyhrazena politické diskusi, po níž může být návrh zákona předložen příslušnému výboru Knesetu, kde je podrobně posouzen. Poté jsou obvykle podány určité pozměňovací návrhy. Následuje druhé a třetí čtení, po nichž zákon podepisuje ministr zodpovědný za jeho realizaci, ministerský předseda a prezident republiky.

2.3 Britská nucená vláda Palestiny vydala v roce 1936 trestní zákon. Jednalo se o kodifikovanou verzi britského *common law*⁵ s modifikacemi, jež braly zřetel na místní podmínky a zvyky. Některé z těchto zvyků měly původ v tureckém otomanském právu, jež na daném území platilo před vydáním britského zákona.

---

³ Viz též Bensinger, 1989, 1998.

⁴ „Soukromé“ návrhy navíc procházejí předběžným čtením.

⁵ Podobnou verzi, jež byla vydána v Queenslandu v Austrálii nebo na Kypru.

Řada hlav tohoto zákona byla upravena izraelskou legislativou po roce 1948, a v roce 1977 byla vydána úplná verze zákona v hebrejském jazyce. Následovaly další změny a v roce 1994 byl přijat návrh nové obecné části trestního kodexu (dodatek č. 39 – Úvodní část a Obecná část). Tento nový právní předpis přinesl změnu základních principů trestní odpovědnosti. Položil důraz na princip subjektivní odpovědnosti, přičemž vycházel z návrhu vypracovaného dvěma profesory práva,⁶ a bral v úvahu dosud vydaná rozhodnutí Nejvyššího soudu. Ovšem návrhy na strukturovanější systém trestních sankcí přijaty nebyly a současné znění příslušné hlavy trestního zákona, zabývající se systémem trestů, zůstalo beze změny.

2.4 Mnoho dalších právních předpisů obsahuje zákazy trestněprávní povahy. Některé z nich dosud nesou název „Nařízení“ naznačující, že byly vydány během období nucené vlády, např. Nařízení o nebezpečných drogách (nová verze) z roku 1973, nebo Nařízení o dopravě (nová verze) z roku 1961, a řada nařízení týkajících se finančních záležitostí (daně z příjmu apod.). Porušení uvedených právních předpisů jsou trestným činem. V praxi však mohou být některé z těchto deliktů projednány v méně formálním řízení (viz dále) podle trestního řádu z roku 1982, nebo jako správní delikty podle zákona o správních deliktech z roku 1985. Existují rovněž systémy nouzové legislativy použitelné jak na správních územích tak uvnitř „zelené hranice“.⁷

2.5 Nadto jsou trestní sankce obsaženy v řadě odvozených právních předpisů, včetně obecních vyhlášek.

---

⁶ Viz Kremnitzer 1998, a Friedmann 1998.

⁷ „Zelená hranice“ se týká hranic mezi Izraelem a sousedními zeměmi z období před válkou v roce 1967.

3. Historie trestněprocesních předpisů

3.1 Trestní řízení je upraveno v trestním řádu, který byl přijat Knessetem v roce 1965, a jehož úplné znění bylo znovu vydáno v roce 1982. Zákon odráží common law tradici adverzárního systému s akuzacími prvky, kdy důkazní břemeno spočívá na obžalobě.

3.2 V řízení nevystupuje porota, a předběžné projednání věci bylo zrušeno.

3.3 Od roku 1965 se systém vyvíjí, přičemž značný důraz byl položen na práva obviněného. Obviněný tak například získal právo seznámit se s důkazy obžaloby a omezena byla doktrína výsady mlčenlivosti. V minulých letech vstoupil v platnost systém právní pomoci.⁸ Zákon o odposlechu a zákon o soukromí poskytují obviněnému ochranu před používáním důkazů získaných nezákonným způsobem, jako je např. nezákonný odposlech.

V jiných aspektech však došlo k pohybu ve směru k modelu „kontroly kriminality“. Bylo tak kupříkladu omezeno právo nevyprávět, kdy v důsledku novelizací musí obviněný v předstihu uvést, zda má v úmyslu svou obhajobu založit na alibi, přičemž skutečnost, že se mu je nepodaří prokázat, může být pokládáno za podporu obžaloby.

3.4 Dalším základním právním předpisem, týkajícím se trestního řízení, bylo Nařízení o trestním řízení (zadržení a prohlídka), nová verze, z roku 1969. Nařízení je v současnosti nahrazeno dvěma zvláštními zákony – první z nich upravuje zajištění osob a druhý prohlídky. Tyto zákony upravují tu část předsoudního stadia řízení, která se týká zajištění osob, peněžité záruky a prohlídek.

---

⁸ Viz bod 9.5.

4. Organizace trestní justice

4.1 *Ministerstvo veřejné bezpečnosti*

4.1.1. Postavení a činnost policie, oficiálně zřízené během britské nucené vlády v roce 1926, byla upravena Nařízením o policii z roku 1926 a Nařízením o trestním řízení z roku 1924. Po vzniku Státu Izrael v roce 1948 jmenoval ministerský předseda David Ben-Gurion bývalého policejního důstojníka ministrem policie a vězeňství (Ben-Porat, 1998).

4.1.2. Uvedené ministerstvo spojilo izraelskou policii a izraelskou vězeňskou službu, přičemž společný Ředitel policie a vězeňské služby podléhal přímo izraelské vládě. V roce 1952 však byly obě funkce opět odděleny a nyní má každá z těchto dvou institucí vlastního ředitele (v případě policie nazývaného Generální inspektor).

4.1.3. Ministerstvo veřejné bezpečnosti (v roce 1995 byl změněn původní název „ministerstvo policie“) je nadále zodpovědné za obě uvedené služby, stejně jako za Národní výbor pro prevenci kriminality (NCPC).⁹

4.2 *Ministerstvo spravedlnosti*

4.2.1. Ministerstvo spravedlnosti je zodpovědné za většinu aspektů oblasti trestní justice. Státní prokurátor stojí v čele prokuratury, pod obecným dohledem Generálního prokurátora, který má všeobecnou zodpovědnost za oblast trestní justice. Generální prokuratura je vysokým státním úřadem. Vedle role vůdčího orgánu trestního stíhání zahrnuje funkce Státního prokurátora následující úkoly: zastupovat stát před soudem ve všech druzích soudních řízení, poskytovat právní pomoc vládě a ostatním složkám státní moci, a zastupovat veřejný zájem.

4.2.2. Systém prokuratury je rozdělen geograficky do jednotlivých oblastí. Oblastní prokurátor požívá vysokého stupně nezávislosti, přijímá ovšem obecné pokyny Státního prokurátora.

---

⁹ Pro podrobnosti o policii viz kapitolu 5, o vězeňství viz kapitolu 7, o NCPC viz kapitolu 13.5.

4.2.3. Soudnictví spadá do působnosti ministerstva spravedlnosti. Jeho původ sahá před rok 1948. Během období britské nucené vlády existoval systém dvou druhů soudů – civilních a náboženských. Náboženské soudy byly zřízeny v Palestině v 19. století, a existují dodnes. Třístupňový systém civilních soudů¹⁰ pochází též z období tureckého práva a byl formalizován přijetím zákona o soudech v roce 1957, jenž byl následně nahrazen Základním zákonem o soudnictví.

4.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí

4.3.1. Odbor dětí, mládeže a nápravných služeb ministerstva práce a sociálních věcí je zodpovědný za penitenciární a probační systém, a to jak pro mladistvé, tak i dospělé osoby.

4.3.2. Ministerstvo dále poskytuje nápravné a pečovatelské služby pro rizikovou mládež a rizikové rodiny, včetně provozu ústavů, ubytoven a domů na půli cesty. V jeho rámci působí zvláštní oddělení zabývající se domácím násilím a zneužíváním drog.¹¹

4.4 Ministerstvo životního prostředí

4.4.1. Ministerstvo životního prostředí má působnost v oblasti všech deliktů, týkajících se životního prostředí, a disponuje specializovanými pracovníky s některými výkonnými pravomocemi v těchto věcech. Veškeré trestní věci jsou ovšem vyřizovány policií a následně projednány v řádném soudním řízení.

4.4.2. Ministerstvo životního prostředí je zodpovědné za prosazování veškerých právních předpisů týkajících se této oblasti, včetně právních předpisů o nebezpečném odpadu, o znečišťování půdy a vzduchu, o nakládání s odpady, o ochraně ohrožených druhů a ochraně před znečištěním moří.

4.4.3. Ministerstvo zastupuje Izrael v řadě mezinárodních dohod, jak mnohostranných, tak i dvoustranných. Mezi jinými se jedná o Basilejskou úmluvu o kontrole přeshraničního pohybu

---

¹⁰ Viz bod 6.1. Je třeba upozornit, že termínu „civilní“ soudnictví je zde užíváno za účelem odlišení od soudnictví „náboženského“, přičemž zahrnuje též trestní soudnictví.

nebezpečného odpadu a o nakládání s ním, o Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy divoké fauny a flóry (1994), o Úmluvu o ochraně Středozemního moře a o Vídeňskou úmluvu o ochraně ozónové vrstvy (1992).

4.5 *Ministerstvo financí*

Ministerstvo financí má kontrolní pravomoci pokud jde o finanční delikty, jako např. daňové úniky. Zvláštní vyšetřovací jednotka vyhledává a shromažďuje důkazy před tím, než je věc předána policii a prokuratuře k rozhodnutí o případné obžalobě. Národní jednotka policie pro boj s finanční kriminalitou s touto jednotkou úzce spolupracuje.

4.6 *Zvláštní úřady*

4.6.1. **Protidrogový úřad (ADA)**¹², formálně podřízený Úřadu ministerského předsedy, byl založen v roce 1988 a jeho poslání je definováno v zákoně o Protidrogovém úřadu z roku 1988. Byl zřízen za účelem vypracování politiky prevence zneužívání drog, k rozvoji infrastruktury a služeb v oblastech boje proti drogám a péče o oběti zneužívání drog, a k zastřešení a koordinaci jednotlivých národních aktivit na tomto poli. Úkoly a organizační struktura Úřadu vychází z Celosvětového akčního programu OSN proti zneužívání drog.¹³

4.6.2. **Úřad pro resocializaci vězňů (ARP)** byl zřízen zákonem v roce 1983. Jeho činnost je financována ze státního rozpočtu a mimo to přijímá příspěvky od různých izraelských i zahraničních nadací. Přestože je politicky podřízen ministerstvu práce a sociálních věcí, jedná se o nezávislý úřad řízený radou složenou z 39 členů. Jeho úkolem je vyvíjet a zlepšovat programy pro resocializaci vězňů po jejich propuštění z vězení, zejména v rámci komunity.¹⁴

4.6.3. Nedávno (2001) zřízený **Národní úřad pro prevenci praní špinavých peněz** působí v rámci ministerstva spravedlnosti a řídí činnosti směřující k provedení zákona o prevenci praní špinavých peněz z roku 2000. Tento Úřad odpovídá za vedení národní databanky

---

¹¹ Viz body 8.4 a 8.5.

¹² V hebrejštině nazývaný doslova „Úřad pro válku s drogami“.

¹³ Viz bod 13.4.

¹⁴ Viz bod 7.10.

peněžních převodů a transakcí, která má usnadnit shromažďování informací o podezřelých aktivitách v této oblasti. Informační systém je nyní propojen s bankovním systémem.

5. Policie¹⁵

5.1 Izraelská policie (IP) je od svého zřízení v roce 1948 národním, vysoce centralizovaným sborem, podřízeným ministerstvu veřejné bezpečnosti (dříve nazývanému „ministerstvo policie“). Policejní ředitelství sídlí v Jeruzalémě.

5.2 Podle Nařízení o policii (nová verze) z roku 1971, které definuje působnost a pravomoci policie, odpovídá IP za udržování práva a pořádku, za prevenci trestné činnosti, za kontrolu dopravy, za dopadení a zajištění pachatelů a podezřelých, za zabezpečení veřejného pořádku a ochranu života a majetku, a za zajištění řádných podmínek pro osoby, jejichž osobní svoboda byla omezena.

V roce 1974 byla působnost policie rozšířena o další úkol – udržování vnitřní bezpečnosti, tj. preventivní a následná činnost v boji s terorismem uvnitř hranic státu.

5.3 Preventivní funkce policie v oblasti boje s kriminalitou převládala v její činnosti v posledním dvacetiletí 20. století mnohem méně, než tomu bylo v dobách, kdy byla zřízena (Geva, 1999). V roce 1995 se policie rozhodla realizovat „komunitní policejní činnost“, tedy pracovat na základě partnerství s obcemi a místními občanskými organizacemi.

5.4 Sbor je veden a řízen, funkčně i organizačně, ředitelem (nazývaným „Generální inspektor“), který je jmenován vládou na návrh ministra veřejné bezpečnosti. Ředitel je bez politické příslušnosti a obvykle se jedná o zkušeného policejního důstojníka.

5.5 Prakticky všichni policejní zaměstnanci jsou ve služebním poměru k policejnímu sboru.¹⁶ Izraelský policejní sbor zahrnuje rovněž vojáky, vykonávající povinnou vojenskou

---

¹⁵ Pro seznámení s vývojem policie od jejího zřízení viz Shadmi, 1998.

¹⁶ V roce 2001 čítal policejní sbor 25 000 policejních úředníků. Toto číslo zahrnuje též veškerý pomocný personál, jako jsou pracovníci sekretariátu, řidiči, kuchaři, stejně jako veškerý odborný personál, jako jsou odborníci na výpočetní techniku, odborníci na forenzní vědy apod. Nicméně v posledních letech se rozebíhá proces čerpání těchto pracovníků „z vnějších zdrojů“, kdy členové pomocného personálu, kteří odcházejí od policie, již nejsou nahrazováni nově přijímanými zaměstnanci policie.

službu (dvouletá pro ženy a tříletá pro muže ve věku 18 let). V roce 1995 nabyla účinnosti sedmá novela zákona o bezpečnostní službě, jež umožnila mladým mužům a ženám v případě zájmu (a se souhlasem armády) vykonávat povinnou vojenskou službu v jiných policejních složkách, než jen u Pohraniční stráže - polovojenského policejního útvaru, který byl do roku 1995 jediným policejním útvarem, kde bylo možno vojenskou službu absolvovat.

Dvacet procent sboru tvoří ženy.

Teprve nedávno začala organizace „zcivilňovat“ některá pracovní místa, zejména administrativní pracovníky či pracovníky logistické podpory.

5.6 V roce 1997 byl formulován Etický kodex Izraelské policie. Zakotvil základní povinnosti policisty vůči veřejnosti a zásady jeho chování. Hlavním účelem kodexu je najít a vymezit rovnováhu mezi pravomocemi, umožňujícími policistovi plnit jeho povinnosti, a zájmem na respektování lidských práv.

5.7 Na úrovni každého kraje působí Úředník pro stížnosti veřejnosti, který přijímá stížnosti ze strany veřejnosti a prošetřuje je. Veřejnost se může se svými stížnostmi obracet buď na tohoto úředníka, nebo na ombudsmana Ředitelství policie, anebo na ombudsmana Ministerstva veřejné bezpečnosti. Kárný odbor vypracovává obvinění, jež se předkládají Kárnému tribunálu Izraelské policie. Zde je obvinění projednáno před Policejním soudcem, dvěma dalšími důstojníky, kteří vystupují jako soudci, a obvykle též „zástupcem veřejnosti“, jímž je osoba s právnickým vzděláním z jiného úřadu. Ustaven je pro tyto účely rovněž Odvolací tribunál.

Stížnosti, jež se týkají trestních věcí, v nichž lze vynést trest odnětí svobody v délce vyšší než jeden rok, nebo které zahrnují nezákonné použití síly, jsou projednávány externím Odborem prošetřování stížností proti příslušníkům policie. Tento odbor byl založen v roce 1992 a v zájmu zajištění jeho nezávislosti spadá do působnosti ministerstva spravedlnosti.

5.7 Izraelská policie je územně rozdělena do šesti Krajských velitelství, v souladu s územním členěním státu. Tyto kraje jsou dále rozděleny na okresy, z nichž každý má v čele svého Policejního velitele. Každý z krajů i okresů je řízen administrativním a provozním

ředitelstvím, jejichž organizační struktura odpovídá struktuře Ředitelství Izraelské policie v Jeruzalémě.

Okresní velitelství jsou dále postupně děleny na větší Oblastní policejní okrsky či menší Policejní okrsky, Policejní podokrsky a obecní střediska policejní činnosti (obvykle policejní služebny o jednom policistovi na sídlištích či ve venkovských obcích, ovšem někdy též mobilní či dočasná střediska zřízená v určité oblasti k řešení zvláštního problému). Vedle toho působí stovky Základů občanských hlídek, v nichž pracují dobrovolníci (viz níže).

Vedoucí důstojníci těchto policejních jednotek jsou jmenováni národním či příslušným územním ředitelstvím. Starosta či jiný vedoucí představitel volených orgánů místní samosprávy nemají při jejich jmenování vůbec žádné slovo.

5.8 V rámci policie působí též Pohraniční policie. Jedná se o polovojenský sbor „četnického“ typu, s vlastní organizační strukturou, ovšem podléhající Krajským velitelstvím. Jeho úkolem je plnit povinnosti na úseku bezpečnosti a boje s terorismem, strážit a bránit hranici mezi Izraelem a územím pod Palestinskou správou, řešit případy narušení veřejného pořádku a zabráňovat rozkrádání majetku.

5.9 Dobrovolnické Občanské hlídky provádějí preventivní obchůzky a poskytují pomoc policejním služebnám, zejména na sídlištích. Stovky Základů občanských hlídek zajišťují pro přibližně 45 000 dobrovolníků (roční průměr za posledních 15 let) výcvik a vybavení pro policejní práci v místech jejich bydliště. Dobrovolníci mají postavení a oprávnění policistů pouze jsou-li ve službě.

5.10 *Vyšetřování*

5.10.1. Občané mohou oznámit trestný čin buď na místní policejní stanici, policejní hlídce nebo policistovi obecní policie. Policista sepíše záznam na místě činu či dopravní nehody. Tímto záznamem je řízení zahájeno a policie je povinna provést ve věci vyšetřování, jehož výsledkem bude rozhodnutí, zda bude zahájeno stíhání, nebo zda věc bude dočasně odložena či řízení zastaveno.

Pokud se však nejedná o zločin, může policie od vyšetřování upustit z důvodu „nedostatku veřejného zájmu“, anebo proto, že k prošetření věci je příslušný jiný orgán.

5.10.2. V méně závažných případech, tj. pokud je trestný čin přečinem či spadá do určité kategorie zločinů, vystupuje policie též jako žalobce v řízení před smírčím soudem.

5.10.3. Každé oblastní oddělení a řada větších policejních okrsků disponuje policejními techniky, kteří jsou vysíláni aby zajišťovali a shromažďovali důkazy z místa činu a od podezřelých. Důkazy jsou odesílány do centralizovaných laboratoří Izraelské policie k dalšímu zkoumání a přípravě na jejich předložení jako důkazu v řízení před soudem. Vedle toho byly vyvinuty zvláštní soupravy pro testování a sběr důkazů, které umožňují technikům provádět určité předběžné testy přímo na místě.

5.10.4. V rámci Ředitelství policie působí Oddělení identifikace a forezních věd, které podléhá Odboru vyšetřování a provozuje hlavní laboratoře, v nichž analyzuje důkazy shromážděné místními jednotkami. Při tom využívá širokou škálu testů a analýz – v laboratořích se zkoumá DNA, drogy, chemické látky, výbušniny a hořlaviny, probíhají daktyloskopické či balistické analýzy apod.

5.10.5. Ředitelství policie provozuje Automatizovaný systém identifikace otisků prstů (AFIS), který umožňuje srovnat otisky prstů nalezené na místě činu s otisky z databáze známých pachatelů, nebo ověřit totožnost podezřelého pomocí otisků jeho prstů.

5.10.6. Odbor vyšetřování je rovněž zodpovědný za zacházení s mladistvými, a to jak v postavení podezřelého tak oběti, ve věku od 12 let (věková hranice trestní odpovědnosti) do 18 let.¹⁷

5.10.7. Jednotka podpory obětem v rámci Ředitelství policie poskytuje odborné informace k postupům týkajícím se podpory poskytované obětem trestných činů vyšetřovateli, zejména ve vztahu ke zvláštním skupinám obětí, jako jsou oběti domácího či sexuálního násilí, zranitelné (bezmocné) oběti (např. mentálně zaostalé) nebo senioři.

---

¹⁷ Pro více informací o soudnictví nad mládeží viz kapitolu 10.

5.10.8. „Policejní vyšetřovatelé pro mládež“, působící na různých úrovních, jsou speciálně školeni pro zacházení s mládeží, ať již v postavení pachatelů či obětí, ve věku přes 14 let.¹⁸ Kromě práce vyšetřovatele vykonávají rovněž preventivní činnost ve školách a dohlížejí na zábavní centra, jež jsou pokládána za riziková pro mládež. Koordinují svou činnost s obecními orgány sociální péče a orgány sociální péče o mládež na obecní úrovni.

5.10.9. Během posledních několika let byli zřízeni zvláštní „vyšetřovatelé domácího násilí“. Důvodem byly neustále se zvyšující povědomí veřejnosti o problému domácího násilí, a měnící se politika policie. Ta se obrací k většímu důrazu vůči pachatelům a k využívání terapeutických středisek jak pro oběti, tak i pachatele.¹⁹

5.10.10. Vedle toho jsou vytvořeny dvě zvláštní národní vyšetřovací jednotky. Jedna z nich se věnuje závažné a mezinárodní kriminalitě (jako jsou zločinecké skupiny zabývající se krádežemi motorových vozidel či obchodem s drogami), druhá kriminalitě bílých límečků, podvodům a počítačové kriminalitě.

5.10.11. Po ukončení vyšetřování je spis předán příslušnému orgánu žaloby – buď policejnímu prokurátorovi či příslušné krajské prokuratuře. Prokurátor zahájí řízení o obžalobě a rozhodne, jakému trestnímu obvinění bude podezřelý čelit.

5.10.12. Policejní okrsky a některá krajská policejní velitelství provozují policejní cely, v nichž jsou umístovány vyšetřované osoby nebo osoby, čekající na soudní řízení. V některých z těchto zařízení se nacházejí též pachatelé, kteří již byli odsouzeni a měli by tedy být umístěni v zařízeních Vězeňské služby. Tento stav vede k všeobecné přeplněnosti policejních cel.

5.10.13. Zákon stanoví, že mladiství jsou v celách drzeni odděleně od dospělých. Ženy jsou umístěny odděleně od mužů.

---

¹⁸ Ohledně „Dětských vyšetřovatelů“, podléhajících ministerstvu práce a sociálních věcí a určených k zacházení s dětmi do 14 let, viz bod 10.3.5. a bod 12.4.

¹⁹ Viz též bod 13.5.

6. Soudy

6.1 Soudní systém je třístupňový, přičemž každý stupeň má odlišnou působnost při rozhodování v trestních věcech:

- Smírčí (magistrátní) soudy, které jsou příslušné rozhodovat v řízení o trestných činech, za které lze uložit trest odnětí svobody v délce nejvýše sedmi let nebo peněžitý trest, a mají též příslušnost v soukromoprávních věcech. Krajský prokurátor se ovšem může rozhodnout podat smírčímu soudu obžalobu i v řízení o trestném činu, za který lze uložit trest odnětí svobody nad sedm let. V Izraeli působí 26 smírčích soudů. Většina řízení u těchto soudů probíhá před samosoudcem.
- Krajské soudy konají řízení v těch trestních věcech, které nespádají do příslušnosti smírčích soudů. Fungují rovněž jako odvolací soudy ve věcech, které byly v prvním stupni rozhodovány smírčím soudem. Krajský prokurátor se však může rozhodnout podat krajskému soudu obžalobu i v řízení o trestném činu, za který lze uložit trest odnětí svobody v délce nejméně pěti let. V závažných případech a v řízení o odvolání rozhoduje senát složený ze tří soudců. V ostatních případech rozhoduje samosoudce. Celkem je v Izraeli 5 krajských soudů.
- Nejvyšší soud rozhoduje o odvolání proti rozsudkům krajských soudů. V řízení obvykle rozhoduje tříčlenný senát. V ostatních případech je počet soudců (vždy lichý) určen předsedou soudu.²⁰

Kromě toho funguje Nejvyšší soud též jako Nejvyšší správní soud, známý jako „Bagatz“.²¹ V tomto směru vystupuje jako správní soud přezkoumávající postupy a akty státu (cosi obdobného jako „divisional court“ v Anglii). V posledních letech význam tohoto Nejvyššího správního soudu v Izraeli vzrostl. Jednak chrání práva občanů proti aktům a zásahům státu, když jsou jejich základní práva zjevně porušována ze strany státních orgánů, a jednak zasahuje do ústavních, politických a náboženských otázek. Nejvyšší soud například oprávnil obyvatele Západního břehu Jordánu a Pásmu Gazy obracet se na něj se žádostí o přezkoumání jakéhokoliv aktu armády nebo jiného státního orgánu či úředníka, který je postihuje, ve

---

²⁰ V hebrejštině nazývaným ekvivalentem slova „prezident.“

stejném rozsahu, v jakém tak může učinit kterýkoliv izraelský občan. V uplynulých desetiletích Nejvyšší soud výrazně zúžil okruh věcí, které se pokládají za „nežalovatelné“, tj. nepodléhají soudnímu přezkumu.

6.2 Kromě uvedených tří typů soudů existují ještě dopravní soudy, jež mají působnost zásadně v trestních věcech, a dále rodinné soudy, soudy pro drobné nároky, náboženské soudy a pracovní soudy, které rozhodují v soukromoprávních věcech.

6.3 Vojenské soudy („válečné soudy“) rozhodují v trestních věcech, které se týkají vojáků. Jejich činnost je v Izraeli upravena Nařízením o výjimečném stavu z dob britské nucené vlády. Nařízení zahrnuje zvláštní ustanovení týkající se potvrzení a změny rozsudku, ovšem pomíjející obecné podmínky uvěznění. Vojenské soudy se zabývají zejména záležitostmi národní bezpečnosti.

6.4 Na základě zákona o mládeži (soudní řízení, trest a způsoby péče) z roku 1971 působí soudy mládeže, které se vztahují na děti a mladistvé od 12 do 18 let. Zvláštní soudci pro mladistvé působí na úrovni smírčích soudů, ovšem s rozšířenou působností. Jejich činnost vychází z nápravné filosofie a upřednostňuje výchovu před trestem. Mladiství, obžalovaní ze závažných trestných činů (vražda, znásilnění, loupež), jsou souzeni soudci krajských soudů, kteří byli jmenováni soudci pro mladistvé.²²

6.5 Soudci jsou v Izraeli voleni veřejným výborem, složeným ze zástupců Nejvyššího soudu, vlády, Knesetu a advokacie. Čistě političtí zástupci ve výboru (ministři a členové Knesetu) tvoří menšinu. V důsledku tlaku veřejnosti na větší průhlednost rozhodovacího procesu výboru je v současnosti zveřejňováno více informací o kandidátech.

6.6 Soudní systém je obecně přetížen počtem rozhodovaných věcí, což vede ke značným průtahům při jednání a rozhodování. V Tel Avivu proto byla zahájena realizace pilotního projektu dvousměnného (denního a večerního) provozu soudů.

---

²¹ Hebrejská zkratka výrazu „Nejvyšší správní soud“.

²² Viz též bod 10.4.

7. Vězeňská služba²³

7.1 Za Vězeňskou službu Izraele odpovídá ministerstvo veřejné bezpečnosti.

7.2 V zemi existuje jediný národní vězeňský systém, představovaný Vězeňskou službou Izraele. Podle koncepce vězeňské služby, formulované v Nařízení o věznicích (nová verze) z roku 1971, je jejím hlavním úkolem zajistit výkon trestu odnětí svobody vězňů, zabránit jim v páčání dalších škod společnosti, působit na jejich nápravu a tím umožnit jejich návrat do společnosti.

7.3 Struktura vězeňské služby do značné míry následuje systém zavedený během britské nucené vlády, jak ostatně vyplývá i z názvu právního předpisu, kterým je upravena – Nařízení o věznicích. V oficiální hebrejské verzi byl tento právní předpis vydán v roce 1971 a čas od času bývá novelizován.

7.4 Podrobná právní úprava podmínek ve věznicích je obsažena ve Vězeňském řádu, jehož poslední významná změna byla provedena v roce 1978, a v podrobných příkazech vydávaných Ředitelem vězeňské služby, který je odpovědný za správu celého vězeňského systému.

7.5 Nařízení o věznicích definuje vězně jako „osobu umístěnou v souladu se zákonem ve věznicích.“ To zahrnuje též osoby vykonávající ve věznicích vazbu, stejně jako další kategorie osob, např. pachatele odsouzené vojenskými soudy.

7.6 Existuje několik armádních věznic, nicméně většina pachatelů trestných činů, kteří jsou ve výkonu vojenské služby, vykonává trest odnětí svobody v běžné civilní věznicích.

7.7 Správní vazba bývala upravena Nařízením o výjimečném stavu, ovšem nyní ji upravuje zákon o výjimečných pravomocích (vazba) z roku 1979.²⁴ Tento zákon upravuje

---

²³ Pro podrobnosti viz též Shavitt, 1998.

zejména řízení o umístění do preventivní vazby uvnitř izraelských mezinárodních hranic. Obdobný zákon upravuje řízení s pachateli trestných činů proti bezpečnosti na územích pod armádní správou. Vydány byly též právní předpisy upravující podmínky výkonu vazby, jež zohledňují Ženevské konvence.

7.8 *Organizace vězeňského systému*

7.8.1. V čele Vězeňské služby stojí ředitel, kterého jmenuje ministr veřejné bezpečnosti.

7.8.2. V Izraeli je 19 věznic a dvě vazební věznice²⁵. Pouze pět věznic bylo vybudováno za účelem umístění osob ve výkonu trestu a vazby, všechny zbývající se nacházejí v zařízeních, jež původně neměly jako věznice či vazební věznice sloužit. V posledních deseti letech byly vybudovány tři zcela nové věznice – s vysokým a nízkým stupněm zabezpečení.

7.8.3. Stupně zabezpečení jednotlivých zařízení jsou různé – dvě třetiny jsou určeny jako věznice s vysokým stupněm zabezpečení, tři mají střední stupeň zabezpečení a dvě nízký.

7.8.4. Některá zařízení jsou určena k umístění zvláštních skupin osob – žen ve výkonu trestu či vazby, mladistvých delikventů, vězňů vyžadujících zvláštní zabezpečení v zájmu ochrany před ostatními vězni. Pro některé zvláštní skupiny jsou rovněž vytvořena zvláštní oddělení – psychiatrické oddělení, zdravotní středisko, oddělení pro vězně závislé na drogách, bezdrogová oddělení, a oddělení pro vězně ze Správních území, vykonávající trest za teroristické činy proti Izraelskému státu.

7.9 *Přerušeni výkonu trestu a propuštění*

7.9.1. Vězni mají právo na přerušeni výkonu trestu poté, co vykonali čtvrtinu svého trestu. Výkon trestu bývá přerušeni na dobu od 24 do 96 hodin. Délka závisí na bezpečnostním statutu vězně a dalších okolnostech, včetně informací poskytnutých policií. Nelze zcela zabránit tomu, aby někteří vězni přerušeni výkonu trestu nezneužívali, např. k pokusům o pronesení drog či zbraní do věznice při návratu. Tato skutečnost se pokládá za přijatelné

---

²⁴ Viz bod 6.3.

riziko. Některým vězňům se přerušeni nepovoluje z důvodu možného nebezpečí, jež by hrozilo jejich rodinám, kvůli možnosti zapojení do kriminálních aktivit, či z důvodu jiných bezpečnostních rizik. Přerušeni výkonu trestu se rovněž nepovoluje pachatelům sexuálních trestných činů, kteří popírají svoji vinu.

7.9.2. Některým vězňům, kteří nemají právo na přerušeni výkonu trestu, jsou povolovány manželské návštěvy. Pravidla těchto návštěv byla na doporučení veřejného výboru liberalizována v roce 1999. Pro tyto účely byl vybudován objekt o pěti pokojích v jedné z ústředních věznic.

7.9.3. Jedním z charakteristických rysů vězeňského systému v Izraeli je přeplněnost věznic. Nejobvyklejším způsobem, jak dosáhnout ulehčení systému od přeplněnosti, bývá strategie „předčasného propuštění“. Osoby odsouzené k trestu odněti svobody v délce do tří měsíců nemají nárok na zkrácení trestu. Osobám odsouzeným k trestu odněti svobody v délce od 3 do 6 měsíců může trest zkrátit Ředitel vězeňské služby poté, co vykonali dvě třetiny trestu. Osoby odsouzené k trestu odněti svobody delšímu než šest měsíců, které vykonaly dvě třetiny trestu, mohou být propuštěny před uplynutím doby trestu na doporučení Vězeňské rady pro propouštění.

7.9.4. Vězeňská rada pro propouštění je orgánem zřízeným zákonem v průběhu nedávných (v roce 2001) změn právního řádu. Předsedajícím je soudce, jmenovaný ministrem spravedlnosti se souhlasem předsedy Nejvyššího soudu. Další dva členové jsou odborníci z oboru kriminologie, sociologie, psychologie či psychiatrie. Zástupce vězeňské služby se může zúčastnit jednání Rady bez práva hlasovat. Zákon rovněž v některých případech připouští přítomnost některých dalších osob s poradním hlasem. Jedná se o zástupce Generální prokuratury, Probační služby nebo Úřadu pro resocializaci vězňů. Rada má k dispozici zprávu od ředitele věznice, v níž odsouzený vykonává trest, od jeho sociálního pracovníka, a též zprávu o jeho resocializačním programu.²⁶

7.9.5. Rada může rovněž rozhodnout o propuštění odsouzeného ze zvláštních důvodů – zejména kvůli zdravotnímu stavu, jenž by mohl vést k ohrožení života, pokud by nebyl

---

²⁵ Výraz „vazební věznice“ se používá pro zařízení, v nichž jsou umístěny osoby ve výkonu vazby, zatímco výraz „věznice“ pro zařízení, v nichž jsou umístěni odsouzení.

²⁶ Viz bod 7.10.

propuštěn k nastoupení zvláštní lékařské péče.²⁷ Z těchto důvodů však odsouzení bývají propouštěni pouze vzácně.

7.9.6. Prezident Státu Izrael má právo zmírňovat nebo měnit tresty. V některých případech rovněž může, ze soucitu či z jiných důvodů, snížit délku trestu odnětí svobody, a to včetně těch odsouzených k trestu odnětí svobody na doživotí, jejichž trest předtím změnil. Výše zmíněný nový zákon zřídil Zvláštní radu pro propouštění, řízenou soudcem Nejvyššího soudu a tvořenou dále soudcem krajského soudu a dalším odborníkem, podobným jaký může být členem Vězeňské rady pro propouštění. Kompetence tohoto orgánu jsou hlavně v oblasti změny trestů odnětí svobody na doživotí.

7.9.7. Zákon o správním propuštění, přijatý v roce 1990, umožňuje vězeňské službě urychlit propuštění vězňů, dříve než vykonají celý svůj trest nebo získají nárok na předčasné propuštění, a to o dva týdny až tři měsíce. Zákon dále dává ministru veřejné bezpečnosti pravomoc rozhodnout o „správním propuštění“ pachatelů jiných trestných činů než závažných zločinů či drogových deliktů, což umožňuje určité snížení přeplněnosti vězeňských zařízení.

7.9.8. Jak již bylo uvedeno, nedávno přijatý zákon o podmíněném propuštění (2001) rovněž upravil postup při rozhodování o předčasném propuštění vězňů a o jeho zrušení. Novinkou, ovlivněnou aktuální soudní judikaturou, je důraz kladený²⁸ na důvěru veřejnosti v soudní systém a systém trestní justice vůbec, a na odstrašující účinek, který je s touto důvěrou spojený. Zákon proto stanoví, že nesmí dojít k bezdůvodnému nepoměru mezi závažností trestného činu a okolnostmi jeho spáchání, a mezi dobou, kterou odsouzený stráví ve výkonu trestu. To je třeba brát v úvahu při rozhodování o případném podmíněném propuštění pachatele.

7.10 Náprava vězňů a postpenitenciární péče²⁹

7.10.1. Jedním z úkolů vězeňského systému je náprava odsouzených. Důraz je proto kladen na to, aby byla odsouzeným v rámci možností poskytnuta příležitost získat vzdělání a kvalifikaci.

---

²⁷ V rámci vězeňské služby působí zvláštní Zdravotní centrum, které umožňuje poskytovat zdravotní péči odsouzeným téměř jakéhokoliv zdravotního stavu, včetně jednodušších chirurgických zákroků.

²⁸ Viz zákon o podmíněném propuštění z roku 2001, článek 10 písm. a).

²⁹ Viz též Wozner, 1998.

Odsouzení mají povinnost pracovat, ovšem plnění této povinnosti není striktně vyžadováno v případech omezené pracovní schopnosti.³⁰ Všichni vězni mohou studovat individuálně (ve svém volném čase), v některých případech s pomocí z vnějšku. Vězeňská služba poskytuje jak formální vzdělávání (od výuky čtení a psaní až po kurzy na úrovni univerzitního vzdělání), tak i různé neformální kurzy, organizované po skupinách, seminářích a workshopech. Odsouzení, kteří se přistěhovali z mnoha cizích zemí, studují hebrejštinu.

7.10.2. Mezi nejvýznamnější úkoly nápravného procesu ve výkonu trestu je vytvořit u vězňů dobré pracovní návyky a dovednosti, které budou moci využít po propuštění. Kromě organizování kursů přípravy na budoucí povolání proto uvnitř věznic fungují i malá pracoviště, zřízená soukromými obchodními společnostmi, jež jsou jednak místem získávání dovedností, jednak zdrojem příjmů odsouzených, kteří na těchto pracovištích během výkonu trestu pracují. Většina vězňů je nicméně zaměstnána v rámci údržby a provozu věznice – při úklidu, v zahradnictví, v kuchyni atd. Za tuto práci dostávají symbolickou mzdu, za kterou si mohou ve vězeňské kantýně kupovat potraviny a jiné produkty.

7.10.3. Relativně malá část vězňů se účastní individuální či skupinové terapie, nabízené sociálními pracovníky, psychology a klinickými kriminology. Nejrozličnější individuální či skupinová terapeutická sezení se zabývají specifickými problémovými okruhy, jako jsou násilí mezi manžely, sexuální delikty či zneužívání drog.

7.10.4. Každý odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody v délce šesti měsíců a více má nárok před tím, než předstoupí před Radu pro propouštění (viz výše), zúčastnit se přípravy resocializačního programu pro období po propuštění. V souladu s právní úpravou může Úřad pro resocializaci vězňů (ARP) vyjádřit svůj názor na případnou účast odsouzeného v takovém resocializačním programu. Účast je dobrovolná. Pokud ovšem odsouzený účast přijme, podepisuje smlouvu s Úřadem pro resocializaci vězňů (ARP), v níž jsou náležitosti a podmínky programu podrobně upraveny. Podle nedávno přijaté právní úpravy na sebe odsouzený bere závazek podrobit se dohledu ARP po dobu trvání resocializačního programu. Pokud odsouzený podmínky smlouvy poruší, věc se vrací Radě pro propouštění k dalšímu rozhodnutí.

---

³⁰ Viz Sebba, 1999.

7.10.5. Návrat do společnosti probíhá v několika fázích – první fáze se odehrává několik měsíců (v závislosti na délce trestu) před koncem trestu odnětí svobody. V této době může odsouzený opouštět věznici za účelem studia či zaměstnání, v rámci skupiny a za doprovodu příslušníka vězeňské služby. Pokud úspěšně projde touto fází resocializace, pokračuje fází individuální resocializace, během níž začíná studovat či pracovat vně věznice individuálně, bez doprovodu a v civilním oděvu, přičemž se každý večer vrací do věznice. Tento institut „propuštění za účelem práce“ je uplatňován od sedmdesátých let. Vně vězeňských zařízení jsou vyhledávána pracoviště, jež mohou v budoucnosti přispět k resocializaci odsouzených. Odměna za práci není obecně nižší než minimální mzda. Nedávné rozhodnutí Nejvyššího soudu však zpochybňuje zákonné právo odsouzených na takovou odměnu.

Přibližně 5 % odsouzených pracuje mimo vězeňská zařízení. Odsouzení, u nichž se uplatňuje „propuštění za účelem práce“, jsou ve věznici umístěni na zvláštních resocializačních odděleních, kde v průběhu této fáze podstupují individuální i skupinovou terapii prováděnou sociálními pracovníky, kteří s nimi dále rozpracovávají průběh resocializace a plány do budoucna.

Po uplynutí nejméně tří měsíců druhé fáze postupuje odsouzený do fáze třetí. Je třeba zdůraznit, že pouze nízký počet vězňů projde až do této fáze. Během ní žije odsouzený na ubytovně a tráví každý víkend ve svém domově. Zároveň se účastní nejrůznějších workshopů zaměřených na jeho přípravu k opětovnému začlenění do společnosti.

7.10.6. Úřad pro resocializaci vězňů (ARP) připravuje pro odsouzeného program resocializace pro dobu po propuštění a rozhoduje, společně se sociálním pracovníkem věznice a samotným odsouzeným, kde jej odsouzený podstoupí – zda v domě na půli cesty, účastí v některém z řady programů resocializace v komunitě, v kibuci³¹, v náboženských vzdělávacích institucích a podobně. ARP rovněž pomáhá vězňům s hledáním zaměstnání. Nabízí poradenství, školení, workshopy k nalezení vhodného zaměření, a to jak před propuštěním (společně s nápravným pracovním programem vězeňské služby), tak i po něm. Provozuje též ubytovny pro menší počet propuštěných vězňů. Úřad mimo jiné inicioval spuštění resocializačních programů v kibuci či projekt bytů sdílených společně studenty a jednotlivými

---

³¹ Venkovské společenství typické společným vlastnictvím majetku (obvykle založené na obdělávání půdy).

propuštěnými vězni. Konzultant Úřadu je ve stálém kontaktu s krátce propuštěnými osobami, a účinnost podobných projektů se zjišťuje prostřednictvím řady prováděných hodnocení.

7.10.7. Péče o osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody byla před rokem 1948 úkolem nevládních organizací, obvykle založených na dobrovolnictví a vedených soudcem. Většina z nich pomáhala vězni po propuštění hledat zaměstnání, ubytování a zdroj příjmů. Uvedené organizace vytvářely vlastní fondy, ovšem vzhledem k nárůstu vězeňské populace nemohly zmíněné úkoly efektivně plnit. Přesto v uvedené oblasti stále působí mnoho dobrovolnických organizací, jež pomáhají Úřadu pro resocializaci vězňů (ARP) a ministerstvu práce a sociálních věcí při resocializaci a péči o pachatele prostřednictvím poskytování individuální pomoci s opětovným začleněním propuštěných pachatelů do společnosti.

7.11 Práva vězňů

7.11.1. Většina práv vězňů je zakotvena v právních předpisech.

7.11.2. Do roku 1980 mohl každý vězeň podat Nejvyššímu soudu, zasedajícímu jako Nejvyšší správní soud, podle článku 7 zákona o soudech z roku 1957 (následně nahrazeného článkem 15 Základního zákona o soudnictví) stížnost, týkající se jeho práv. V důsledku nepřiměřených nároků, které taková úprava kladla jak na Nejvyšší soud, tak na úřady, které musely dopravit takového vězně do Jeruzaléma k jednání u Nejvyššího soudu, bylo Nařízení o věznicích doplněno o ustanovení, které působnost v těchto věcech přeneslo na krajské soudy. Občas se nicméně tato podání přeci jen před Nejvyšší soud dostanou, zčásti při rozhodování o opravných prostředcích, zčásti v důsledku použití institutu *habeas corpus*.

7.11.3. Mnoho rozsudků se zabývá otázkou vzájemného vyvažování veřejného zájmu a práv vězně. Nejvyšší soud při svém rozhodování zastává koncept „přirozených práv“, jako je zachování lidské důstojnosti či tělesné integrity.³² Zároveň odkazuje na pravidla převažující kultury a čerpá ze standardů formulovaných některými normativními systémy, jako jsou Minimální standardní pravidla OSN, Ústava USA, či Židovské právo. Stížnosti k Soudu jsou populární a ročně jejich počet dosahuje několika stovek. Nejvyšší soud již vydal několik mezních rozhodnutí, např. potvrdil právo vězně publikovat v tisku, nebo v jednom starším

---

³² Tyto zásady jsou nyní zakotveny v Základním zákoně o důstojnosti a svobodě člověka z roku 1992.

rozhodnutí zakázal používání intruzivních metod či klystýru při hledání drog či jiných nezákonně držených věcí.

7.11.4. Z jistého pohledu se soudní přezkum nejeví být dostatečným mechanismem ochrany práv vězňů, neboť Nejvyšší soud není zařízen k tomu, aby plnil tuto roli. Proto Nejvyšší soud v precedenčním případě, v němž se jednalo o podmínky, ve kterých jsou drženy osoby ve správní vazbě, obhajoval zřízení správního výboru s funkcí pozorovatele.

7.11.5. Před několika lety vězeňská služba vypracovala a rozslala vězňům dokument, upravující jejich práva, který se týkal dvaceti tří oblastí. Obdobně byly na zdi věznic vyvěšeny informační tabule se seznamem práv vězňů. V současnosti se ve věznicích nic podobného neobjevuje, neboť – jak uvádí jedno z nabízených vysvětlení – byly uvedené materiály patrně zastaralé.

7.11.6. Prostřednictvím systému „úředních návštěv“ mohou zástupci veřejnosti, jmenovaní ministrem veřejné bezpečnosti, navštívit bez ohlášení kteroukoliv věznici a hovořit s vězni. Smyslem tohoto systému je kontrola životních podmínek a dodržování práv vězňů a následné hlášení poznatků z kontroly ministru a řediteli vězeňské služby. Rovněž každý soudce může takovou návštěvu v obvodu své působnosti uskutečnit, přičemž soudce Nejvyššího soudu může navštívit kteroukoliv věznici po celé zemi. Uvedená hlášení jsou zasílána vnitřnímu auditorovi ministerstva veřejné bezpečnosti, který působí jednak jako ombudsman a jednak jako inspektor policejního sboru a vězeňské služby.

8. Nápravné služby

8.1 Odbor dětí, mládeže a nápravných služeb ministerstva práce a sociálních věcí je zodpovědný za poskytování péče, dohledových a resocializačních služeb pro děti, mládež a mladé dospělé, kteří patří mezi rizikové osoby, nebo se ocitli v podmínkách, které je odlučují od společnosti a jejích norem, a mají problémy se svým životem ve společnosti.

8.2 Uvedený odbor rovněž poskytuje poradenské a terapeutické služby pro dospělé i mládež prostřednictvím Probační služby.

8.3 Odbor je rozčleněn do několika různých služeb: Probační služba pro mladistvé, Probační služba pro dospělé, Úřad na ochranu mládeže, Nápravná služba pro mládež, Služba pro (rizikové) ženy a dívky, Služba pro intervenci zneužívání drog.

8.4 *Probační služba pro mladistvé*

8.4.1. Probační služba pro mladistvé (zřízená Nařízením o probaci během britské nucené vlády v roce 1937) pracuje s mladistvými od 12 do 18 let věku, kteří jsou podezřelí či obvinění z trestné činnosti nebo za ni odsouzeni, a to podle zákona o mládeži (soudní řízení, trest a způsoby péče) z roku 1971. Nařízení o probaci (nová verze) z roku 1969 upravuje podrobně činnost a pravomoci probačních úředníků.

8.4.2. Posláním Služby je pečovat a napravit zmíněnou skupinu mladistvých osob za účelem dosažení jejich opětovného začlenění do společnosti a prevence recidivy. Probační úředníci této Služby, kteří jsou vysokoškolsky vzdělanými sociálními pracovníky, mají zvláštní kvalifikaci pro práci s mladistvými a pro předcházení dalším citovým újmám těchto osob.

8.4.3. Probační služba pro mladistvé má řadu úkolů – před konečným vyřízením věci působí jako úřad, provádějící šetření ohledně mladistvého a jeho rodiny, a na základě předběžných zpráv předkládaných policii a soudu dává doporučení k dalšímu postupu. Po rozhodnutí o vině a před vynesemím rozhodnutí o sankci je soudu předkládána komplexní zpráva o mladistvém. Zpráva zahrnuje hodnocení jeho rodiny, sociálního prostředí, práce ve škole a

ostatních činností, a má za úkol pomoci soudu rozhodnout o budoucích opatřeních vůči mladistvému. Jednou ze sankcí, které může soud uložit mladistvému pachateli, je nařízení dohledu. Pro tyto účely Probační služba zajišťuje výkon péče a dohledu. Rovněž následná péče po propuštění z ústavů sociální péče, jinak zákonem svěřená do rukou „úředníků pro následnou péči“, je ve skutečnosti vykonávána Probační službou pro mladistvé.³³

8.4.4. Zvláštní „Dětsí vyšetřovatelé“, působící v rámci této Služby, mají rovněž na starost mladistvé do 14 let věku, kteří se účastnili pohlavního zneužívání či násilných deliktů jako oběti, svědci či možní pachatelé.³⁴

8.5 Úřad na ochranu mládeže (YPA)

8.5.1. Úřad na ochranu mládeže pracuje s dětmi, mladistvými a mladými dospělými, kteří byli rozhodnutím soudu podle zákona o mládeži (soudní řízení, trest a způsoby péče) z roku 1971 vytrženi z domácího prostředí, anebo kteří jsou označeni za „nezletilé vyžadující ochranu“ z důvodu závažného tělesného, sociálního či citového zanedbání, nebo protože byli zapojeni do kriminální činnosti aniž by byli obviněni (v souladu se zákonem o mládeži (péče a dohled) z roku 1960).

8.5.2. Cílem zákonů o mládeži, přijatých v letech 1960 a 1971, bylo v tomto směru zajistit péči, vzdělání a resocializaci mládeže vytržené z jejího přirozeného prostředí – z domova.³⁵ Úřad tudíž poskytuje pečovatelské, vzdělávací a resocializační služby v rámci ústavních zařízení (jak otevřených tak i uzavřených), v domech na půli cesty uvnitř komunity, jakož i v diagnostických a pozorovacích zařízeních.

8.5.3. YPA nabízí tři různé druhy programů:

- Komplexní ústavní zařízení (některá z nich jsou uzavřená) poskytující vzdělávací a terapeutické programy, zejména pro zpustlou mládež či pachatele závažné trestné činnosti. Jejich hlavním úkolem je zastavit proces rychlého úpadku mládeže, která ztratila veškeré formální kontakty v komunitě, a posilovat její schopnost začlenit se zpět do společnosti. V další fázi jsou tito mladí lidé odesláni do otevřených zařízení.

---

³³ Viz bod 8.4. – Nápravné služby.

³⁴ Viz bod 10.4.4. a bod 12.2.

³⁵ Pro podrobnosti o zvláštních resocializačních programech pro mladistvé pachatele viz též Horovitz, 1995.

- Otevřené ubytovny, skládající se z malých jednotek umístěných uvnitř komunity, jsou vybaveny k uspokojování zvláštních potřeb mládeže. Mladí obvykle zůstávají v ubytovně v průměru dva roky. Ubytovny mají kapacitu 12 – 16 klientů, takže umožňují intenzivní práci a dohled nad každým jednotlivým klientem.
- Komunitní ubytovny pečují o mladistvé, kteří pocházejí z dané lokality. Mladiství tedy nejsou zcela odloučeni od své rodiny a komunity. Podstupují terapii společně s rodinnými příslušníky, a zároveň pracují a studují uvnitř své komunity.

8.5.4. Ve výše uvedených zařízeních působí osoby zabývající se terapeutickou prací – sociální pracovníci, psychologové a psychiatři. Ti jsou odpovědní za kontakty s rodinou, s komunitními pracovníky a dalšími odborníky, jako jsou úředníci sociální péče, odborníci zaměřeni na práci s mládeží apod.

8.5.5. Ve všech typech ústavních i ambulantních programů mají své místo workshopy a školení zaměřená na volbu budoucího povolání. Konají se buď přímo v zařízení, nebo i mimo ně, pod dohledem personálu. Všichni lektori v YPA jsou kvalifikovaní členové vzdělávacího terapeutického personálu daného zařízení. Sociální poradenství ve volném čase v průběhu dne, jakož i o víkendech či o prázdninách, je poskytováno konzultanty. Jejich úkolem je individuální poradenství a organizace volnočasových aktivit v zařízení.

8.5.6. Od osmdesátých let lze pozorovat zřetelnou tendenci zřizovat otevřenější nízkokapacitní zařízení, částečně založená na komunitním modelu. To je velký rozdíl oproti situaci trávající od padesátých let, kdy většina zařízení byla umístěna daleko od ostatní populace a každá měla kapacitu od 60 do 100 klientů.

8.6 *Probační služba pro dospělé*

8.6.1. Probační služba pro dospělé byla rovněž zřízena Nařízením o probaci, zatímco její povinnosti jsou upraveny v jiných právních předpisech.

8.6.2. Tato Služba pracuje s pachateli nad 18 let věku, které k tomuto účelu určí soud (od smírčích soudů až po Nejvyšší soud).

8.6.3. Služba vypracovává posudky a předkládá soudu doporučení ve formě zprávy o změnách v chování a resocializaci pachatele a o vhodných způsobech rozhodnutí. Předběžná zpráva o pachateli je vypracovávána podle trestního zákona z roku 1977, a rozvádí pachatelovu minulost, rodinné prostředí, majetkové poměry a další zvláštní okolnosti. Probační úředník může doporučit další postup, který podle jeho názoru může napomoci nápravě pachatele. Soudy jsou povinny vyžádat si takovou zprávu před tím, než poprvé vyhlásí rozsudek nad pachatelem mladším 21 let.

8.6.4. Probační úředníci poskytují na základě soudního příkazu pečovatelské a dohledové služby pachatelům po dobu od 6 měsíců do 3 let.

8.6.5. Tytéž služby poskytují rovněž některým odsouzeným, kterým byl uložen dohled po výkonu trestu odnětí svobody, nebo pokud tak stanoví rozhodnutí rady pro podmíněné propuštění.

8.6.6. Mladým dospělým, kteří byli propuštěni ze zařízení provozovaných Úřadem na ochranu mládeže (viz výše), jsou dále poskytovány služby následné péče.

8.6.7. Služba rovněž koordinuje a dohlíží na výkon příkazů k obecně prospěšným pracem, které ukládá soud podle příslušného ustanovení trestního zákona.³⁶

8.6.8. Probační úředníci podávají za různých okolností zprávy soudu, policii či Generální prokuratuře. Jedná se o případy, kdy policie či soud žádá o vzetí podezřelého do vazby až do podání obžaloby, kdy policie či soud zvažují zastavení trestního stíhání, o případy obětí sexuálních trestných činů („zpráva o dopadech na oběť“), či o případy dohledu nad podezřelým propuštěným na peněžitou záruku.

8.7 *Nápravná služba pro mládež*

8.7.1. Nápravná služba pro mládež pracuje s mladistvými ve věku od 12 do 15 let, kteří mají problémy se sociální adaptací a vyčlenili se ze školského systému.

---

³⁶ Viz kapitulu 11.

8.7.2. Poskytuje pečovatelské služby včetně zařízení pro denní resocializaci, působících uvnitř komunity. Mladistvé za tímto účelem vybírají různé úřady, včetně Probační služby, sociálních pracovníků a policie.³⁷

8.8 *Služba pro ženy a dívky*

8.8.1. Tato služba pracuje s mladistvými a mladými ženami ve věku od 13 do 22 let, které jsou „v nouzi“. Tuto populaci charakterizují dívky a mladé ženy, které mají potíže s vytvářením smysluplných vztahů, vyvolávají rodinné konflikty nebo jsou jejich oběťmi, mají problémy ve škole či v zaměstnání, a pro něž jsou typické útoky z domova, brzká těhotenství, pokusy o sebevraždu a sexuální promiskuita.

8.8.2. Služba je zodpovědná za nabídku programů pomoci takovým dívkám a ženám při sociální adaptaci a opětovném začlenění do komunity, jakož i terénních programů uvnitř rizikové populace. Služba poskytuje kurzy přípravy na budoucí povolání, terapeutické kluby, předvojenské projekty pro dívky mezi 17 a 19 lety věku, jakož i útulky, v nichž mohou po určitou dobu žít, až po trvalé umístění mimo rodinné prostředí.

8.8.3. Dále Služba poskytuje podporu týraným ženám a obětem sexuálních trestných činů, včetně spolupráce s různými dobrovolnickými organizacemi zabývajícími se prací s oběťmi a pachatelí, stejně jako s odbory sociálních služeb jednotlivých obcí, které v této oblasti působí. Jedná se o útulky, jež jsou zřizovány různými neziskovými organizacemi s finanční podporou ministerstva práce a sociálních věcí, jakož i o Pečovatelská střediska pro prevenci domácího násilí. Služba dále provozuje „přechodné byty“ pro pokračující proces rehabilitace týraných žen. Pro sociální pracovníky působící v této oblasti jsou organizovány zvláštní kurzy a školení. Byly vypracovány zvláštní postupy koordinace aktivit směřujících k předcházení dalšímu násilí s orgány policie, sociálními pracovníky a dobrovolnickými organizacemi.

8.8.4. Ministerstvo práce a sociálních věcí se rovněž zabývá formulací národní politiky, určováním způsobů podpory a vyvíjením terapeutických koncepcí v oblasti obětí znásilnění a pohlavního zneužívání. Existuje celá řada krizových center pro oběti znásilnění a pohlavního

---

³⁷ Pro podrobnosti viz „Prevence trestné činnosti“ – kapitola 13.

zneužívání, jež jsou řízena neziskovými organizacemi a v nichž pracují dobrovolníci z řad odborníků.³⁸

8.9 Služba pro intervenci zneužívání drog

8.9.1. Národní služba pro intervenci zneužívání drog ministerstva práce a sociálních věcí má následující úkoly:

- Rozvoj programů péče o drogově závislé a jejich resocializaci.³⁹ Služba vypracovala přibližně 100 takových programů v rámci odborů sociální péče v obcích a na místních úřadech, do nichž je zapojeno kolem 160 sociálních pracovníků.
- Rozšiřování škály služeb poskytovaných klientům zneužívajícím drogy (pro jednotlivce, rodiny, párové či skupinové terapie, dětské a mládežnické skupiny).
- Provozování osmi terapeutických komunit – jedná se o uzavřená ústavní zařízení pro léčbu po dobu 6 až 12 měsíců.
- Iniciování spolupráce s odbory a úřady v rámci ministerstev i mimo ně, za účelem vytvoření většího okruhu příležitostí pro resocializační aktivity klientů (např. ve spojení s ministerským Odborem přípravy na volbu povolání, Úřadem pro resocializaci vězňů apod.).
- Formulace terapeutické politiky pro drogově závislé a její vyhlášení v Řádu sociální práce.
- Předkládání návrhů právních předpisů o zacházení s drogově závislými ve spolupráci s Národním protidrogovým úřadem a ministerstvem zdravotnictví.
- Udělování licencí a dohled nad veřejnými i soukromými ústavy, ubytovny a domovy, které jsou určeny pro nezdavotní péči o drogově závislé a jiné uživatele drog. Ministerstvo zdravotnictví vykonává dohled nad zdravotnickými zařízeními.

8.9.2. Sociální pracovníci se v současnosti věnují přibližně 5.000 klientů po celé zemi, jakož i přibližně 10.000 rodinných příslušníků, včetně manželek a dětí závislých (čísla za rok 2002).

---

³⁸ Viz pasáž o nevládních organizacích – 13.7.

³⁹ V posledních letech byly vyvinuty nové programy, mimo jiné pro závislé osoby, které jsou patologickými hráči.

9. Trestní řízení

9.1 Kategorie trestných činů

Rozlišují se tři druhy trestných činů v závislosti na stupni závažnosti činu:

- Zločiny – které jsou definovány jako trestné činy, za které lze uložit trest smrti⁴⁰ či trest odnětí svobody delší než tři roky.
- Přečiny – jimiž jsou trestné činy, za něž lze uložit trest odnětí svobody v délce od tří měsíců do tří let, nebo výjimečný peněžitý trest ve výši přesahující částku peněžitého trestu, který za dané trestné činy stanoví zákon.
- Přestupky – jimiž jsou trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody v délce do tří měsíců včetně, nebo peněžitý trest ve výši ukládané za trestné činy, pro které není výjimečný peněžitý trest stanoven zákonem.

9.2 Odhalování a obžaloba

9.2.1. Jestliže je policii podáno trestní oznámení a existuje důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, zahájí policie vyšetřování.

9.2.2. Je-li vyšetřovaný skutek přečinem či přestupkem, je policista v hodnosti kapitána (šéfmistr) či vyšší oprávněn rozhodnout, zda vyšetřování nenáleží do působnosti jiného úřadu vybaveného vyšetřovacími a výkonnými pravomocemi – např. ministerstvo financí – daňoví a poplatkoví vyšetřovatelé, nebo ministerstvo životního prostředí – inspektoři v oblasti životního prostředí.

9.2.3. V některých případech se mohou vyskytnout důvody pro rozhodnutí nepokračovat ve vyšetřování a nepodávat obžalobu na podezřelého. Hlavními důvody tohoto druhu mohou být důkazní nouze či „nedostatek veřejného zájmu“. V takových případech o tom obdrží osoba, která trestný čin oznámila, od policie vyrozumění, v němž jsou uvedeny důvody takového rozhodnutí. Oznamovatel má pak právo napadnout rozhodnutí odvoláním ke Generální prokuratuře. Vyřizováním těchto odvolání je pověřena Státní prokuratura.

9.2.4. Poté, co jsou shromážděny důkazy, je věc postoupena krajské prokuratuře, nebo policejní prokuratuře, nebo jinému zákonem stanovenému úřadu odpovědnému za stíhání daného trestného činu (např. orgán správy daní, vojenská prokuratura atd.).

Příslušný orgán poté musí posoudit důkazy a rozhodnout, zda má policii nařídít další objasňování či vyšetřování, nebo zda je na místě případ postoupit soudu.

9.2.5. Jakmile je žalobním orgánem obžaloba připravena a podána příslušnému soudu, má obžalovaný ještě před začátkem soudního řízení právo prostudovat důkazní materiál obžaloby a pořídit si z něj kopie. Není-li mu to umožněno, může se obrátit na soud, aby k tomu žalobce přiměl. Ministr ovšem může písemným správním příkazem označit některé dokumenty za „vyhrazené“, pokud by jejich zpřístupněním byly ohroženy bezpečnost státu, zahraniční vztahy či jiný veřejný zájem. Obžalovaný poté může navrhnout zrušení statutu vyhrazenosti a soud je oprávněn takovému návrhu vyhovět, je-li to v zájmu spravedlnosti.

9.2.6. Trestní zákon se mimo jiné věnuje mezinárodní jurisdikci Státu Izrael. Podle zákona je stát oprávněn stíhat kohokoliv, kdo spáchal trestný čin na jeho území či v jeho teritoriálních vodách. Vedle toho přiznává zákon příslušnost ve věcech nacistických válečných zločinů a dalších trestných činů proti lidskosti a aktů, které ohrožují bezpečnost státu, i když byly spáchány mimo hranice Izraele. Extrateritoriální příslušnost se vztahuje rovněž na trestné činy izraelských občanů a obyvatel, pokud jde o sexuální trestné činy spáchané vůči nezletilým, případy úplatkářství, trestné činy proti veřejným činitelům, drogové trestné činy a praní špinavých peněz. Zákon dále přiznává příslušnost v případech osob, které ohrozily život, zdraví nebo svobodu občana Izraele, pokud se jedná o skutek trestný jak v místě, kde byl spáchán, tak i v Izraeli.

9.2.7. Izrael podepsal Úmluvu OSN o obchodování s lidmi a v roce 1999 novelizoval trestní zákon, když jej doplnil o trestný čin obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Za takový trestný čin hrozí trest odnětí svobody až na 16 let.

---

⁴⁰ Trest smrti lze v Izraeli uložit pouze za genocidu a „zločiny proti lidskosti“, týkající se zejména holokaustu, a za vlastizrady během válečného stavu.

9.2.8. Parlament se v současnosti zabývá návrhy na zajištění bezplatné právní pomoci obětem obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, na poskytnutí možnosti oběti podávat svědectví před soudem bez přítomnosti pachatele, a na zavedení spodní hranice trestní sazby mezi dvěma a půl a čtyřmi lety.

9.2.9. Izrael podepsal, ovšem dosud neratifikoval, Římskou smlouvu zakládající Statut Mezinárodního trestního soudu.

9.3 *Vazba a zadržení*

9.3.1. Zákon o zadržení z roku 1996 (viz níže) zásadním způsobem omezil možnosti „zadržení občanem“. Občan nyní může zadržet podezřelého pouze na dobu tří hodin a pouze v případech určitých trestných činů, jež byly spáchány za přítomnosti tohoto občana a za podmínky, že existuje obava z možného útěku podezřelého. Během uvedené lhůty musí občan zadrženého předat orgánu činnému v trestním řízení. Policisté mají širší oprávnění a mohou zadržet, vyslechnout, zatknout a prohlédat podezřelého bez příkazu k zatčení, pokud mají důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin a že podezřelý, pokud nebude zadržen či zatčen, může způsobit újmu osobě, veřejnosti či bezpečnosti státu. Dále může policista zatknout bez příkazu k zatčení podezřelého, pokud se domnívá, že by podezřelý mohl mařit vyšetřování, nebo manipulovat s důkazy, nebo se pokoušet působit na svědky. Rovněž může bez příkazu zatknout pachatele, pokud je mu známo, že byl propuštěn na peněžitou záruku, nebo porušil podmínky podmíněného propuštění, nebo je na útěku před spravedlností (tj. uprchlý vězeň).

9.3.2. Po zadržení podezřelého je mu policista povinen prokázat svoji totožnost, oznámit mu, že je zatčen, vysvětlit mu důvody zatčení a předat mu kopii příkazu k zatčení, pokud již byl vydán. Rovněž musí vyhotovit záznam o okolnostech zatčení. Podezřelý je předveden k velícímu důstojníkovi policejní služebny, který rozhodne, zda existovaly dostatečné důvody k zatčení a zda je třeba podezřelého nadále zadržovat, zda jej lze propustit na peněžitou záruku, anebo je-li nezbytné navrhnout soudci vzetí podezřelého do vazby.

9.3.3. Podle nového trestního řádu (orgány činné v trestním řízení a zadržení) z roku 1996 musí policie dopravit zadrženého před soudce (bez ohledu na to, zda byl vydán příkaz

k zatčení či nikoliv) za účelem rozhodnutí o vzetí do vazby do 24 hodin od začátku zadržení podezřelého, pokud je podezřelý dospělý, anebo do 12 hodin, pokud je podezřelý mladistvý do 14 let věku. Rozhodnutí o vzetí podezřelého do vazby závisí na tom, zda zjištěné důkazy nasvědčují tomu, že by byl na svobodě nebezpečný veřejnosti, státu či jednotlivci, nebo zda je soud přesvědčen, že by se pokusil manipulovat s důkazy či působit na svědky, opustit zemi či jinak uprchnout před spravedlností. Výklad těchto ustanovení a jejich dopad na trestní řízení je předmětem rozsáhlé diskuse, jakož i empirického výzkumu.⁴¹

9.3.4. Soud může nařídit vazbu na dobu nejdéle 15 dní. Obvykle ji prodlužuje vždy o pět dní. Po 30 dnech může policie žádat o další prodloužení se souhlasem Generálního prokurátora. Po 75 dnech musí žalobce rozhodnout zda podá soudu obžalobu nebo propustí podezřelého. Zákon nicméně umožňuje prodloužení vazby o dalších 90 dní na základě rozhodnutí soude Nejvyššího soudu. Tohoto oprávnění se však užívá velmi zřídka.

9.3.5. Probační úředník může být při nejrůznějších příležitostech vyzván, aby podal policii či soudu zprávu o vazbě podezřelého (jak je popsáno v kapitole 8 – „Nápravné služby“, pokud jde o možnosti, jež jsou k dispozici).

9.3.6. Jakmile byla podána obžaloba, může žalobce navrhnout soudu, aby ponechal obžalovaného ve vazbě až do konce trestního řízení. Soud může návrhu vyhovět, pokud je dána některé z následujících tří možností: a) existuje-li proti obžalovanému důkaz „*prima facie*“, b) existují-li opodstatněné důvody vazby, tj. je-li důvod se domnívat, že se obžalovaný pokusí uprchnout spravedlnosti, manipulovat s důkazy či ovlivňovat svědky, nebo že se dopustí dalšího trestného činu či ohrozí osobu, veřejnost či stát, a c) neexistuje-li alternativa k vazbě (viz bod 9.3.7.). Pokud je pachatel obžalován z některého ze závažných trestných činů (znásilnění, vražda, loupež atp.), zákon stanoví vyvratitelnou domněnku nebezpečnosti (možnost b)).

9.3.7. Má-li být podezřelý propuštěn, může soud požadovat splnění určitých podmínek k zajištění jeho pozdější účasti při soudním jednání a k zamezení možnosti, že bude manipulovat s důkazy či páchat další trestnou činnost. Může se jednat např. o složení peněžité

---

⁴¹ Viz např. Lernau, (chystáno k vydání).

záruky, odevzdání cestovního pasu policii, uložení „domácího vězení“, či pravidelná hlášení policii.

9.4 Výpověď a důkazy

9.4.1. Důkazní právo je založeno na zásadách anglického *common law*, ačkoliv legislativa pozměnila některé z tvrdších prvků těchto zásad.

9.4.2. Každá osoba je potenciálním svědkem a může podávat svědectví u soudu, pokud je její svědectví významné a přípustné. Skutečnost, že svědek má zájem na výsledku řízení, v tomto směru nemá význam.

Manželé nemohou obecně svědčit proti sobě navzájem. Rovněž rodiče nemohou svědčit proti svým dětem. Nicméně rodiče, manželé i děti musejí svědčit proti sobě navzájem, pokud je některá ze stran obviněna z násilí nebo zneužívání. Tyto případy zahrnují psychologické, sexuální či fyzické zneužívání, jakož i maření objasnění některého z výše uvedených trestných činů.

9.4.3. Nepřímé důkazy jsou stejně jako podle *common law* nepřípustné. Z tohoto pravidla ovšem zákon stanoví řadu výjimek. Například dobrovolné doznání či přiznání viny obžalovaného, výpovědi oběti násilného trestného činu, výpovědi dítěte mladšího 14 let učiněné před „dětským vyšetřovatelem“⁴² ohledně sexuálních trestných činů či domácích násilí, výpovědi svědka trestného činu učiněné bezprostředně po jeho spáchání.

„Pravidlem článku 10a“ Nařízení o důkazech, jehož nová verze byla přijata v roce 1979, je stanovena kontroverzní výjimka z doktríny nepřímých důkazů. Písemná výpověď učiněná svědkem před zahájením soudního řízení je přípustným důkazem, pokud je splněna některá ze tří podmínek: a) je prokázáno, že výpověď učinila osoba, která to osobně přiznala, a tato osoba je jako svědek u soudního jednání a může být vyslechnuta oběma stranami, b) svědecká výpověď před soudem se podstatným způsobem odchyluje o původní výpovědi, nebo c) svědek popírá podstatu původní výpovědi nebo tvrdí, že si na její obsah nevzpomíná. Pro tyto účely vydal Nejvyšší soud rozhodnutí, že osoba, která vystupuje jako svědek, ale odmítá

---

⁴² Pro podrobnosti o úkolech „dětských vyšetřovatelů“ viz bod 10.3.5. a bod 12.4.

vypovídat, nebo osoba, která jako svědek vypovídá zřejmé nesmysly, spadají pod uvedené ustanovení. Dále tentýž článek zákona stanoví, že výpověď svědka mimo soudní jednání může být přijata jako důkaz dokonce i tehdy, pokud se vůbec nedostaví k soudu, nebo pokud je soud přesvědčen, že nedostavení se k soudu vyplývá z jeho nepoctivých úmyslů. V obou případech jsou ovšem k odsouzení obžalovaného vyžadovány další důkazy.

9.4.4. Výpověď či přiznání viny, které obviněný učiní policii, jsou přípustné jako důkaz u soudu za předpokladu, že byly učiněny dobrovolně. Policista před tím, než začne výslech, je povinen nejdříve upozornit podezřelého, že jeho tvrzení (ať již výpověď či přiznání viny), může být použito jako důkaz v trestním řízení, bez ohledu na to, zda je podezřelý ve vazbě či nikoliv. Nikdo však nemůže být uznán vinným pouze na základě svého přiznání. Vyžaduje se „něco navíc“ a/nebo jiný samostatný důkaz.

9.4.5. Obecně neexistuje žádný formální zákaz přípustnosti určitých důkazů, dokonce ani pokud byly získány nezákonným způsobem, který je znám jako „ovoce z otráveného stromu“. Výjimkou je případ nezákonného odposlechu a důkazu získaného při porušení zákona o soukromí. V ostatních případech ovlivňuje nezákonnost důkazu pouze váhu, která je mu u soudu přiznána.

9.5 *Obhajoba*

9.5.1. Každá osoba podezřelá či obviněná ze spáchání trestného činu má právo zvolit si obhájce, který ji bude zastupovat. Ve skutečnosti však existuje významná ekonomická překážka realizace tohoto práva, neboť soukromý obhájce může být velmi drahý. Z toho důvodu má soud právo na základě žádosti obžalovaného či z vlastní iniciativy ustanovit bezplatného obhájce (nejen obžalovanému/obviněnému, ale i podezřelému), pokud si jej obžalovaný sám nemůže dovolit. Pokud je podezřelý „bez materiálních prostředků“⁴³, a pokud je mu kladen za vinu trestný čin, ze který lze uložit trest odnětí svobody v délce převyšující 5 let, jedná se o případ, kdy je ustanovení bezplatného obhájce povinností.

9.5.2. V důsledku problémů s hledáním dostatečného počtu advokátů, kteří by byli ochotni působit jako veřejní obhájci, byl v roce 1996 v rámci ministerstva spravedlnosti zřízen Úřad

---

⁴³ Hlediska pro posouzení této skutečnosti jsou stanovena zákonem.

veřejného obhájce. U Úřadu působí jak vlastní, tak i soukromí advokáti. Přesto je schopen věnovat se pouze menšině obviněných, kteří nemají obhájce, jichž v roce 2002 bylo kolem 58 % ze všech obviněných.

9.5.3. Osobám podezřelým a obviněným ze spáchání trestného činu pomáhá s úkony v trestním řízení řada nevládních organizací.⁴⁴ Některé se specializují na politické případy či zvláštní skupiny populace (např. arabské obyvatelstvo Správních území, arabskou mládež ve východním Jeruzalémě).

9.6 *Předsoudní stadium*

9.6.1. Toto stadium je kompletně založeno na principech správního řízení (řízení před smírčím soudcem v této fázi je již delší dobu zrušeno), a soudní prvek je v něm velmi omezen. Podle instrukce vydané Generálním prokurátorem může být některým skupinám obžalovaných (jako jsou vysocí státní funkcionáři) umožněno na základě iniciativy žalobce správní slyšení předcházející rozhodnutí, zda bude podána obžaloba či nikoliv. Možnost obviněného ovlivnit rozhodnutí, zda obžaloba bude či nebude podána, jsou velmi omezené. Řízení je velmi zjednodušené a tedy kontroverzní. Obviněný však může i sám požádat žalobce o správní slyšení před rozhodnutím o podání obžaloby. I z tohoto důvodu byla přijata novela trestního řádu,⁴⁵ podle níž je obviněný nadále vyrozumíván ihned poté, kdy policie postoupila věc prokuratuře, a před podáním obžaloby.

9.6.2. Ve výjimečných případech může do tohoto řízení zasáhnout Nejvyšší správní soud, pokud se domnívá, že výkon diskreční pravomoci Generálního prokurátora byl zaujatý či neodůvodněný.

9.6.3. Zákon o zkoumání příčin smrti z roku 1958 upravuje řízení, v němž soudce provádí šetření okolností smrti osoby, existuje-li podezření, že zemřela nepřirozeným způsobem nebo v důsledku trestného činu, anebo pokud před svou smrtí byla v policejní či vězeňské cele či v psychiatrickém ústavu. Soudce je oprávněn předvolávat svědky a provádět výslechy, nařídít exhumaci a pitvu mrtvol, a rozhodnout, zda existuje dostatek důkazů k obvinění určité osoby ze spáchání trestného činu. V takových případech vystupuje soudce v roli vyšetřovatele.

---

⁴⁴ Viz bod 13.7.

9.7 Řízení před soudem

9.7.1. Během první fáze jsou důkazy soudci předkládány oběma stranami (obžalobou a obhajobou), a to výslechem svědků a jejich křížovým výslechem.

9.7.2. Při projednávání trestních věcí u krajských soudů zastupuje stát krajský prokurátor, který též vystupuje jako zástupce Generálního prokurátora. U smírčích soudů je stát obvykle zastupován policejními prokurátory.

9.7.3. Během celého průběhu trestního stíhání může prokurátor nabídnout obviněnému či jeho obhájci „dohodu o přiznání viny“. Tento institut již byl uznán soudy, ačkoliv legislativa, která jej bude upravovat, dosud nebyla přijata.

9.7.4. V průběhu soudního jednání je nezbytná přítomnost obžalovaného. Existují ovšem výjimky – pokud maří jednání nebo pokud to odůvodňuje jeho fyzický či duševní stav.

Není-li řízení vedeno o zločinu, obžalovaný nemusí být přítomen, pokud se k činu písemně přiznal. Obžalovaný může být rovněž souzen *in absentia*, i když se nepřiznal, pokud se nedostavil k soudnímu jednání z důvodů, které nejsou dostatečné pro omluvu, a pokud byl na tento následek upozorněn. Tak lze postupovat u smírčích soudů. Dále pokud obžalovaný žádá, aby nemusel být přítomen jednání, a je při něm zastoupen obhájcem, může mu soud neúčast povolit, pokud to nebude na újmu spravedlnosti.

9.7.5. Soudní jednání začíná okamžikem, kdy soud čte obžalobu obžalovanému a vysvětluje její obsah. V tomto okamžiku může obžalovaný vznést předběžné námitky – jako je námitka imunity, námitka, že trestný čin je promlčen atd. Pokud tak neučiní, může se vyjádřit k obvinění (přiznání či popření viny v některých či ve všech bodech obžaloby) a přednést soudu důkazy na svou obhajobu. Pokud tak v tomto okamžiku neučiní, nebude moci později předložit další důkazy, jestliže mu k tomu soud nevydá zvláštní povolení. Obžalovaný rovněž

---

⁴⁵ Toto ustanovení nabylo účinnosti dne 1. ledna 2004.

může odmítnout učinit jakékoliv prohlášení nebo i mlčet docela. Pokud tak však učiní, může to být použito jako důkaz proti němu.

9.7.6. Soudní řízení se dělí na dvě části. Nejprve obžaloba předkládá své svědky a důkazy, a následně má tuto možnost obhajoba. Ovšem poté, co obžaloba předloží své důkazy, může obhajoba namítnout, že „není nač reagovat“, tj. že obžaloba nepředložila dostatečný důkaz, že by tvrzený trestný čin spáchal obžalovaný. Pokud soud přijme tuto námitku, obžalovaný je zproštěn obžaloby, aniž by musel předložit jediný důkaz.

9.7.7. Obžalovaný má právo, pokud si to přeje, nevypovídat během obhajoby. Výslech svědka provádí nejprve ta ze stran, která jej předvolala. Druhá strana má poté právo svědka podrobit křížovému výslechu. Právo křížového výslechu bylo rovněž omezeno výjimkami. Pro příklad viz zákon o důkazech (článek 10a), popsany výše v bodě 9.5.3. Svědkové, u nichž lze předpokládat změnu výpovědi, nebo kteří mají v úmyslu opustit zemi, mohou být soudem vyslechnuti dříve, než samotné soudní řízení začne.

9.7.8. Když obě strany vyčerpají své důkazy, shrnou aspekty případu, které jsou podle nich rozhodující. V této fázi soud jednání odročí, zváží důkazy a rozhodne, zda obžaloba případ objasnila mimo důvodné pochybnosti. Poté oznámí své rozhodnutí o vině..

9.8. *Rozhodnutí o vině a trestu*

9.8.1. Po ukončení výše popsanych fází řízení před soudem rozhoduje soudce na základě provedených důkazů, zda je obžalovaný vinen či nevinen. Tato fáze se označuje jako „rozhodování o vině“.

9.8.2. Pokud soud rozhodne, že existuje důvodná pochybnost o vině obžalovaného, musí jej obžaloby zprostit. Pokud tomu tak není, obžalovaný je odsouzen za ty trestné činy uvedené v obžalobě, jejichž spáchání mu bylo dokázáno. Soud jej může odsoudit za méně závažný trestný čin, než ze kterého byl obžalován, např. za nemravné napadení místo za znásilnění. Soud může též odsoudit obžalovaného i za trestné činy, které nebyly uvedeny v obžalobě, pokud bylo před soudem jasně prokázáno, že je obžalovaný spáchal, a pokud měl obžalovaný příležitost se ohledně nich před soudem hájit.

9.8.3. Jestliže soud uznal obžalovaného vinným a zvažuje uložení některého z netrestních opatření, jako jsou dohled či obecně prospěšné práce, může upustit od formálního odsouzení.

9.8.4. Po vynesení rozhodnutí o vině soud zváží argumenty týkající se druhu trestu,⁴⁶ a vynese nad pachatelem trest. Často tyto tři fáze probíhají ve třech různých jednáních soudu.

9.8.5. Každá ze stran může předvolávat další svědky, aby vypovídali k osobě obžalovaného a poskytovat soudci další informace důležité pro rozhodnutí o trestu. V této fázi má soudce právo (nebo, pokud je obžalovaný mladší 18 let, povinnost) vyžádat si zprávu probačního úředníka ohledně sociálních a osobních poměrů obžalovaného, jeho rodiny, ekonomické a zdravotní situace a zvláštních okolností, za nichž byl trestný čin spáchán. Zároveň je součástí zprávy doporučení vhodné sankce s ohledem na resocializaci obžalovaného. Soudce většinou takové doporučení respektuje.

9.8.6. V řízení o sexuálních trestných činech může být sociální pracovník vyzván, aby pořídil tzv. „zprávu o dopadech na oběť“. Ta může rozhodnutí o trestu ovlivnit.

9.8.7. Rozhodnutí o vině a rozhodnutí o trestu tvoří dohromady rozsudek vynášený soudem.

9.8.8. Při rozhodování o trestu má velký prostor uvážení soudu a princip individualizace, zejména proto, že trestní zákon stanoví pouze horní hranici trestu, vyjádřenou nejvyšší možnou délkou trestu odnětí svobody (s výjimkou trestného činu vraždy, za který je od roku 1954 automaticky stanoven trest odnětí svobody na doživotí). Soudce tedy může pachatele odsoudit k jakémukoliv trestu odnětí svobody v rámci stanovené výměry, nebo k některému alternativnímu trestu. Vedle zmíněné horní hranice trestu je jediným omezením soudcova uvážení možnost obžalovaného se proti rozsudku odvolat. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, týkající se procesu rozhodování o trestu, lze pokládat za určité vodítko, ovšem vyčerpávající směrnice k rozhodování o trestu nebyla tímto soudem vydána a různé soudy tedy mohou rozhodovat odlišně. V některých případech existují výjimky, kdy je v zákoně stanoven minimální trest – například je stanoven obligatorní trest odnětí svobody (v některých případech včetně minimální stanovené délky) za určité trestné činy, jako je domácí násilí,

---

⁴⁶ Ohledně možných druhů trestů viz kapitolu 11.

sexuální trestné činy, kuplířství a obchodování s drogami, pokud je trestný čin spáchán vůči nezletilým. I z těchto obligatorních trestů však lze učinit výjimku, existují-li „zvláštní okolnosti“.

9.8.9. Již řadu let se objevují pokusy omezit téměř absolutní volnost soudů při rozhodování o trestu prostřednictvím zavedení obligatorních či minimálních trestů.

9.8.10. Míra volnosti soudů při rozhodování o trestu je znásobena skutečností, že zákon nestanoví žádná kritéria týkající se účelu trestu. Z toho důvodu může být trest na základě předpokládané nebezpečnosti pachatele nepřiměřeně přísný ve vztahu k závažnosti činu, nebo naopak nepřiměřeně mírný s ohledem na zájem na resocializaci pachatele.

9.8.11. Byla zaznamenána nejednotnost v rozhodování soudů a ve vynášení trestů (do určité míry potvrzená výzkumem), které se značně odchylovaly od zákonem stanovené horní hranice. Tyto skutečnosti vedly zákonodárce ke stanovení minimálních trestů, zejména pro některé trestné činy (především sexuální delikty). Vláda reagovala v roce 1999 zřízením expertního výboru vedeného soudcem Nejvyššího soudu Eliezerem Goldbergem. Zpráva Goldbergova výboru (viz Ohana, 1998) doporučila, aby byly přijaty zásady ukládání trestu (cośi podobného anglickému Criminal Justice Act z roku 1991), jež by stanovily základní pravidla přiměřenosti (či „náležitosti“) trestu, od nichž by se soud mohl odchýlit pouze v přesně stanovených případech. Menší část výboru se snažila prosadit stanovení zvláštních minimálních trestů. Závěry zprávy však dosud nebyly realizovány a legislativa se nadále ubírá cestou stanovení minimálních trestů za vybrané trestné činy.

9.9 *Odvolání a obnova řízení*

9.9.1. Trestní řád umožňuje oběma stranám napadnout rozsudek soudu odvoláním do 45 dnů od jeho doručení. Odvolací soud může odvolání vyhovět zcela či zčásti, zamítnout je, nebo věc vrátit soudu prvního stupně s určitými pokyny. Pokud byl pachatel odsouzen k trestu smrti, stanoví zákon „automatický“ přezkum rozsudku Nejvyšším soudem bez ohledu na to, zda bylo odvolání podáno.

9.9.2. Nárok se odvolat má strana pouze jednou. Tudíž, jedná-li se o rozsudek smírčího soudu a o odvolání rozhoduje krajský soud, je další odvolání k Nejvyššímu soudu možné pouze na základě povolení krajského či přímo Nejvyššího soudu.

9.9.3. Pokud Nejvyšší soud (obvykle zasedající v senátu tří soudců) poté, co přezkoumá odvolání dojde k názoru, že rozhodne odchylně od dřívějšího rozhodnutí, nebo že rozhodnutí je tak zásadní a významné, že podle jeho mínění by měl být případ posouzen širším senátem, může nařídit další jednání.

9.9.4. Podle Základního zákona o soudnictví a zákona o soudech (úplné znění) z roku 1984 může zvláštní soudce Nejvyššího soudu nařídit, aby sám Nejvyšší soud nebo krajský soud obnovil řízení ve věci, v níž byl v minulosti vynesena pravomocný rozsudek. K takové situaci může dojít, nastane-li některá z následujících skutečností: 1) soud zjistí, že některý z významných důkazů byl nepravdivý a tato skutečnost může mít příznivé důsledky pro obžalovaného, 2) objevily se skutečnosti či důkazy, jež by mohly změnit rozhodnutí případu ve prospěch obžalovaného, 3) jiná osoba byla odsouzena za stejný skutek za okolností, jež zpochybňují vinu obžalovaného, 4) vyvstalo podezření, že odsouzení obžalovaného je justičním omylem.

9.9.5. Návrh na obnovu řízení může podat obžalovaný nebo Generální prokurátor. Pokud obžalovaný mezitím zemřel, může návrh podat člen jeho rodiny. Soud, který projednává obnovené řízení, má tytéž pravomoci jako soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni, nemůže ovšem obžalovanému uložit přísnější trest než jaký byl uložen v původním řízení. Může rovněž přiznat odškodnění obžalovanému, jehož původní odsouzení zrušil.

9.10 Udílení milosti

9.10.1. Žádost o milost či zmírnění trestu obvykle vyřizuje Odbor milostí ministerstva spravedlnosti, který ministru předkládá v tomto směru doporučení. Stanovisko ministra je následně předloženo prezidentu Státu Izrael, který, po konzultaci s právním odborem Kanceláře prezidenta, rozhodne, zda pachateli udělí milost či zmírní jeho trest. Ministr spravedlnosti následně příslušné rozhodnutí spolupodepisuje.

Odlišná stanoviska jsou obvykle vyřešena kompromisem. Konečné slovo však zůstává prezidentovi republiky.

9.10.2. V případě, který se týkal zneužití pravomoci příslušníků Hlavní bezpečnostní služby⁴⁷, byla milost udělena ještě před podáním obžaloby. Nejvyšší soud v rámci přezkoumávání zákonnosti takového postupu uznal právo prezidenta udělovat milost i před odsouzením pachatele.

9.10.3. Zákony vyhlašující amnestii byly dosud vydány ve dvou případech. Nejprve při příležitosti vzniku státu v roce 1948, a podruhé po skončení šestidenní války v roce 1967. Propuštění vězňů ve druhém případě, které se týkalo přibližně 500 osob, nepřispělo ke snížení jejich recidivy (Sebba, 1979).

9.10.4. Při některých slavnostních příležitostech (jako jsou „kulatá“ výročí nezávislosti státu) byly zřízeny zvláštní výbory, které doporučovaly kandidáty pro skupinové prezidentské milosti.

---

⁴⁷ Nazývané též „shin-bet“ či „shabak“, což jsou zkratky názvu této organizace v hebrejštině.

10. Soudnictví nad mládeží

10.1 Od vzniku samostatného státu je vůdčí ideou systému soudnictví nad mládeží důraz na individuální přístup a nápravu při zachování základních prvků adverzárního modelu. Tyto představy byly základem, z něhož se vyvíjel systém soudnictví nad mládeží se svou zvláštní organizační strukturou, charakterizovanou pružností, neformálností, a širokou mírou zapojení dohledových a pečovatelských institucí, které pracují s mladistvými pachateli.

10.2 Během britské nucené vlády upravovalo Nařízení o mladistvých pachatelích postup jak vůči pachatelům, tak vůči rizikové mládeži. V roce 1960 byl vydán zvláštní zákon – zákon o mládeži (péče a dohled), vztahující se na nedelikventní mládež vyžadující ochranu.⁴⁸ Další zákon, a sice zákon o mládeži (soudní řízení, trest a způsoby péče), nově upravující postup v případě trestné činnosti nezletilých, byl přijat v roce 1971.

10.3 Vazba a zadržení

10.3.1. Za mladistvé se v trestním řízení pokládají trestně odpovědné osoby od 12 do 18 let věku.

10.3.2. Mladistvý mladší 14 let může být zadržen nejdéle na dobu 12 hodin, a za zvláštních okolností, na základě povolení vyššího policejního důstojníka, na dobu dalších 12 hodin. Další zadržování může být nařízeno pouze soudem.

10.3.3. Mladiství mohou být zadržováni či drženi ve vazbě zásadně odděleně od dospělých.

10.3.4. Rodiče či jiní zákonní zástupci musejí být informováni ihned poté, co je mladistvý zadržen nebo je vzat do vazby. Pokud tomu nebrání zvláštní důvody, musí jim být umožněna přítomnost u výslechu.

10.3.5. Probační úředníci ministerstva práce a sociálních věcí působí jako „dětští vyšetřovatelé“. Tento institut byl zaveden v zájmu ochrany fyzického, duševního a psychologického zdraví dětí. Dětský vyšetřovatel je zpravidla vysokoškolsky vzdělaný sociální pracovník Probační služby pro mladistvé.⁴⁹

Dětští vyšetřovatelé získávají od policie informace o každém mladistvém do 14 let věku, který byl zadržen či zatčen jako podezřelý ze sexuálního trestného činu či násilného deliktu. Jejich úkolem je vyslechnout mladistvého s použitím řady zvláštních technik, jako jsou kreslení či hry, a mohou mu klást i sugestivní otázky. Veškeré projevy musejí být nahrávány.

10.3.6. Jakmile je mladistvý zadržen či zatčen, policie musí informovat probačního úředníka pro mládež, který vypracuje zprávu o mladistvém a jeho rodině. Probační úředník pro mladistvé může doporučit policii zastavení trestního řízení z důvodu, že další řízení by nebylo ani ve veřejném zájmu, ani v zájmu nápravy pachatele.

10.3.7. Izraelská policie tedy může, pokud jde o mladistvé, po konzultaci s Probační službou pro mladistvé, rozhodnout, že trestní řízení bude zastaveno, nebo že se vůbec nezhájí. Mladistvý je varován, že řízení může být opětovně zahájeno, pokud se dopustí dalšího deliktu. Pokud se mladistvý dalšího páchaní trestné činnosti zdrží, bude po uplynutí určité lhůty řízení zastaveno definitivně a záznamy o něm budou vymazány, a to v zájmu zabránění nežádoucí budoucí stigmatizace mladistvého. Mladistvý může být podroben péči orgánu sociální péče a tedy nasměrován mimo systém trestní justice.

10.4 Soudy pro mládež

10.4.1. Zákon o mládeži (soudní řízení, trest a způsoby péče) z roku 1971 stanoví, že soudy pro mládež na úrovni smírčích soudů jsou příslušné pro rozhodování o většině trestných činů spáchaných mladistvými. Pouze závažnější zločiny musejí být projednávány běžným krajským soudem, působícím jako soud pro mládež. V praxi jsou pro tyto účely určováni soudci krajských soudů.

---

⁴⁸ Viz kapitulu 8.

⁴⁹ V současnosti (2002) působí dětští vyšetřovatelé v rámci Probační služby. Postupně se však mají stát nezávislými, jako zvláštní jednotka Probační služby. Viz bod 12.4.

10.4.2. Soudní řízení ve věcech mladistvých pachatelů nejsou veřejná. Rodiče mladistvého se jich zúčastnit mohou a soud jim účast při jednání může i nařídít.

10.4.3. Soud pro mládež může mladistvému ustanovit obhájce, pokud dojde k závěru, že to vyžadují jeho zájmy. Mladistvý má právo, tak jako každý jiný obviněný, nechat se zastupovat vlastním obhájcem. Od roku 1998 se může každý mladistvý, který je ve vazbě či se účastní soudního jednání, nechat obhajovat prostřednictvím Úřadu veřejné obhajoby.⁵⁰

10.4.4. Pokud dětský vyšetřovatel⁵¹ pracuje s mladistvým do 14 let věku, zapojeným do sexuálního trestného činu, je jediným, kdo je oprávněn provádět výslech mladistvého před soudem, doplněný záznamem (audiozáznamem a v některých případech i videozáznamem) dřívějšího výslechu mladistvého. Stejný vyšetřovatel nemůže pracovat s mladistvým pachatelem i obětí v tomtéž případě. Podle nejnovějších návrhů by tato zvláštní procesní pravidla měla nadále platit pouze pro mladistvé oběti a svědky, nikoliv pachatele.

10.4.5. Pokud soud dojde k závěru, že mladistvý spáchal trestný čin, musí si vyžádat zprávu od probačního úředníka. Soud může rovněž nařídít, aby byl mladistvý během soudního řízení pod dohledem probačního úředníka, nebo aby byl podroben pozorování.

10.4.6. Poté, co získá zprávu probačního úředníka a veškeré další relevantní informace, má soud tři možnosti: 1) odsoudit mladistvého a uložit mu trest, 2) vydat příkaz k terapii, nebo 3) neuložit žádné opatření. Třetí možnosti se využívá v případech těch nejméně závažných trestných činů, první možnosti u těch nejzávažnějších.

10.4.7. Ve většině případů je vydáván příkaz k terapii. Dokonce i v případech závažných trestných činů soudy prokazují nerozhodnost (viz Sebba, 1996), přičemž dávají přednost vydávání příkazů k terapii. Formy terapií zahrnují uzavřené či otevřené ústavy, dohled, svěření pod dozor vhodné osoby, povinnost mladistvého či jeho rodičů zaplatit pokutu či náhradu škody, nebo uložení jiných opatření týkajících se chování mladistvého, pokud je soud v zájmu nápravy mladistvého pokládá za potřebné.

---

⁵⁰ Viz bod 9.5.4.

⁵¹ Pro popis jeho funkce viz bod 10.3.5.

10.4.8. V případech, kdy je mladistvý odsouzen, je mu možno uložit běžné druhy trestů s výjimkou trestu smrti. Nepoužijí se ustanovení o minimálních či obligatorních trestech. Trest odnětí svobody může být uložen pouze mladistvému staršímu 14 let, který také může být umístěn v uzavřeném ústavu místo ve věznici. Je zajímavé, že doba, na kterou může být mladistvý umístěn v uzavřeném ústavu namísto věznice, nesmí přesáhnout maximální délku trestu odnětí svobody, který lze za daný trestný čin uložit. Toto ustanovení se neaplikuje v případech, kdy je umístění v uzavřeném ústavu uloženo jako terapie (obecně viz Sebba a Horovitz, 1984).

11. Systém trestů⁵²

11.1 Proces ukládání trestů v Izraeli (viz hlavu VI trestního zákona z roku 1977) má jen několik omezení kromě horní hranice trestní sazby, stanovené na konkrétní trestný čin. Pouze v několika případech jsou stanoveny zákonem obligatorní či minimální tresty.⁵³ Hlavním příkladem obligatorního trestu je trest odnětí svobody na doživotí za trestný čin vraždy, zavedený v roce 1954.

11.2 Vedle uložení trestu odnětí svobody určité délky mohou soudy v Izraeli uložit pachateli mírnější tresty alternativní trestu odnětí svobody (který se ukládá až do délky stanovené horní hranicí trestní sazby), jimiž jsou nucené práce (forma trestu odnětí svobody vykonávaná v komunitě), obecně prospěšné práce, peněžitý trest, podmíněný trest, a dohled. V posledním desetiletí dochází na jedné straně k nárůstu počtu ukládaných alternativních trestů, na straně druhé k postupnému zvyšování délky ukládaných trestů odnětí svobody, zejména pachatelům sexuálních trestných činů, pohlavního zneužívání či násilných deliktů, trestných činů spočívajících v obchodování s drogami a některých majetkových deliktů, které se rozšířily po celé zemi (např. krádeže automobilů).

11.3 Doba, po kterou byl odsouzený ve vazbě, mu může být započtena do uloženého trestu odnětí svobody, ačkoliv to není uvedeno v zákoně. Tento postup se využívá pouze tehdy, pokud obviněný vykonával vazbu skutečně ve věznici, nikoliv formou „domácího vězení“.

11.4 Trest smrti, jakožto trestní sankce za vraždu prvního stupně, bylo možno ukládat v průběhu britské nucené vlády (1918 – 1948) a dokonce i po vzniku Státu Izrael v roce 1948. V roce 1954 byl však zrušen a nahrazen trestem odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění.⁵⁴ Osobám odsouzeným k trestu smrti v období mezi lety 1948 a 1954 byl tento trest změněn na trest odnětí svobody na doživotí.⁵⁵

---

⁵² Viz Sheleff, 1998.

⁵³ Viz body 9.8.7. – 9.8.10.

⁵⁴ Ovšem viz níže bod 11.5.2.

⁵⁵ Pro podrobnosti viz bod 7.9.6.

V současnosti se trest smrti v právním řádu vyskytuje jako trest, který je možno uložit za určité zločiny jako je vlastizrada za válečného stavu, zločiny proti lidskosti a genocidium. Dosud byl popraven oběšením pouze Adolf Eichmann, nacistický válečný zločinec, a to v roce 1965 za své zločiny proti lidskosti a židovskému národu.⁵⁶

11.5 Trest odnětí svobody

11.5.1. Jak již bylo uvedeno, zákon obecně stanoví horní hranici trestní sazby pro každý trestný čin. Podle Nařízení o trestním zákoně, zděděném z dob britské nucené vlády, byl nejvyšším trestem za řadu trestných činů trest odnětí svobody na doživotí. Následně však byla tato horní hranice nahrazena hranicí 20 let.

11.5.2. Na druhou stranu byl trest smrti za vraždu nahrazen obligatorním trestem odnětí svobody na doživotí. V praxi bývá v těchto případech trest odnětí svobody na doživotí po několika letech zmírněn prezidentem na doporučení ministra spravedlnosti na trest odnětí svobody v délce přibližně 25 až 30 let. Následně může být odsouzenému trest dále zmírněn radou pro propuštění. Na základě nedávné změny ustanovení o předčasném propuštění může zvláštní Rada pro propuštění podat prezidentovi takové doporučení, ovšem až poté, kdy odsouzený vykonal nejméně 7 let trestu. Příslušné doporučení nesmí navrhopvat zkrácení trestu na délku kratší než 30 let.

11.5.3. V důsledku rozšířených případů únosů dětí byl rovněž za trestný čin únosu dítěte s úmyslem ohrozit jeho život stanoven obligatorní trest odnětí svobody na doživotí. (čl. 373 písm. b) trestního zákona z roku 1977).

11.5.4. Zákonodárce příležitostně doplňuje do zákona některé trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody na 20 let, jako je např. kvalifikované znásilnění. Za umožnění mladistvému opatřit si drogy stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby 25 let (čl. 21 zákona o nebezpečných drogách (nová verze), z roku 1973).

---

⁵⁶ Při další příležitosti byl odsouzen k smrti též John Dejmankuk, nazývaný „Ivan Hrozný“, jenž byl obžalován z genocidia a válečných zločinů spáchaných během druhé světové války. Rozsudek však byl v důsledku odvolání zrušen.

11.5.5. Trest odnětí svobody nepřevyšující šest měsíců může být změněn na trest „nucených prací“ v komunitě (viz níže). Dále je při ukládání trestu brána v úvahu doba, kterou obviněný strávil ve výkonu vazby.

11.6 Podmíněný trest odnětí svobody a jiné podmíněné tresty

11.6.1. Podmíněný trest odnětí svobody (doslova „podmíněné uvěznění“) byl v Izraeli zaveden v roce 1954 (nyní viz čl. 6 písm. c) trestního zákona z roku 1977). Trest odnětí svobody může být odložen na zkušební dobu v délce od jednoho roku do tří let. Odložený trest se vykoná, jestliže pachatel v uvedené zkušební době spáchá další trestný čin spadající do některé z kategorií, které stanoví soud. Za určitých zvláštních okolností však může soud zkušební dobu prodloužit v důsledku odsouzení za nový trestný čin, pokud za něj pachatele neodsuzuje k trestu odnětí svobody.

11.6.2. Od roku 1963 může být podmíněný trest kombinován s nařízením dohledu. Této změně předcházela ideologická diskuse, zda odstrašující efekt podmíněného trestu je slučitelný s nápravným prvkem dohledu.

11.6.3. Zavedení možnosti podmíněného odsouzení vedlo k významnému snížení počtu ukládaných trestů odnětí svobody (Sebba, 1970). Fenomén „rozšiřování sítě“, patrný v některých jiných oblastech, byl opuštěn. Významným faktorem přitom byly mírné podmínky, za kterých lze tento trest uložit (Shoham a Sandberg, 1964).

11.6.4. Od pachatele, který je povinen zdržet se páchaní trestné činnosti ve zkušební době trvající až tři roky, lze požadovat složení peněžité záruky (ve skutečnosti se jedná o odložený peněžitý trest). Tuto sankci nelze uložit samostatně, ale pouze jako vedlejší trest. Záruku za zachování smíru lze až na dobu jednoho roku požadovat také od osoby, která podala trestní oznámení.

11.7 Obecně prospěšné práce a trest nucených prací

11.7.1. „Obecně prospěšné práce“ byly v Izraeli zavedeny v roce 1979. Výkon trestu je zajišťován Probační službou. Pachatel vykonává práce ve svém volném čase, po svém

běžném zaměstnání. Obecně prospěšné práce mohou být uloženy, aniž by byl učiněn záznam o odsouzení. Délka této sankce obvykle nepřesahuje 250 hodin a zpravidla její výkon neprobíhá déle než jeden rok. Soud může vedle ní též nařídit dohled.

11.7.2. „Nucené práce“ byly zavedeny v roce 1987 a umožňují soudu změnit pachatelům, odsouzeným k trestu odnětí svobody na dobu nepřesahující šest měsíců, trest odnětí svobody na tuto sankci. „Nucené práce“ se nadále pokládají za trest odnětí svobody, ovšem odsouzený nevykonává trest ve věznicí, ale v komunitě. Výkon trestu je zajišťován Probační službou a teoreticky může mít dvojí formu pracovní činnosti. První z nich je „práce pro ekonomiku“, při níž odsouzený pracuje pro státního či soukromého zaměstnavatele a za práci dostává mzdu prostřednictvím Probační služby, která z ní může strhávat peněžitý trest či náhradu škody oběti přiznanou soudem. Částku ve výši 10 % ze mzdy může Probační služba strhnout na správní výdaje. Soudy však nebyly ochotny určovat tento druh pracovní činnosti, majíce na paměti vysokou míru nezaměstnanosti v posledních letech (tato sankce by mohla být vnímána jako odměna). Druhým typem „nucených prací“ je „veřejná práce“, při níž odsouzený celodenně zdarma vykonává práce pro státní či jiné neziskové organizace jako jsou nemocnice, ústavy pro zdravotně postižené apod. V tomto směru se „nucené práce“ podobají „obecně prospěšným pracem“, jak byly posány výše.

11.7.3. Kritice bývá podrobena skutečnost, že během „nucených prací“ nejsou odsouzení podrobena dostatečnému dohledu. Přesto bylo navrženo rozšířit možnost ukládání tohoto výjimečného druhu trestní sankce i pachatelům odsouzeným k trestu odnětí svobody až na 9 či 12 měsíců, mezi jinými z důvodu potřeby snížení vězeňské populace. Navíc výzkum ukázal, že osoby, jimž byly uloženy „nucené práce“, si vedou lépe (ve smyslu recidivy), než podobní odsouzení, vykonávající trest odnětí svobody za mřížemi (Nirel a kol., 1997, viz též Sebba, 1999).

11.8 Peněžitý trest a odškodnění oběti

11.8.1. Peněžitý trest je ukládán ve velké míře v případech přečinů či přestupků, zejména pokud jde o trestné činy v dopravě. Jeho používání jako alternativy k trestu odnětí svobody se v průběhu let zvyšovalo, především v souvislosti s trestnou činností takzvaných „bílých límečků“.

11.8.2. V některých případech bývá peněžitý trest uložen jako trest vedlejší, např. vedle trestu odnětí svobody.

11.8.3. Soudy při rozhodování o trestu berou obecně v úvahu schopnost pachatele peněžitý trest zaplatit, ačkoliv jim zákon tuto povinnost neukládá. Mohou také odsouzenému povolit splácet peněžitý trest ve splátkách.

11.8.4. Odsouzenému, který peněžitý trest nezaplatí, může být trest změněn na trest odnětí svobody, a to na dobu stanovenou v rozsudku, nebo na dobu stanovenou v zákoně a odpovídající výši peněžitého trestu, nejvýše ovšem na tři roky. Tato možnost je využívána zřídka. Peněžité tresty, které jsou zaplacený se zpožděním, bývají zvýšeny o určitou další částku.

11.8.5. Vymáháním nezaplacených částek peněžitých trestů se soud nezabývá. Touto agendou je pověřen zvláštní úřad (Einat, 1999). Pokud odsouzený nezaplatí, je možné exekučně postihnout jeho mzdu, sociální dávky, které pobírá či jeho majetek, nebo je možné změnit mu peněžitý trest na trest odnětí svobody. V průběhu tohoto řízení je mu dána další možnost vyrovnat nějakým způsobem dlužnou částku peněžitého trestu.

11.8.6. Soudy mohou pachateli uložit povinnost zaplatit oběti určitou částku jako odškodnění za újmu, kterou jí způsobil trestným činem. Horní hranice částky odškodnění se pravidelně přezkoumává a může být změněna nařízením ministra spravedlnosti v souladu s pohybem indexu životních nákladů.⁵⁷

11.8.7. Příkaz k náhradě škody má status pokuty a je vymahatelný státem. Má přednost před peněžitým trestem, pokud jsou uloženy vedle sebe a pachatelův majetek a příjmy nestačí k úhradě obou.

11.9 Probace (*Hasin a Horovitz, 1998*)

---

⁵⁷ V současnosti (2002) činí 84.000 NIS za každý trestný čin (cca 17.000 USD).

11.9.1. V roce 1944 bylo vydáno Nařízení o dohledu nad pachateli, jež se vztahovalo jak na dospělé, tak i mladistvé pachatele.⁵⁸ Nicméně pokud jde o dospělé, možnost ukládat jim dohled nebyla využívána až do roku 1951, kdy byla zřízena zvláštní Probační služba pro dospělé.

11.9.2. Dohled může být nařízen (probačním příkazem) na dobu od šesti měsíců do tří let. Může být kombinován s podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody, nebo s obecně prospěšnými pracemi. Vyžaduje souhlas pachatele a lze jej uložit, aniž by byl učiněn záznam o odsouzení.

11.9.3. Dohled může být zrušen a následně může být uložen jiný trest, pokud se pachatel dopustí dalšího trestného činu v průběhu dohledu, nebo pokud v této době nebyly splněny podmínky, uložené v probačním příkazu.

11.10 Trestání drogových trestných činů

11.10.1. Nařízení o nebezpečných drogách (nová verze) z roku 1973 je charakteristické přísností ustanovení o trestech, která byla v posledních letech doplněna či novelizována. Tento přístup odráží přesvědčení, že zneužívání drog je závažnou hrozbou pro izraelskou společnost (Horovitz a Sebba, 2000).

11.10.2. Nejvyšším trestem za většinu trestných činů týkajících se nebezpečných drog je trest odnětí svobody na 20 let nebo peněžitý trest ve výši dvacetipětinásobku běžné horní hranice peněžitého trestu, která je stanovena v trestním zákoně pro závažné trestné činy.

11.10.3. Jak již bylo uvedeno výše, nejvyšší trest za prodej drog nezletilým je trest odnětí svobody na 25 let. Uložení této výměry trestu odnětí svobody je v tomto případě obligatorní.

11.10.4. Výčet vedlejších sankcí byl doplněn v roce 1989. Zahrnuje propadnutí věci použité ke spáchání drogového trestného činu nebo získané v jeho důsledku. Pro správu takto propadlého majetku a částek peněžitých trestů uložených podle Nařízení byl zřízen zvláštní fond, řízený hlavním správcem podle řádu vydaného ministrem spravedlnosti a ministrem

---

⁵⁸ Viz body 8.4 a 8.5.

odpovědným za Protidrogový úřad. Výnosy jsou používány k úhradě nákladů realizace procesu konfiskace, nákladů na prosazování Nařízení (zejména policií, ale též Celní správou a jinými podobnými úřady), a nákladů na výkon koordinační a preventivní funkce Protidrogového úřadu.

11.10.5. Další sankce umožňují soudu uložit pachateli zákaz řízení motorových vozidel na dobu, kterou stanoví. Soud též může pachateli odebrat povolení k výkonu určitého povolání a zbavit jej práva držet izraelský cestovní pas, pokud by cestovní pas mohl pachateli umožňovat páčání trestné činnosti.

11.10.6. Zákon z roku 1963 stanovil, že osoba odsouzená za trestný čin označený soudem jako drogový, může být na základě psychiatrického posudku umístěna do zvláštního ústavu. Tato ustanovení byla v roce 1982 zrušena. Pachatelům může být v současnosti v rámci dohledu uložena povinnost nastoupit zvláštní programy pro uživatele drog v komunitě, je-li takový postup vhodný s ohledem na výsledky zprávy probačního úředníka a souhlas pachatele. Důraz se v posledních letech přesunul z ústavní léčby na péči v komunitě. Programy jsou rozděleny na „léčebné“, „sociální“ a „smíšené“, a jsou patřičně sledovány.

12. Oběť

12.1 V systému *common law*, který byl pozůstatkem z období britské nucené vlády, neměla oběť trestného činu prakticky žádnou roli v rámci systému trestní justice. Ustanovení původem z tureckého otomanského práva (ovlivněná francouzským právem), která znala institut *partie civile*, se již dávno přestala používat. V raných letech existence státu měla oběť zejména tato práva: právo napadnout odvoláním u Státního prokurátora rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, právo vyvolat soukromoprávní cestou trestní stíhání (ovšem jen u omezeného okruhu trestných činů), a právo požadovat po trestním soudu přiznání určité menší finanční částky jako odškodnění (náhrady škody). Předpokládá se, že žádná z uvedených možností nebyla v praxi příliš často využívána.

12.2 Zájem o oběti sexuálních trestných činů z řad dětí vedl v roce 1955 k přijetí průkopnického zákona – novely zákona o důkazech (ochrana dětí), která upravila výslech těchto dětí speciálně kvalifikovanými osobami namísto toho, aby byly podrobeny úkonům běžného trestního řízení. Hlavním důvodem této změny byla snaha chránit děti před nepříznivými důsledky výslechu na policii či v soudní síni. Zákona se aplikuje na děti do 14 let věku, které mohou být požádány, aby vypovídaly u soudu ohledně sexuálních trestných činů (ať již jako pachatelé, svědci či oběti) nebo jako oběti či očití svědkové případů domácího násilí.

Často využívané je ustanovení na ochranu oběti znásilnění, které omezuje křížový výslech oběti ohledně jejích dřívějších sexuálních zkušeností. Dále byl zákon, podobně jako v Anglii, doplněn tak, aby bylo možno rozsudku v trestní věci použít jako základu občanskoprávní žaloby.

12.3 Obětem napomáhají rovněž opatření na „kontrolu kriminality“, určená na pomoc obžalobě zajistit odsouzení pachatele. Jedná se např. o ustanovení o „okamžitém zajištění důkazu“, kdy svědek (obvykle oběť), u něhož se předpokládá, že nebude později dosažitelný, nebo že by mohl být zastrašován aby vzal svou výpověď zpět (například prostitutky svědčící proti svému kuplíři), může být před soud k podání výpovědi předveden okamžitě bez ohledu

na skutečnost, zda již byla podána obžaloba či nikoliv. Obviněný či potenciální obviněný je výslechu nicméně přítomen, nebo je zastoupen obhájcem. Svědecká výpověď se následně stává součástí soudního trestního spisu.

12.4 Ochranný přístup k některým kategoriím obětí (konkrétně ženám a dětem) se koncem století zintenzivnil. V roce 1989 byla přijata zvláštní ustanovení ve vztahu k týrání „zranitelných osob“, včetně přísných trestů a obligatorních hlášení. V roce 1998 byl schválen zákon zakazující sexuální obtěžování (široce definované). Za některé trestné činy byly stanoveny obligatorní minimální tresty.⁵⁹ Poslední novela zákona o prevenci domácího násilí ukládá odborníkům, kteří přijdou do styku s oběťmi zneužívání mezi manžely, povinnost poučit je o možných prostředcích zákonné ochrany. Nová procesní ustanovení umožňují obětem sexuálních trestných činů (zvláště dětem) vypovídat prostřednictvím uzavřeného televizního okruhu namísto přímé konfrontace s obžalovaným.

Podobně bylo zákonné ustanovení, vyžadující, aby byly dětské oběti sexuálních trestných činů vyslyšány dětskými vyšetřovateli namísto soudem, rozšířeno i na trestné činy spočívající v násilí rodičů vůči dětem. Další rozšíření této možnosti na veškeré trestné činy násilí proti dětem nebylo v důsledku nedostatku dětských vyšetřovatelů nikdy přijato. Nyní se tedy uvedená pravidla vztahují na oběti či svědky vraždy, zabití či jejich pokusů. Systém dětských vyšetřovatelů, jenž vede k připouštění nepřímých důkazů u soudu, je kritizován právníky⁶⁰ - zvláště z hlediska stále se rozšiřujícího okruhu trestných činů, na které se vztahuje. Kritické hlasy byly alespoň částečně vyslyšeny stanovením požadavku, aby byl do nejvyšší možné míry o výslechu prováděném dětským vyšetřovatelem pořizován videozáznam, a není-li to možné, audiozáznam.

12.5 V posledních několika letech začal být kladen důraz na práva obětí (Sebba, 2000). Jedním z posledních projevů tohoto trendu bylo vylepšení podmínek pro získání odškodnění od pachatele, kdy byla horní hranice částky odškodnění významně zvýšena (v současnosti, v roce 2002, činí přibližně 17.000 euro za každý trestný čin). Později byl zaveden institut zprávy o dopadech na oběť v případech sexuálních trestných činů. Vyústěním bylo v roce 2001 přijetí komplexního zákona o právech obětí. Zákon stanoví, že s obětí je nutno jednat

---

⁵⁹ Viz čl. 355 trestního zákona, stanovící trest odnětí svobody v délce jedné čtvrtiny nejvyššího možného trestu za určité sexuální trestné činy. Zákon nicméně umožňuje soudu uložit trest nižší „ze zvláštních důvodů, jež je třeba uvést v odůvodnění“. Viz též body 9.8.7. a 9.8.10.

důstojně a je třeba respektovat její soukromí. Všechny oběti mají právo na ochranu, na informace o vývoji případu, na seznámení se s obžalobou, na vyjádření se k utrpěné újmě, a na poučení o prostředcích pomoci oběti. Řada dalších práv je vyhrazena obětem sexuálních a násilných trestných činů. Patří mezi ně právo na informace o pobytu pachatele ve vazbě či ve výkonu trestu, právo na neodkladný proces, právo být během výslechu doprovázen třetí osobou, právo vyjádřit se k (zamýšlenému) zastavení trestního řízení, k dohodě o přiznání viny, k předčasnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, nebo k prezidentské milosti.

Uvedená orientace na práva oběti byla posílena Základním zákonem: lidská důstojnost a svoboda. Současný i předchozí předseda Nejvyššího soudu projevil v tomto kontextu porozumění pro ochranu důstojnosti oběti. Možná i tento přístup ovlivnil rozhodnutí Nejvyššího soudu v nedávných případech, kdy rozhodl, že děti nesmí být podrobeny fyzickým trestům ze strany učitelů (vychovatelů), ani rodičů.

12.6 Koncepce mediace či „restorativní justice“ zahrnující oběť je dosud v počátcích a nebyla ještě oficiálně systémem trestní justice uznána, ačkoliv v této oblasti probíhají určité experimenty (Sharvit a Garbeli, 2001).

12.7 V Izraeli dosud neexistuje žádný systém státní pomoci obětem trestné činnosti, ani fond určený k jejich komplexní kompenzaci. Systém zákonného odškodnění je namířen především vůči osobám, jež přežily holokaust a vůči obětem teroristických útoků (Yanay, 1994). Návrh zákona, předložený Knessetu jeho Výborem pro podporu postavení dítěte, má zajistit poskytnutí sociálních služeb „rizikovým dětem“, ovšem dosud nebyl schválen.

12.8 Již několik let jsou v oblasti pomoci obětem aktivní nevládní organizace.⁶¹ Řadu let jsou provozována krizová centra pro znásilnění a ženské útulky pro oběti zneužívání. Nedávno proběhly pokusy s projekty pomoci a doprovodu ženám a dětem, které se ocitly uvnitř systému trestní justice.

12.9 Prokuratura a zejména policie vydaly posléze směrnice vůči vlastním pracovníkům, mnohem dříve než byla přijata příslušná legislativa, ke zmírnění problémů obětí, např.

---

⁶⁰ Viz např. Harnon, 1988.

⁶¹ Viz bod 13.7.

zajištěním řádného poučení o průběhu trestního řízení. Uvedené požadavky byly zapracovány do výše popsaného do zákona o právech obětí.

13. Prevence trestné činnosti (Geva, 1995, 2002)

13.1 Obecně je složité vymezit, co spadá pod pojem „prevence trestné činnosti.“ V současnosti je většinou odborníků ze sféry trestní justice i sféry sociální péče za nejefektivnější způsob řešení problému kriminality pokládána prevence založená na interdisciplinárním přístupu zahrnujícím více spolupracujících institucí. Prevence trestné činnosti musí využívat veškerých metod k dosažení dlouhodobé prevence. Uvedené metody mimo jiné zahrnují prosazování zákona, léčbu, resocializaci, vzdělávání a výchovu, poskytnutí příležitostí k získání kvalifikace pro volbu povolání, snižování „rizikových faktorů“ a posilování „obránných faktorů“, zejména ve vztahu k dětem a jejich rodinám, jakož i použití metod situační prevence (v podstatě metod zaměřených na změnu prvků týkajících se cílů a okolností trestného činu).

13.2 Z toho důvodu má podstatná část působnosti ministerstva práce a sociálních věcí⁶² preventivní povahu. Při práci s dětmi je ve všech fázích jejich vývoje podstatná redukce nebezpečí, že se z dětí stanou riziková dospělá a následně potenciální pachatelé trestné činnosti. To je vůdčí myšlenkou veškerých snah o snižování „rizikových faktorů“ v rodině, během dětství, v komunitě, ve škole, mezi vrstevníky, v rámci rodinné výchovy, ve zdravotní situaci v rodině, pracovních, jakož i psychologických faktorů. Tato studie neumožňuje věnovat se podrobně všem uvedeným faktorům, ačkoliv některé z nich již byly probrány v rámci kapitoly týkající se působnosti ministerstva práce a sociálních věcí a ostatních organizací. V každém případě se zaměříme na preventivní aktivity v rámci systému trestní justice, které dosud nebyly zmíněny, a mohly by čtenáře zajímat.

13.3 Situační prevence

13.3.1. Na konci sedmdesátých let byla v rámci Policejního ředitelství zřízena Jednotka bezpečnosti a prevence kriminality (CPSU). Jejím úkolem je analyzovat vzorce trestné činnosti (zejména v oblasti majetkové kriminality) a hledat způsoby, společně s řadou státních i soukromých organizací, jak zkvalitnit prvek „situační prevence“ v rámci celkové prevence trestné činnosti. Jednotka spolupracuje s Izraelským normovacím ústavem na standardizaci zařízení jako jsou zámky, poplašné a dvěrní systémy. Rovněž se společně s Národní

pojišťovnou a jinými organizacemi podílí na uvedení těchto standardů a osvědčených opatření v souvislosti s prevencí kriminality do praxe. Jednotka (dnes nazývaná Bezpečnostní jednotka) působí rovněž jako orgán na úrovni Policejního ředitelství pověřený udělováním povolení k podnikatelské činnosti a zajišťováním zabezpečovacího zařízení a techniky pro „nezbytnou instalaci“ a celostátně důležité instituce.

13.3.2. Od roku 1969 má Izrael zákon umožňující bezpečnostní regulaci vysoce rizikových podnikatelských aktivit. Jejich provozovatelé musejí, pokud chtějí získat nebo obnovit podnikatelské povolení, instalovat různé prvky zabezpečovacího zařízení. Podle zákona o povolení k podnikatelské činnosti z roku 1968 je policie odpovědná za udělování povolení k podnikatelské činnosti těm firmám, které „vyžadují hlídání z důvodu prevence ohrožení veřejného blaha a zajištění jejich bezpečnosti před vloupáním a loupežemi.“ V současnosti do této kategorie spadají desítky různých druhů podnikatelské činnosti a tisíce jednotlivých podnikatelských subjektů. Účinnost uvedené strategie byla po zavedení zmíněných podmínek prokázána v různých případech, jako je např. snížení počtu loupeží na čerpacích stanicích, v bankách či v továrnách na čištění diamantů.

13.3.3. Žádná z regulačních aktivit policie se netýká soukromých obydlí. Hlavní preventivní činností zde zůstává distribuce propagačních materiálů, týkajících se zejména strategie „zvyšování odolnosti cíle trestné činnosti“, tj. využívání příslušného hardwaru a elektroniky, jakož i zvláštních technik chování potenciálních obětí, mezi veřejnost a oběti.

13.4 Partnerský přístup k prevenci kriminality (Geva a Efrati, 1995; Weisburd a kol., 2001; Geva, 2002)

13.4.1. Odbor komunity a občanských hlídek je v rámci Policejního ředitelství odpovědný za celostátní realizaci policejní činnosti a prevence kriminality v obci. Většina místních aktivit je od roku 1998 realizována prostřednictvím obecních středisek policejní činnosti, jež byla zřízena na venkově a v malých městech, a jež jsou doplněna místními Občanskými hlídkami dobrovolníků.⁶³

---

⁶² Pro podrobnosti viz kapitolu 8.

⁶³ Viz bod 5.9.

13.4.2. Hlavní metodou realizace prevence trestné činnosti je v rámci modelu obecní policejní činnosti, přijatém postupně Izraelskou policií od roku 1995, využití formalizovaného způsobu řešení problémů. Jedná se o identifikaci, analýzu a formulaci mezioborového modelu řešení problému, jemuž je třeba v rámci komunity věnovat pozornost. Uvedená realizace je dosud v počátcích a zatím nezasáhla celou policií, ačkoliv v současnosti existuje mnohem vyšší úroveň spolupráce se zástupci obce při policejní činnosti v obci obecně a při realizaci preventivních aktivit zvláště.

13.4.3. Modely prevence trestné činnosti spojují prosazování zákona a rozšířenou hlídkovou činnost, vzdělávání a informování za účelem zvýšení veřejného povědomí o problémech, aktivity situační prevence (jako zkvalitňování mechanického a elektronického zabezpečovacího zařízení ke snížení příležitostí k páchání majetkové trestné činnosti), terénní programy a rozšířené pečovatelské služby (orgány sociální péče v konkrétních lokalitách) pro rizikovou populaci či pachatele. K řešení problémů byly v obcích zřízeny malé pracovní výbory, koordinující a integrující preventivní aktivity a v případě potřeby navrhuující změny politiky a činnosti zapojených orgánů.⁶⁴

13.5 Národní rada pro prevenci kriminality (NCPC)

13.5.1. V roce 1988 zřídilo ministerstvo policie Národní radu pro prevenci kriminality, jejímž úkolem bylo ve spolupráci se všemi zainteresovanými ministerstvy a organizacemi zajistit koordinovaný přístup k prevenci trestné činnosti.

13.5.2. V průběhu let 1988 až 1992 byla ustavena řada různých pracovních skupin, zaměřených na určité jednotlivé druhy trestných činů. Jejich úkolem bylo analyzovat aspekty konkrétního druhu trestné činnosti, sezvat dohromady všechny zainteresované subjekty, ať státní či soukromé, a vypracovat strategii, která by mohla snížit nápad daného druhu trestné činnosti.

13.5.3. V posledních několika letech je hlavní aktivitou rady zavádění a financování různých místních programů a koordinace prevence kriminality na národní i místní úrovni. Do roku

---

⁶⁴ Od vypuknutí druhé intifády (palestinského povstání) v říjnu 2000 je policie pověřována zejména zajištěním bezpečnosti a protiteroristickými úkoly. To způsobilo určitý pokles uvedené obecní policejní preventivní činnosti, ačkoliv místní „obecní policisté“ v této činnosti v rámci možností pokračují.

2001 byly na místní úrovni ve 22 městech zřízeny místní Rady pro prevenci kriminality s úkolem realizovat lokální strategii prevence trestné činnosti. Koordinátoři těchto rad jsou placeni jak z rozpočtu NCPC, tak i z prostředků příslušné obce.

13.5.4. Rada nemá samostatný zákonný status a tvoří součást ministerstva veřejné bezpečnosti.⁶⁵ Částečně je financována z Fondu Generálního vykonavatele, v němž je shromážděn majetek, který připadl státu jako odúmrť.

13.6 Národní protidrogový úřad (ADA)⁶⁶

13.6.1. Tento Úřad koordinuje celostátní protidrogovou strategii.⁶⁷ Jeho hlavním posláním je snížit počet uživatelů drog prostřednictvím represivních opatření na hranicích, jakož i na pouliční úrovni prostřednictvím rozvíjení a realizace vzdělávacích aktivit, a to jak ve školách, tak i pro dospělou populaci. Dále je jeho úkolem zkvalitňovat léčebné a detoxikační programy pro drogově závislé osoby v komunitě i v různých ústavech, zdravotnických zařízeních a věznicích. Do jeho působnosti patří též pomoc při resocializaci drogově závislých osob, posilování a vytváření protidrogově orientovaného ovzduší ve společnosti, rozvoj nových komunitních preventivních programů, jakož i výzkumná činnost v oblasti zneužívání drog a prevence obchodu s drogami.

13.6.2. Úřad dosud vypracoval řadu programů zaměřených na snížení počtu, kontrolu a léčbu uživatelů drog, a to zejména programů orientovaných na uživatele drog z řad mládeže. Rovněž zřídil informační centrum o drogách, pomáhá vládním, veřejným i soukromým subjektům vyvíjet činnost v oblasti léčby a resocializace obětí zneužívání drog v komunitě, včetně navrhování a prosazování přijetí nové relevantní legislativy. Podporuje též iniciativy v oblasti protidrogové represe a dále šíří vzdělávací a reklamní kampaně zaměřené proti zneužívání drog. Úřad se nezapojuje do realizace alternativních přístupů známých jako „harm reduction“.

---

⁶⁵ Viz bod 4.1.

⁶⁶ Viz webové stránky ADA: <http://www.antidrugs.org.il>.

⁶⁷ Úřad se nezabývá zneužíváním alkoholu, ačkoliv ten představuje v Izraeli závažný problém. Předpokládá se, že počet alkoholiků potřebujících pomoc a léčbu je o desetitisíce vyšší než počet drogově závislých (Weiss, 2002).

14. Třetí sektor: nevládní organizace na úseku trestní justice, lidských práv a reformy právního řádu

14.1 V oblasti trestní justice působí celá řada nevládních organizací.⁶⁸ V současnosti se jedná o doslova desítky organizací a různých zastřešujících organizací, které pracují na poli prevence, poskytují služby obětem, zajišťují ochranu lidských práv a pracují na změnách legislativy v této oblasti. Následují některé příklady:

14.2 **Národní rada dítěte** je nezávislá občanská organizace zaměřená na podporu práv a zájmů dětí v Izraeli. byla založena v roce 1979 a od té doby se stala předním obhájcem zájmů dětí, který zajišťuje monitoring, zastupování, výzkum, šíření informací a podporu veřejného povědomí v této oblasti. Usiluje o změny v legislativě, politickém přístupu i praxi. Sleduje kvalitu služeb poskytovaných dětem a shromažďuje údaje o rizikových dětech. Prosazuje přísnější uplatňování současných právních předpisů. Obhajuje a navrhuje příznivější politiku orientovanou na děti na národní i lokální úrovni. Realizuje terénní projekty pro odborný personál a provozuje Centrum pro dítě a právo, jehož úkolem je zkoumat právní řád ve vztahu k ochraně práv dětí (Kadman, 1995). Rada pravidelně zveřejňuje přehled dostupných statistických údajů týkajících se dětí.

14.3 Organizace **Defence for Children International – Izraelská pobočka (DCI-Israel)** byla založena v listopadu 1987 skupinou arabských a židovských vychovatelů, psychologů, právníků a sociálních pracovníků, k podpoře a ochraně práv dětí v Izraeli a na Správních územích. Izraelská pobočka DCI (Defence for Children International) je součástí mezinárodní nevládní organizace za práva dětí, se sídlem v Ženevě ve Švýcarsku.

V počátečních letech působila DCI v zájmu opětovného sloučení rodin etiopských židovských dětí a při právním zastupování mladistvých u soudů pro mládež a u krajských soudů. V roce 1988 začala zastupovat mladistvé Palestince, kteří neměli obhájce, u Jeruzalémského krajského soudu a u soudů pro mládež. Brzy začala DCI-Israel zastupovat též mladistvé u soudů v Tel Avivu a v Haifě, a prosazovala myšlenku přijetí zákona o zřízení Úřadu veřejného obhájce pro děti.

---

⁶⁸ Viz též bod 12.8.

Od roku 1992 je DCI-Israel zapojena do pilotního projektu poskytování právní pomoci, dostupné mladistvým. V posledních několika letech se též účastní sociálně právních projektů jako jsou centra na podporu mládeže ve východním Jeruzalémě, a „dilemma-cafes“, což je síť nízkoprahových zařízení, poskytujících pomoc a poradenství problémové mládeži. V některých z těchto zařízení poskytuje DCI-Israel právní poradenství.

DCI-Israel přebírá jednotlivé případy, kdy byla porušena práva dětí a mladistvých a předkládá tyto případy izraelskému Nejvyššímu soudu. Aktivně se účastní činnosti Výboru pro zlepšení postavení dětí, který je jedním z výborů Knesetu.

DCI-Israel působí jako koordinátor Izraelské koalice za dětská práva a koordinuje též práce na zprávě izraelských nevládních organizací („alternativní zpráva“) Výboru OSN pro práva dětí. Sleduje aktivně realizaci Úmluvy OSN o právech dítěte a dalších mezinárodněprávních dokumentů.

14.4 Řada ženských dobrovolnických organizací, jako např. **Na'amat** a **Wizo**, je zapojena do poskytování služeb v oblasti týrání mezi manžely, a to jak krizových služeb, poradenství a pomoci obětem, tak i zacházení s pachateli. Služby zahrnují zvláštní workshopy pro pachatele násilných trestných činů, které jim mají pomoci změnit své chování a zvládat hněv a konflikt nenásilnou cestou. Obětem je poskytována právní pomoc, nouzové útulky, pomoc při hledání stálého alternativního bydlení, psychologické poradenství a tak podobně.

14.5 **Centrum pro pomoc obětem znásilnění a sexuálních trestných činů** (Krizové centrum pro znásilnění) poskytuje služby obětem pohlavního zneužívání a znásilnění, zřizuje krizové telefonní linky a vytváří programy na podporu obětí. Zároveň se věnuje různým osvětovým a informačním kampaním týkajícím se otázky znásilnění a pohlavního zneužívání.

14.6 **Společnost pro občanská práva v Izraeli (ACRI)** byla založena v roce 1972 jako nepolitický a nezávislý subjekt, jehož úkolem je ochrana lidských a občanských práv v Izraeli a na územích Západního břehu Jordánu pod izraelskou kontrolou. Zakladatelé ACRI vycházeli ze zásad vyjádřených v Deklaraci nezávislosti a ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN, přijaté v reakci na hrůzy uskutečněné během druhé světové války. V současnosti je ACRI největší a vůdčí organizace na ochranu lidských práv v Izraeli, a je jediným subjektem, který se zabývá celou oblastí lidských práv, od práva na osobní svobodu, přes svobodu

informací, právo na vzdělání, až po svobodu projevu. ACRI prosazuje ochranu práv různých jednotlivců a částí společnosti, včetně mužů a žen, věřících i ateistů, Židů i Arabů, zastánců politické pravice i levice, přistěhovalců i původních obyvatel, nezaměstnaných i zahraničních pracovníků.

ACRI zejména působí na politiky, aby změnili přístup k ochraně lidských práv, a vyhledávají právní precedenty, které mohou mít pozitivní dopad na lidská a občanská práva největšího možného okruhu lidí.

V právní sféře podává ACRI návrhy soudům, zejména Nejvyššímu soudu, na vydání rozhodnutí v případech, kdy se jedná o řešení principiálních otázek. ACRI též podporuje legislativní návrhy zaměřené na ochranu lidských a občanských práv.

V občanské sféře vydává ACRI zprávy o lidských právech, jež jsou předkládány příslušným úřadům i veřejnosti, a podporuje zájem veřejnosti o tuto problematiku prostřednictvím svého informačního centra, publikací, na internetových stránkách a v médiích. Ve vzdělávací sféře působí ACRI v židovských i arabských školách v Izraeli, připravuje kurzy a workshopy, publikuje vědecké a vzdělávací materiály, a podporuje úsilí o zajištění uznání lidských práv jako životně důležitého základu jakékoliv demokratické společnosti. ACRI klade zvláštní důraz na vzdělávací činnost mezi sociálními a komunitními pracovníky, bezpečnostními složkami (armáda, policie, vězeňská služba a pohraniční stráž), a politiky na místní i celostátní úrovni. Dále ACRI vyřizuje tisíce stížností a žádostí o pomoc ze strany veřejnosti, obdržených prostřednictvím krizové telefonní linky, která slouží k poskytování pomoci a poradenství osobám, jejichž práva byla porušena.

ACRI je ve své činnosti zcela nezávislá. Financování je zajištěno zcela ze členských příspěvků a darů z Izraele i ze zahraničí. ACRI nepobírá žádné dotace z politických či vládních zdrojů.

14.7 Kav La'Oved (doslova „krizová linka pracujících“) je nezisková organizace zaměřená na ochranu práv nejvíce znevýhodněných skupin pracujících v Izraeli, a to především přistěhovalců, Palestinců z okupovaných území, pracujících zaměstnávaných prostřednictvím personálních agentur a nových přistěhovalců.

14.8 **Bizchut** (doslova „právem“), tedy Izraelské středisko lidských práv pro postižené osoby je nezisková organizace zabývající se ochranou práv osob s fyzickým, duševním či vývojovým postižením, snahou o jejich plné začlenění do většinové společnosti a účast ve všech sférách života. Lidé s postižením tvoří více než 10 % izraelské populace. Navzdory jejich počtu čelí často diskriminaci a strádání v mnoha aspektech života. Bizchut se snaží odstraňovat bariéry, jak fyzické tak psychologické, jimž jsou vystaveni postižení lidé v Izraeli.

Na Bizchut se obracejí lidé s postižením, jejichž práva byla porušena v důsledku jejich postižení, dále jejich rodiny, odborníci a organizace působící v dané oblasti, politici z izraelského Knesetu a vlády.

Pokud jde o činnost této nevládní organizace v oblasti trestní justice, Bizchut se mimo jiné zaměřuje na sledování toho, zda právní úprava a průběh trestního řízení jsou přizpůsobeny účasti lidí s postižením.

14.9 **B´Tselem**⁶⁹ - Izraelské centrum pro lidská práva na okupovaných územích – bylo založeno v roce 1989 skupinou význačných vědců, právníků, novinářů a členů Knesetu. Usiluje o zadokumentování porušování lidských práv na okupovaných územích a o informování veřejnosti i politiků o této skutečnosti, snaží se bojovat s fenoménem odmítání, převládajícím v izraelské veřejnosti, a pomáhat vytvářet v Izraeli lidskoprávní kulturu.

Jako izraelská organizace pro lidská práva se B´Tselem snaží zejména o změnu izraelské politiky na okupovaných územích. Pokouší se přimět vládu Izraele, která ovládá okupovaná území, aby zajistila ochranu lidských práv místních obyvatel a dodržovala své závazky podle mezinárodního práva.

B´Tselem vydává řadu zpráv, některé komplexního charakteru, pokrývající většinu druhů porušování lidských práv na okupovaných územích. Zprávy se zabývají například mučením, případy zastřelení příslušníky bezpečnostních složek, omezováním svobody pohybu, vyvlastňováním majetku a diskriminací při plánování a výstavbě ve východním Jeruzalémě,

---

⁶⁹ Slovo pochází z knihy Genesis 1:27 a doslova znamená „k obrazu“: „A Bůh stvořil člověka k obrazu svému. K obrazu Boha jej On stvořil“ V tomto duchu stanoví první článek Všeobecné deklarace lidských práv, že „Všichni lidé se rodí rovni v důstojnosti i právech.“

správním způsobem a násilím vůči osadníkům. B'Tselem zaručuje věrohodnost informací které publikuje tím, že samo provádí na místě terénní šetření a výzkum, jejichž výsledky jsou důkladně prověřovány s použitím relevantních dokumentů, oficiálních vládních údajů a informací z dalších zdrojů, jako jsou izraelské, palestinské i jiné organizace na ochranu lidských práv.

B'Tselem pravidelně předkládá členům Knesetu informace o porušování lidských práv na okupovaných územích. Je nezávislou organizací financovanou příspěvkem od nadací v Izraeli, Evropě a Severní Americe, které celosvětově podporují aktivity na poli lidských práv, jakož i soukromými dárci z Izraele i zahraničí.

14.10 **Adalah** (doslova „spravedlnost“ v arabštině) je první neziskové nenáboženské palestinské právní centrum v Izraeli. Adalah byl založen v listopadu 1996 a slouží palestinské komunitě po celé zemi, což představuje více než milion osob (či 20 % populace).

Právnícká činnost Adalahu se zaměřuje na izraelské právo, srovnávací ústavní právo a mezinárodní standardy lidských práv. Hlavním cílem činnosti Adalahu je dosáhnout rovnosti práv a ochrany menšinových práv palestinských občanů v Izraeli. Věnuje se osmi oblastem, jimiž jsou kulturní a jazyková práva, právo na vzdělání, náboženská práva, práva k půdě a obydlí, politická práva, práva vězňů, práva palestinských žen, a sociální a hospodářská práva.

V zájmu dosažení uvedeného cíle Adalah předkládá Nejvyššímu soudu i nižším soudům v Izraeli případy týkající se skupinových práv, jež zahrnují problematiku diskriminace a práv palestinské menšiny. Dále podporuje rovnoprávnost práv palestinské menšiny a její menšinová práva v rámci legislativního procesu, poskytuje poradenství palestinským nevládním organizacím, komunitním organizacím a jiným občanským institucím. Rovněž organizuje a umožňuje panelové diskuse, semináře a workshopy, vydává zprávy o aktuálních právních otázkách týkajících se palestinské menšiny, školí mladé palestinské právnické studenty práv, poskytuje příležitosti ke stážím a praxím za účelem výchovy nové generace právníků věnujících se problematice lidských práv.

14.11 **Izraelská unie pro ochranu životního prostředí (IUED)**⁷⁰ byla založena v roce 1990. Je průkopníkem efektivního využívání právních prostředků jako nástroje ochrany izraelského životního prostředí.

Právní status IUED vyplývá z řady zákonů o životním prostředí a spočívá v podávání občanskoprávních návrhů i trestních oznámení v zastoupení veřejnosti. IUED se zabývá agendou strategicky zaměřených projektů ve čtyřech klíčových oblastech: prevence znečištění ovzduší, bezpečnost pitné vody, nakládání s pevnými odpady a přístupné otevřené prostory.

Prostřednictvím soudů ovlivňuje IUED změny ve způsobu, jakým se průmysl, výstavba a oficiální orgány staví k nejnaléhavějším ekologickým problémům země.

IUED je též v Izraeli nejaktivnějším subjektem pokud jde o tvorbu legislativního a regulačního rámce pro ochranu životního prostředí.

Prostřednictvím vystupování u soudů, intervencí u plánovacích výborů a snah o reformu legislativy, hraje IUED klíčovou roli při podpoře občanských hodnot spojených s problematikou životního prostředí.

---

⁷⁰ V hebrejštině se tato organizace nazývá „Adam, Teva Ve'Din“, což doslova znamená „Člověk, příroda a právo“.

15. Statistika a trendy trestné činnosti⁷¹

15.1 Zdroje údajů

15.1.1. Jedním z hlavních zdrojů údajů trestní statistiky je policie. Policie shromažďuje denní údaje o počtech trestních oznámení podaných oběťmi trestných činů nebo o trestných činech zjištěných a evidovaných přímo policií.

15.1.2. Ministerstvem práce a sociálních věcí jsou shromažďovány statistické údaje o populaci účastníci se některého z různých programů péče či resocializačních programů, včetně osob pod dohledem Probační služby.

15.1.3. Vězeňská služba shromažďuje údaje o vězeňské populaci.

15.1.4. Protidrogový úřad sbírá data o situaci v oblasti zneužívání drog, a rovněž každoročně uskutečňuje různé epidemiologické studie založené na „selfreportových“ průzkumech populace, včetně mládeže.

15.1.5. Úřad pro resocializaci vězňů shromažďuje data týkající se propuštěných vězňů, kteří obdrželi pomoc od Úřadu.

15.1.6. Správa soudů sbírá data týkající se soudního řízení a rozhodování.

15.1.7. Veškeré výše uvedené informace jsou postoupeny Ústřednímu statistickému úřadu (CBS), který tyto údaje zveřejňuje ve svých zprávách. Od roku 2000 je účinný zákon o svobodě informací, na jehož základě jsou taková data mimo jiné zveřejňována na internetových stránkách různých ministerstev, úřadů a institucí, jakož i CBS. Veřejnost má tedy k uvedeným údajům přístup.

15.1.8. Pro možnost lépe analyzovat níže uvedená statistická data by měl čtenář věnovat pozornost grafu 1, znázorňujícímu vývoj populace Izraele v posledních 50 letech.

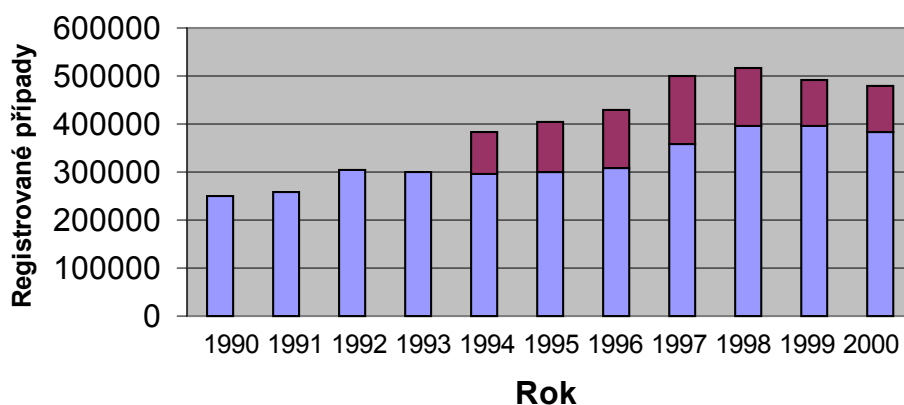
⁷¹ Pro podrobné informace o citovaných statistikách viz Ročenku Izraelské policie, Ročenku Izraelské vězeňské služby, Ročenku trestní justice Ústředního statistického úřadu. Dále viz webové stránky ministerstev a

15.2 Vývoj ohlašované a registrované kriminality (viz též: Rahav, 1998)

15.2.1. Po období relativně stabilního nárůstu indexu kriminality v rozmezí 15 let (1985 – 1999), zejména pokud jde o majetkovou trestnou činnost, která tvoří okolo 75 % celkové registrované kriminality, byl v posledních několika letech zaznamenán určitý pokles registrované kriminality (pokud jde o absolutní čísla), jakož i indexu kriminality (počty registrovaných trestných činů v přepočtu na obyvatele).

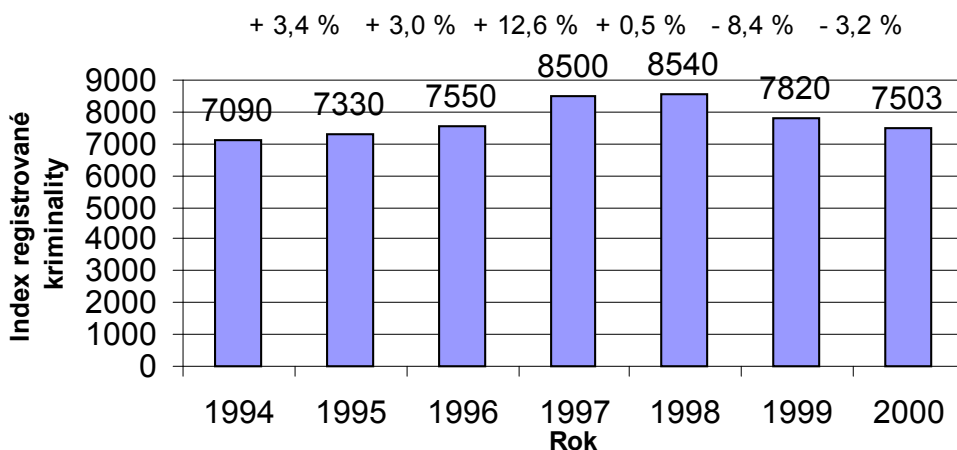
15.2.2. Graf 2 ukazuje počty trestných činů ohlášených a/nebo registrovaných Izraelskou policií od roku 1990 do roku 2000. Jedná se o veškeré trestné činy s výjimkou trestných činů v dopravě a trestných činů spočívajících v porušení obecních vyhlášek. Je třeba zdůraznit, že významná část případů (přibližně jedna třetina) nebyla až do roku 1993 součástí „registrovaných případů“. Jednalo se o případy, které nebyly předány ke stíhání zejména z důvodu povahy deliktu (méně závažné delikty), nebo protože trestný čin spáchal mladistvý prvopachatel a řízení bylo podmíněně odloženo, tak aby mohl být mladistvý odkloněn od formálního systému trestní justice. Tato možnost stále existuje. V posledních několika letech jsou ovšem i tyto případy do trestních statistik zahrnovány a zpracovávány (viz níže).

Graf 2: Trestní věci registrované policií v letech 1990 - 2000

Graf 3 znázorňuje změny v indexu registrované kriminality na 100.000 obyvatel mezi lety 1994 a 2000. Mezi roky 1998 a 1999 došlo k poklesu o 8,4 %, a následoval pokles o 3,2 % mezi roky 1999 a 2000.

Graf 3: Změny indexu registrované kriminality na 100.000 obyvatel v letech 1994 - 2000

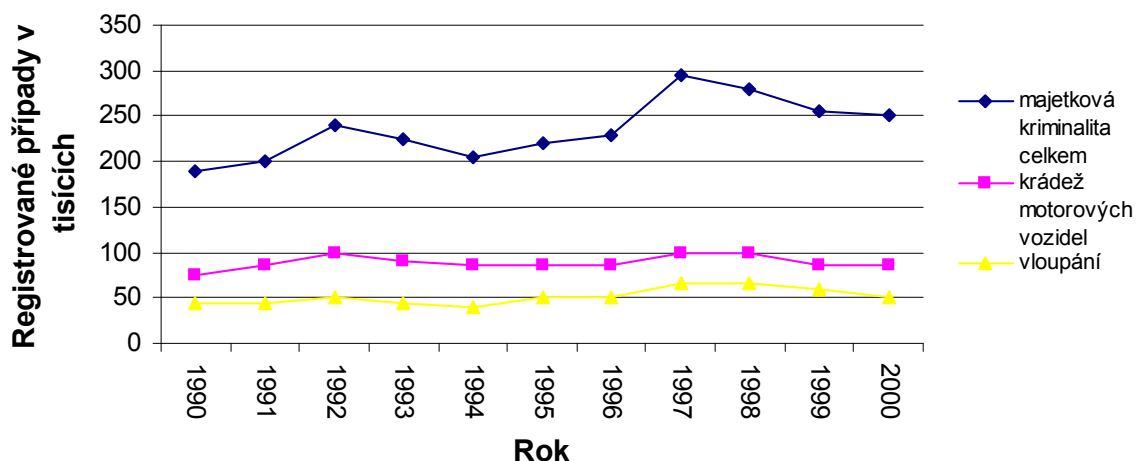
15.2.3. V polovině devadesátých let prudce vzrůstal počet majetkových trestných činů (včetně veškerých případů krádeže a vloupání) a dosáhl téměř „epidemické“ úrovně (viz graf 4). Boj s majetkovou kriminalitou je obzvláště obtížný v důsledku její anonymní povahy, nízké objasněnosti – velmi málo pachatelů je ve skutečnosti dopadeno – což z tohoto druhu kriminality činí velmi výnosnou činnost s nízkým rizikem pro pachatele.⁷²

15.2.4. Například pokud jde o krádeže motorových vozidel, je relativně jednoduché odcizené vozidlo přemístit na palestinská území, kam mají izraelští policisté obtížný přístup, a odstranit či změnit jeho identifikační znaky. Blízké sousedství izraelských měst a oblastí pod palestinskou správou – z nichž některé jsou pokládány za oblasti ležící mimo dosah Izraelské policie – umožňuje takové noční přesouvání odcizených vozidel, přičemž vozidla jsou rozmontována během několika hodin, dříve, než vlastník krádež vůbec zjistí a nahlásí. Části vozidla jsou následně prodány izraelským obchodníkům s náhradními díly a používány zejména k opravám vozidel po dopravních nehodách. Ve snaze omezit uvedený problém byl schválen zákon, který umožňuje prodej náhradních dílů pouze autorizovaným obchodníkům, kteří obchodují jen s takovými náhradními díly, jež byly označeny a zaregistrovány. Prodej neoznačených dílů je stíhán jako prodej dílů kradených.

⁷² Viz též Hertzog, 2002.

15.2.5. Vloupaní do domů a obchodů („vlámaní a vstup“) a krádeže všeho druhu představují vážný problém (viz graf 4) jak pokud jde o ekonomický dopad na společnost tak i s ohledem na traumatizující účinek, který přináší oběti. Přestože je již obvyklé, že přístupná okna jsou opatřena železnými mřížemi a mnoho vstupních dveří je zabezpečeno kvalitním bezpečnostním systémem, vloupaní jsou stále velmi četná.

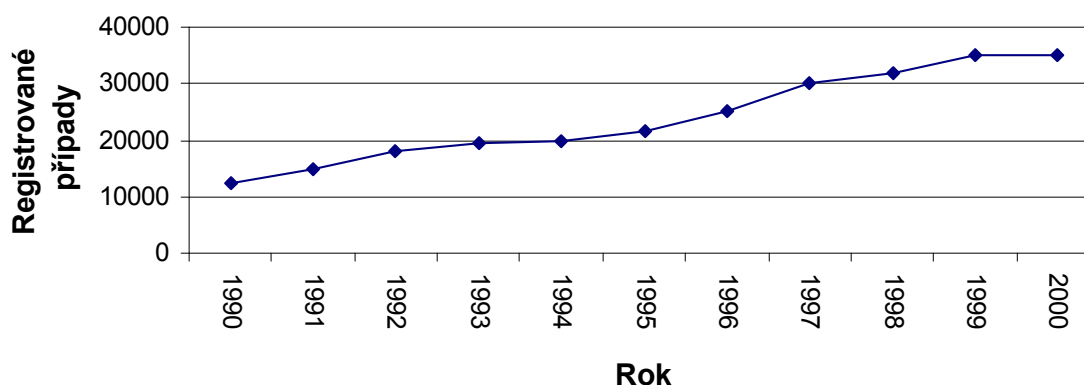
Graf 4: Registrované případy majetkové kriminality celkem, krádeží motorových vozidel a vloupaní v letech 1990 - 2000

15.2.6. V průběhu období zvýšených teroristických aktivit, jako je v současnosti (od podzimu 2000) „Intifáda“ (palestinské povstání), jsou využívána různá protiteroristická opatření, např. uzavření Západního břehu a Pásma Gazy pro palestinské pracovníky, kteří by jinak dojížděli za prací do Izraele. Lze vysledovat určitý vzájemný vztah mezi poklesem kriminality, zejména majetkové, a těmito obdobími „uzavírek“. Pravděpodobným vysvětlením je nárůst počtu policejních hlídek a přítomnosti policistů a vojáků na kontrolních stanovištích, jakož i snížení počtu izraelských pachatelů, kteří před Intifádou pracovali společně s palestinskými pachateli, volně vstupovali na palestinská území a volně je pouštěli.

15.2.7. Rovněž násilná kriminalita včetně domácího násilí byla v posledních několika letech na vzestupu (viz graf 5). Není zcela jasné, zda tento nárůst je zčásti způsoben zvýšenou citlivostí veřejnosti k problému domácího násilí (medializovanému desítkami případů vražd a pokusů vražd žen ze strany jejich partnerů, nebo násilí vůči dětem), a s tím související vyšší mírou ohlašování takových případů. V každém případě byl zaznamenán nárůst násilné trestné činnosti mezi mládeží stejně jako mezi dospělými, patrně též kvůli zvyšující se konzumaci alkoholu a drog a kulturním konfliktům s novými přistěhovalci.

Graf 5: Registrované případy násilné trestné činnosti v letech 1999 - 2000

15.2.8. Mezi další hlavní změny, ke kterým došlo v posledních pěti letech, patří posilování a pronikání organizovaných zločineckých skupin (z velké části zahraničních), které využívají Izrael jako základnu pro praní špinavých peněz⁷³ a pro budování trhu s drogami, hazardními hrami a prostitutí (Amir, 1998, Landau, 1998).

15.2.9. Dále lze vysledovat nárůst počtu podvodů a tzv. trestných činů „bílých límečků“, zejména ve finančních institucích a pokud jde o trestnou činnost páchanou prostřednictvím internetu, jakož i „počítačovou kriminalitu“. V nedávném případě byl mladý hacker⁷⁴, který pronikl prostřednictvím internetu do důvěrných elektronických počítačových souborů (včetně souborů NASA a vlády USA), odsouzen k trestu odnětí svobody v délce jednoho a půl roku. Nedávno byla též odhalena největší krádež finančních prostředků banky ze strany jejího zaměstnance v dějinách. Tento případ upozornil na skutečnost, jak relativně jednoduše mohou být takové trestné činy spáchány, a jak nedostatečné jsou kontrola a dozor existující v některých finančních institucích.

15.2.10. V posledních letech vzůstá počet nelegálních zahraničních pracovníků žijících a pracujících v Izraeli. Předpokládá se, že v roce 2002 jich zde bylo okolo 250.000.⁷⁵ Jejich postavení je svádí k další nezákonné aktivitě, například padělání dokumentů a podvodům, obchodování se ženami za účelem prostituce (15% ze všech trestných činů zahraničních pracovníků registrovaných v roce 2001), majetkové kriminalitě (4%) a násilným trestným

⁷³ Ohledně kroků, které byly podniknuty v boji s tímto problémem, viz bod 4.6.1.

⁷⁴ Přezdíváný „Analyzer“.

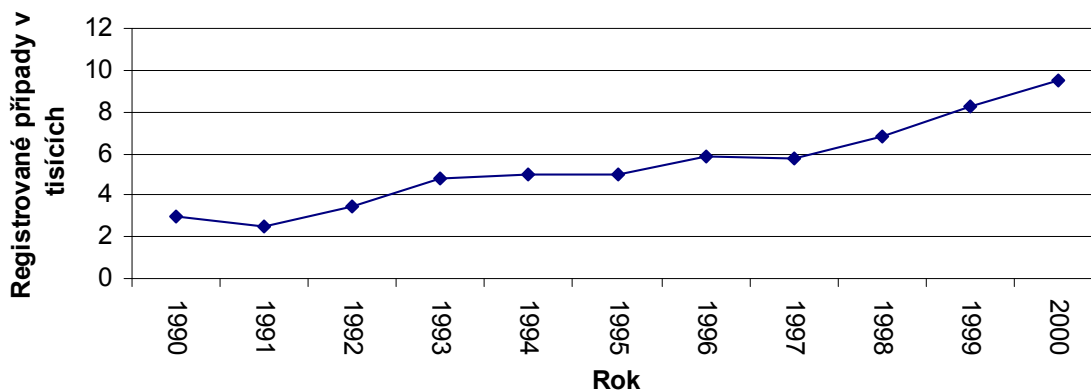
⁷⁵ Kromě přibližně 100.000 legálních pracovníků, kteří mají pracovní povolení od vlády.

činům (6%). V Izraeli existuje již druhá generace nelegálních pracovníků, přičemž se předpokládá, že její část se zapojí do kriminálních struktur, zčásti z důvodu složitých ekonomických a sociálních podmínek, v nichž žije.

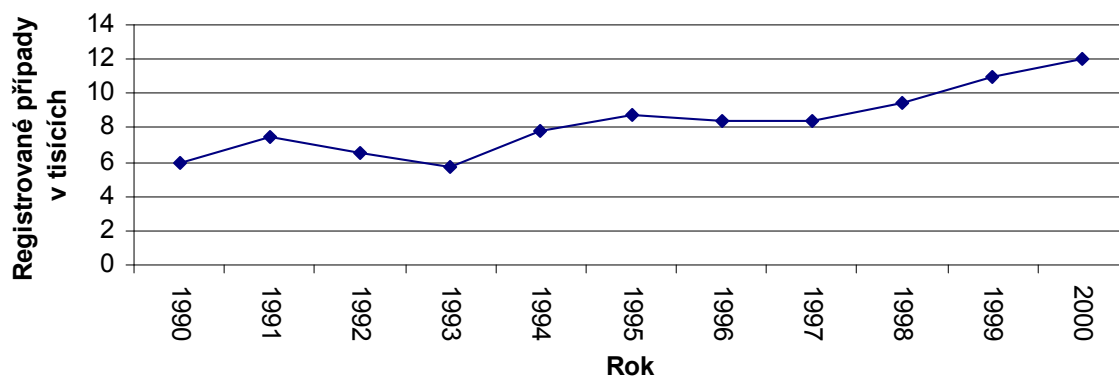
V minulém roce byl v rámci policie zřízen zvláštní odbor pro práci se zahraničními pracovníky. Bylo navrženo, aby policie v této oblasti působila jako hlavní výkonný orgán, který by mj. mohl pokutovat zaměstnavatele a personální agentury, kteří najímají a zaměstnávají nelegální pracovníky. Vyhoštění ze země v případě dopadení by mělo být součástí komplexního plánu přístupu k této problematice. Rovněž bylo navrženo zvýšit kontrolu cizinců přijíždějících do Izraele, kteří by se mohli vydávat za turisty v úmyslu získat zde nelegální práci.

15.2.11. Obchodování s drogami a jejich zneužívání je na vzestupu, ačkoliv v posledních několika letech zvolna klesá míra zneužívání drog mládeží. Na druhou stranu klesá i věk prvního kontaktu s drogou (viz Výroční zprávu Protidrogového úřadu na www.antidrugs.org.il).

Graf 6: Případy obchodování s drogami a držení drog (nikoliv pro vlastní potřebu) v letech 1990 - 2000

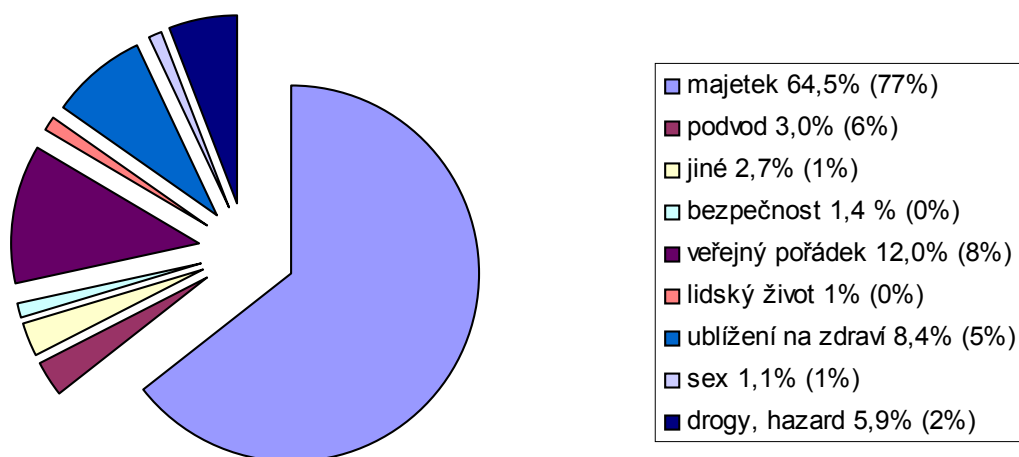
Graf 7: Registrované případy užívání drog v letech 1990 - 2000

15.3 Viktimizace

15.3.1. V průběhu posledních let je stabilně nejrozšířenějším druhem trestných činů majetková kriminalita, zejména vloupání a krádeže (viz níže graf 8 pro rok 2000, který znázorňuje uvedený trend).

Graf 7: Registrovaná kriminalita podle druhu v roce 2000, ve srovnání s rokem 1980 (čísla v závorkách)

15.3.2. Je třeba zdůraznit, že míra ohlašování některých majetkových trestných činů je vyšší než v jiných průmyslových státech. Kupříkladu automobily, jejichž krádeže tvoří velkou část majetkové kriminality, jsou v Izraeli velmi drahé (v důsledku vysokých daní), takže většina

z nich je pojištěna a jejich krádeže jsou ohlašovány policii jako součást nezbytného řízení při získávání pojistného plnění od pojišťovny.

15.3.3. Ministerstvo veřejné bezpečnosti provedlo od roku 1979 čtyři výzkumy zaměřené na oběti. Některé z výsledků těchto výzkumů jsou uvedeny v tabulce 1.

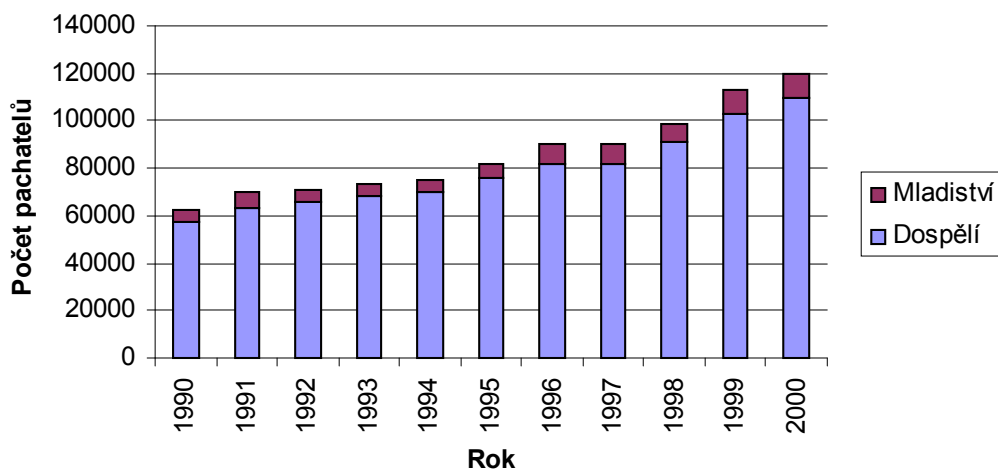
Tabulka 1: Viktimizace a míra ohlašování různých druhů trestné činnosti v Izraeli, podle výzkumů viktimizace (Zdroj: CBS, 1981, 1983, 1993, 2002)

Index viktimizace	1979 (1) (2)	% ohlášeno policii	1981 (1) (2)	% ohlášeno policii	1990 (1) (2)	% ohlášeno policii	2001 (1) (2)	% ohlášeno policii (3)
TČ proti osobám (4)	chybí		chybí		chybí		10,2	37,5
TČ proti majetku (vloupání a krádež) (5)	7,6	67,2	8,4	62,0	10,3	43,7	7,3	45,3
TČ proti motorovým vozidlům (6)	30,0	41,4	34,0	31,5	29,6	41,4	20,3	8,6

- (1) Pouze židovské obyvatelstvo
- (2) Nezahrnutý kibucy
- (3) Vztahuje se pouze na poslední trestný čin
- (4) Přepočteno na 100 obyvatel ve věku nejméně 18 let
- (5) Přepočteno na 100 domácností
- (6) Přepočteno na 100 domácností (vlastníků vozidel)

15.4 Pachatelé

Graf 9: Počet pachatelů odhalených policií v letech 1990 - 2000

Tabulka 2: Charakteristika osob odsouzených v roce 2000. Přepočteno na 1.000 obyvatel⁷⁶ (Zdroj: www.cbs.gov.il)

Pohlaví	
Muži	16
Ženy	1,7
Věk	
do 19	7,7
20 – 24	12
25 – 29	11,1
30 – 39	12,4
40 – 49	10,1
50 a více	3,5
Místo narození	
Izrael	8,7
Asie	6,4
Afrika	8,7
Evropa/Amerika	3,8

Tabulka 3: Počty odsouzených osob na 1.000 obyvatel⁷⁷ v letech 1965 - 2000. (Zdroj: www.cbs.gov.il)

1965	13,2
1970	10,1
1981	8,5
1985	11,0
1990	8,6
1995	8,7
1998	9,0
1999	9,0
2000	8,6

⁷⁶ Indexy byly vypočítány z průměrného počtu obyvatel ve věku nejméně 18 let, a to z příslušné věkové skupiny. Pro skupinu „do 19 let“ byly počítány z obyvatelstva ve věku mezi 18 a 19 lety.

Tabulka 4: Procentuální podíl recidivistů na celkovém počtu pachatelů v letech 1965 – 2000. (Zdroj: www.cbs.gov.il)

1965	54,4
1970	58,0
1981	61,2
1985	64,4
1990	66,7
1995	62,6
1998	60,6
1999	62,0
2000	60,2

15.5 Ukládání trestů

Tabulka 5: Procentuální podíly odsouzených⁷⁸ podle druhu trestu a charakteristiky odsouzených (1990, 1998, 1999). (Zdroj: www.cbs.gov.il)

Procentuální podíl z celkového počtu v každé z buněk									
CELKEM	Podmíněný trest			Trest odnětí svobody			Peněžitý trest		
	1999	1998	1990	1999	1998	1990	1999	1998	1990
Soud	65,8	66,1	66,5	18,4	20,9	23,4	40,1	42,9	49,2
Krajský	88,4	89,2	87,7	83,8	89,2	79,0	12,2	10,6	15,8
Smírčí	72,0	71,2	68,8	17,1	16,1	16,7	38,0	43,1	55,9
Pro mládež	21,3	21,4	18,8	6,2	4,9	6,8	40,4	43,9	37,2
Vojenský	93,8	94,1	96,2	96,1	93,4	88,8	9,2	4,6	12,9
Druh trestného činu									
Proti bezpečnosti státu	80,5	78,5	68,0	42,9	42,7	46,3	46,3	41,6	61,6
Proti veřejnému pořádku	64,4	68,4	62,9	14,0	22,8	21,1	35,4	35,3	50,3
Proti životu a zdraví	70,0	69,2	62,9	14,0	22,8	21,1	35,4	35,3	50,3
Sexuální trestné činy	77,3	77,3	67,8	53,3	52,0	35,8	18,6	24,0	33,8
Drogy a jiné (1)	85,9	87,4	92,3	28,2	30,3	42,7	30,7	31,7	38,4
Proti majetku	69,6	69,0	63,7	24,5	24,2	22,7	34,7	38,4	46,1
Podvod	79,1	78,9	69,2	18,7	18,2	16,8	51,8	55,6	62,9
Náboženství									
Židovské	63,7	64,3	67,3	17,2	20,7	24,2	37,6	40,1	44,7
Jiné	70,1	10,2	64,3	20,9	21,5	21,5	45,2	49,1	60,9
Věk									
Dospělí	69,2	69,5	71,4	19,3	22,1	25,1	40,1	42,8	50,4
Mladiství	21,3	21,4	18,8	6,2	4,9	6,8	40,4	43,9	37,2
Recidiva									
Recidivisté	76,8	76,5	75,2	22,9	23,7	26,3	38,2	41,3	49,8
Ostatní	46,3	48,8	48,2	10,5	16,3	17,3	43,5	45,6	47,8

(1) Do této skupiny patří obchodování s drogami a užívání drog, dále hazardní hry, kuplířství, sjednávání prostitutek, zveřejňování pornografie.

⁷⁷ Indexy byly vypočítány z průměrného počtu obyvatel ve věku nejméně 18 let.

⁷⁸ Nezahrnuje dohled – viz tabulku 6.

Tabulka 6: Pachatelé v péči Probační služby v letech 1953 – 2000 (v absolutních číslech)

(Zdroj: www.cbs.gov.il)

Činnost Probační služby	V péči Probační služby pro dospělé				V péči Probační služby pro mladistvé (1)			
	Na konci roku	Ukončeno během roku	Nově během roku	Na počátku roku	Na konci roku	Ukončeno během roku	Nově během roku	Na počátku roku
1953 – šetření (2)	38	301	276	63	-	-	-	-
1953 - dohled	247	63	182	128	-	-	-	-
1960 - šetření	144	691	726	109	3397	6457	7014	2840
1960 – dohled	627	448	477	598	856	359	476	739
1970 – šetření	598	2714	2739	573	6109	10560	10100	6569
1970 – dohled	1816	1045	956	1905	1475	1294	1129	1640
1980 – šetření	1017	3419	3652	784	6762	9478	9346	6894
1980 – dohled	1778	1173	1298	1653	2196	1757	1878	2075
1990 – šetření	2421	5580	5901	2100	6854	11816	12905	5765
1990 – dohled	2252	2338	2457	2133	170	67	136	101
2000 – šetření	9973	17329	18976	8326	13953	21918	20574	15297
2000 - dohled	6682	5035	5701	6016	773	696	755	713
ŠETŘENÍ	9973	17329	18976	8326	13953	21918	20574	9973
Muži	9198	16002	17615	7585	13115	19380	18064	9198
Ženy	775	1327	1361	741	838	2538	2510	775
Židé	7751	13444	14439	6756	11621	17753	16671	7751
Jiná náboženství	2222	3885	4537	1570	2332	4165	3903	2222
Dohled a obecně prospěšné práce (3)	6682	5035	5701	6016	773	695	755	713
Muži	6133	4602	5237	5498	722	649	704	667
Ženy	549	433	464	518	51	46	51	46
Židé	5306	4147	4506	4947	669	596	668	597
Jiná náboženství	1376	888	1195	1069	104	99	87	116

(1) Od roku 1990 zahrnuje též mladistvé, kteří byli svěřeni Probační službě, aniž by byl učiněn záznam o jejich odsouzení.

(2) „Šetřením“ se rozumí, že pachatel byl podroben předběžnému šetření.

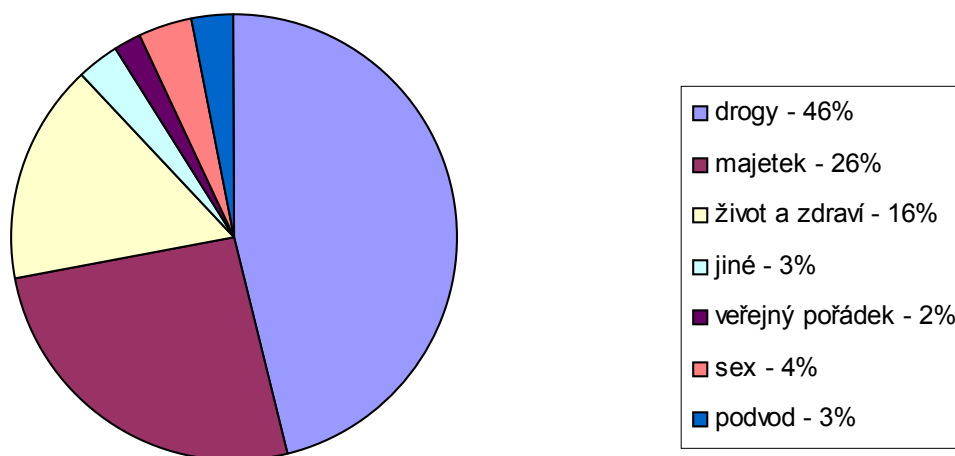
(3) Od dubna 1994 začaly být po celém Izraeli vykonávány obecně prospěšné práce týkající se pouze dospělých.

15.6 Vězeňská populace (viz www.cbs.gov.il)

15.6.1. Ke dni 31. 10. 2002 bylo ve věznicích a vazebních věznicích⁷⁹ spravovaných Vězeňskou službou umístěno přibližně 10.100 odsouzených. Vězeňská populace v Izraeli je tvořena zejména dospělými muži (přibližně 96%), méně ženami (2%) a mladistvými (2%).

15.6.2. 85% odsouzených vykonávalo trest odnětí svobody pro některý z trestných činů nespojených s terorismem. Podíl jednotlivých druhů kriminality, za které jsou tito odsouzení ve výkonu trestu, znázorňuje graf 10. 12% vězňů bylo odsouzeno za trestné činy proti bezpečnosti státu (teroristické činy), a 3% jsou uvězněna v souvislosti s občanskoprávními delikty.

Graf 10: Osoby ve výkonu trestu odnětí svobody podle druhu spáchaného trestného činu (k 31. 10. 2002)

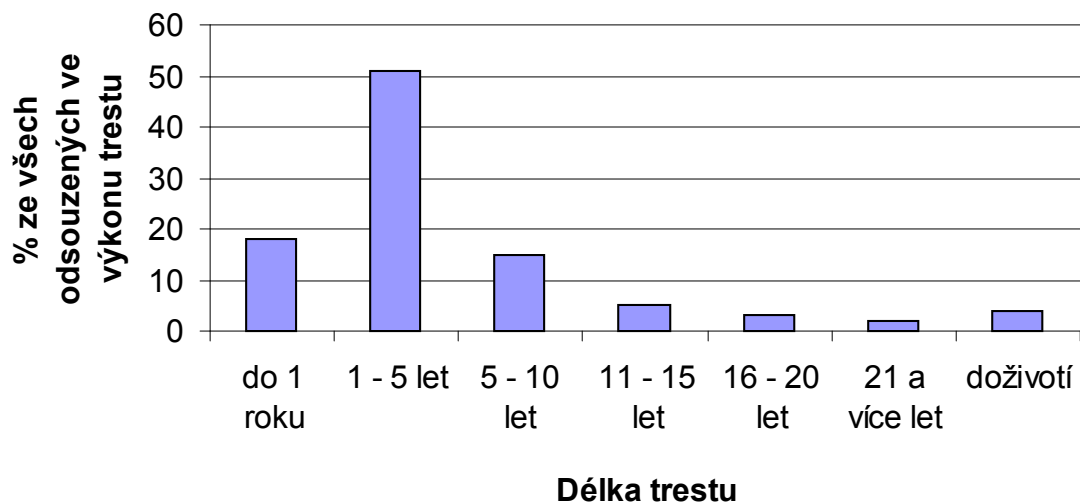

15.6.3. Z vězeňské populace k uvedenému datu bylo 45% vězňů ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé, 31% podruhé či potřetí, 13% počtvrté či popáté a 11,7% pošesté či více.

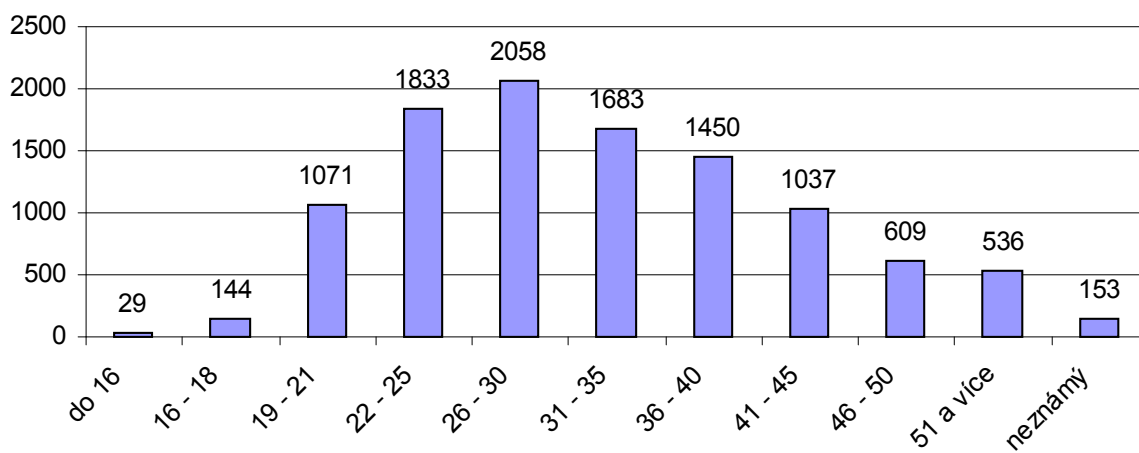
15.6.4. Délka trestů odnětí svobody vykonávaných odsouzenými v izraelských věznicích je znázorněna v grafu 11.

⁷⁹ Někteří z odsouzených jsou po určitou dobu umístěni ve vazebních věznicích, jež jsou jinak určeny pro výkon vazby obviněných, kde čekají na umístění do věznice Izraelské vězeňské služby. Následující údaje zahrnují i tyto osoby.

Graf 11: Vězeňská populace podle délky vykonávaného trestu odnětí svobody v procentech (k 31. 10. 2002)

Graf 12: Vězeňská populace podle věku odsouzených (k 31. 10. 2002)

16. Přehled a současné trendy trestní justice

16.1 Rané období vývoje Izraelského státu v padesátých a šedesátých letech minulého století bylo charakteristické sociálně paternalistickým přístupem ke kriminalitě a justici, zejména, i když ne výlučně, ve vztahu k mladistvým. V tomto období vznikaly právní předpisy, které pro oblast justice rozvíjely sociální služby a instituce jako je Probační služba a další expertní profese (psychiatři, vyšetřovatelé sexuálních trestných činů vůči dětem, atd.), a poskytly těmto orgánům, stejně jako soudům, značné diskreční pravomoci. V tomtéž období se objevil zájem o principy spravedlivého procesu v případech dospělých pachatelů, což se odrazilo v trestním řádu (poprvé přijatém v roce 1965). Tolik to již neplatilo v oblasti trestných činů proti bezpečnosti státu, kde se zachovaly právní předpisy z období britské nucené správy (ačkoliv i ty doznaly určitých změn), konkrétně např. ustanovení o správní vazbě.

16.2 Od sedmdesátých let se pozornost politiků obrátila na rostoucí kriminalitu, zejména pokud jde o násilné a drogové trestné činy a organizovaný zločin, což vyústilo ve zpřísnění právních předpisů. Především se to týkalo důkazního a sankčního práva, jakož i právních předpisů na ochranu zranitelných obětí, zejména žen a dětí (tyto změny jsou často podporovány dobrovolnickými organizacemi).

16.3 V devadesátých letech rovněž začala „revoluce lidských práv“, jež vyústila v první řadě v přijetí Základního zákona: lidská důstojnost a svoboda, jakož i v přistoupení Izraele k mezinárodním úmluvám o lidských právech, ve zvýšenou aktivitu nevládních organizací a v „aktivistické“ působení Nejvyššího soudu.

Výsledkem bylo přijetí nových právních předpisů, upravujících podmínky institutu vazby, osobních a domovních prohlídek, a vznik systému veřejné obhajoby (který se ovšem z důvodů rozpočtových omezení nachází v současnosti v potížích). Nové koncepce a právní předpisy nyní mohou být napadeny pro rozpor s uvedeným základním zákonem, který tak má kvaziústavní status.

V důsledku této nové orientace je dnes zájem o ochranu obětí a dětí vyvažován zájmem o jejich práva. Zákon o právech obětí tudíž výslovně upravil procesní práva obětí trestné

činnosti (viz kapitolu 12). Podobně je ve světle nové orientace revidována legislativa týkající se soudnictví nad mládeží, a to zejména v důsledku ratifikace Úmluvy OSN o právech dítěte.

Zároveň pokračuje rozšiřování ustanovení o zvláštních postupech na ochranu dětských svědků před traumaty adverzárního systému (viz výše bod 12.4). To nasvědčuje přetrvávající roli tradičního paternalistického přístupu při formulaci trestní politiky, ačkoliv by tyto změny mohly být vykládány i jako výsledek snahy o usnadnění procesu usvědčení a odsouzení pachatele.

16.4 Zájem veřejnosti o problematiku trestné činnosti podle všeho obecně nedosáhl úrovně některých západních států, zřejmě z důvodu soustředění na otázky terorismu a bezpečnosti státu. Patrně proto se též neobjevují bezprostřední tlaky na přijetí legislativy typu „třikrát a dost“, nebo na uzákonění možnosti vzdát se práva na projednání věci před soudem pro mládež, což byly například rysy systému trestní justice ve Spojených státech amerických. Nezaznívá ani volání po zavedení mírnějších druhů opatření, jaké byly zavedeny v Anglii (domácí vězení, příkazy obsahující přiměřená omezení a povinnosti, atd.). Na druhou stranu lze konstatovat přetrvávající obavy, že téměř neomezená diskreční pravomoc, charakteristická pro soudní rozhodování o trestu, vede v mnoha případech k přehnané mírnosti, a z toho zase vyplývají pravidelně přijímané novely stanovující minimální tresty.⁸⁰ Na komplexní návrh restrukturalizace systému rozhodování o trestu – Zprávu Goldbergova výboru – zvolna padá prach.

16.5 Silný zájem veřejnosti panuje též o problematiku sexuálního zneužívání a násilí, zejména pokud jde o případy pedofilie. Nedávno byl přijat jeden z mnoha návrhů na zveřejňování informací o propuštění pachatele z výkonu trestu za takový trestný čin – zaměstnávání takových pachatelů v profesi, zahrnující kontakt s dětmi, bude nadále zakázáno. Dále se v různých stadiích trestního řízení stále více uplatňují hlediska „rizika“ či „nebezpečnosti“. Parlament projednává komplexnější návrh zákona o dohledu a léčbě sexuálních delikventů, který by měl posílit prevenci recidivy. Předčasnému propuštění těchto pachatelů z vězení by měl povinně předcházet znalecký posudek na stupeň nebezpečnosti pachatele, a všichni sexuální delikventi budou po propuštění pod dohledem komunity.

---

⁸⁰ Viz bod 9.8.10.

16.6 Obavy z mírnosti soudů při rozhodování o trestu za sexuální a násilné trestné činy ve spojení s neustávajícími bezpečnostními problémy nasvědčují, že současný trend přeplněnosti věznic bude pokračovat. Pro zmíněný druh trestné činnosti již byly stanoveny určité minimální tresty. Bude patrně velmi obtížné odolávat tlakům na privatizaci věznic, zejména v souvislosti se současnými ekonomickými problémy. Navíc byly patrně přerušeny snahy určitých kruhů o zavádění liberálnějších prvků do přístupu k problematice zneužívání drog, takže zátěž, kterou na vězeňský systém klade represivní drogová politika, bude zřejmě trvat i nadále.

V některých oblastech došlo k přijetí netrestních alternativ, které by mohly být efektivnější než systém trestní justice. Jako příklad mohou sloužit finanční sankce ukládané pachatelům drogové kriminality (viz výše bod 10.10.4.-5.), jež lze využívat v rámci občanskoprávního řízení, anebo ochranné příkazy použitelné v případech domácího násilí (opět bez nutnosti realizovat trestní řízení). Podobně je občanskoprávní soudní zákaz i právním prostředkem poskytovaným zákonem na ochranu proti obtěžování.

16.7 Rozvoj „měkkých“ alternativních trestů, jako jsou obecně prospěšné práce (nebo programy restorativní justice, s nimiž se nyní experimentuje v oblasti mládeže), zřejmě velikost vězeňské populace neovlivnil. Mohlo by toho však být dosaženo rozšířením „nucených prací“.⁸¹

16.8 Přeplněnost věznic byla významně snížena před několika lety v důsledku propuštění pachatelů trestných činů proti bezpečnosti státu, k němuž došlo na základě Dohod z Osla. Další posun v tomto směru se však v době psaní této studie nezdá být na pořadu dne. Nárůst počtu pachatelů trestných činů proti bezpečnosti státu z oblastí Západního břehu a Pásmo Gazy zvyrazňuje „populační explozi“ ve vězeňském systému. Rovněž policejní cely jsou velmi přetížené. Objevily se návrhy vybudovat soukromé věznice, které by, pokud budou návrhy přijaty, byly vystavěny a patrně též spravovány soukromými subjekty. Uvedené návrhy se setkaly s kritikou zejména z řad části akademické obce.

16.9 Vzhledem ke zvyšujícímu se počtu trestných činů v oblasti kriminality bílých límečků (podvody v různých finančních institucích) a narůstající kriminalitě páchané prostřednictvím

---

⁸¹ Viz bod 11.7.

internetu, začalo ministerstvo spravedlnosti připravovat změny příslušných zákonů, které v současné podobě neodpovídají potřebám při stíhání těchto nových typů trestné činnosti. S ohledem na skutečnost, že vzrůstají škody, které v důsledku těchto trestných činů vznikají jejich obětem (ať již uvnitř země či kdekoliv jinde), jsou pro jejich pachatele stanoveny přísnější tresty, včetně trestu odnětí svobody.

16.10 Rozvíjí se rovněž trestná činnost spočívající v porušování autorského práva⁸², s níž zatím nedokáže účinně bojovat ani policie, ani prokuratura. Dochází ke změnám zákonů týkajících se nezákonného užívání výsledků duševního vlastnictví, přičemž trestné činy, dosud klasifikované jako přestupky, jsou přesouvány do kategorie zločinů, což mimo jiné umožňuje policii používat některé operativně pátrací prostředky a techniku (například odposlech telefonních hovorů).

16.11 Ředitel policie v roce 2002⁸³ uvedl, že pět hlavních oblastí, na které se orgány činné v trestním řízení a celý systém trestní justice musí nejdůrazněji zaměřit, jsou obchodování se ženami, praní špinavých peněz, obchodování s drogami a jejich zneužívání, hazardní hry a porušování autorského práva. Trestnou činnost tohoto druhu páchají struktury organizovaného zločinu. Podle některých názorů jsou dokonce někteří z organizátorů těchto trestných činů napojeni na vládní kruhy. Z toho důvodu se uvádí, že pokud se vůči uvedené kriminalitě účinně nezakročí, může ohrozit samotnou podstatu izraelského justičního systému.

16.12 Mnohé z otázek, zmíněných v této studii, se odvíjejí od bezpečnostní situace Izraele. Jakmile (pokud vůbec) bude palestinský konflikt vyřešen, bude se muset systém trestní justice vypořádat zejména se dvěma oblastmi: 1) problémy vyplývajícími z povahy izraelské společnosti jako multikulturní demokracie (např. ortodoxní a ultraortodoxní občané proti ateistům, etnické konflikty, přistěhovalci vůči starousedlíkům), a 2) problémy, na něž bylo poukázáno v předcházejícím odstavci, týkající se globalizačního procesu.

---

⁸² Patří sem například neoprávněné pořizování kopií audio i video nosičů a počítačových programů, neoprávněné užívání počítačových programů, které musí být evidovány a nejsou poskytovány zdarma, nebo používání ochranných známek a značek na padělaném zboží.

Odkazy

Amir, M. (1998). „Organized Crime in Israel“, In: Friedmann, Robert R., (ed.), (1998). **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Ben-Porat, Y. (1988). **Barrier to Chaos: Decisive Years in the Establishment of the Israel Police**, Israel: Ministry of Defense (hebrejsky).

Bensinger, G. (1989). **Justice in Israel: A Survey of Criminal Justice**, Chicago University of Illinois, Office of International Criminal Justice.

Bensinger, G. (1998). „Crime and Criminal justice“, In: Friedmann, Robert R., (ed.), (1998). **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Central Bureau of Statistics (1981). **Victimization Survey 1979**, Special Series No. 664.

Central Bureau of Statistics (1983). **Victimization Survey 1981**, Special Series No. 729.

Central Bureau of Statistics (1993). **Victimization Survey 1990**, Special Series No. 937.

Central Bureau of Statistics (2002). **Victimization Survey 2001**, October (pouze hebrejsky).

Einat, T. (1999). „How effective is criminal fine enforcement in the Israeli criminal justice system?“ **Israel Law Review**, Vol. 33 (2), str. 322 – 338.

Geva, R., Efrati, T. (1995). **Community Policing Around the World**. Community Policing Unit, Israel Police (hebrejsky).

Geva, R. (1995), (ed.) **Report on Crime Prevention in Israel**, Presented to the 8th UN World Conference on Crime Prevention, Cairo, 1995.

---

⁸³ Zpráva z tiskové konference Ředitele policie ze srpna 2002, kterou přinesl deník *Ha'aretz* 14. srpna 2002.

Geva, R. (2002) „Crime Prevention: The Community Policing Approach in Israel“ In: Lab, S., Das, D. (eds.) **International Perspective on Community Policing and Crime Prevention**, Prentice Hall.

Gimshi, D. (1999). **Community Policing in Israel and Around the World**, Community Policing Unit, Israel Police (hebrejsky).

Harnon, E. (1998) „Examination of children in sex offences – the Israeli law and practise“. **Criminal Law Review**, str. 262 – 274.

Hasin, Y., Horovitz, M. (1998). „Juvenile and adult probation in Israel“, In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Herzog, S. (202). „Empirical analysis of motor vehicle theft in Israel, 1990 – 1997“, **British Journal of Criminology**, Vol. 42 (4), str. 709 – 728.

Horovitz, M. (1995) „Special projects in juvenile justice“ In: Geva, R. (ed.), **Report to the Ninth Congress on Prevention of Crime and Treatment of Offenders**, Cairo, Egypt, 1995.

Horovitz, M., Sebba, L. (eds.) (2000). **Drug Policy: War or Welfare?** Institute of Criminology, Jerusalem, (anglické shrnutí).

Israel Police, Annual Reports.

Israel Prison Service, Annual Reports.

Kadman, Y. (1995). „The law for the prevention of abuse of minors and the helpless“ In: Geva, R. (ed) **Report on Crime Prevention in Israel**, Presented to to the 8th UN World Conference on Crime Prevention, Cairo, 1995.

Kremnitzer, M. (1998), „Criminal law in Israel“, In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Landau, S. F. (1998). „Crimes of Violence in Israel: Theoretical and Empirical Perspectives“, In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Lernau, H. (připravováno). „Reforms in detention laws in Israel“, **Israel Law Review**.

Nirel, R., Landau, S. F., Sebba, L., Sagiv, B. (1997). „The effectiveness of service work: The analysis of recidivism“, **Journal of Quantitative Criminology**, Vol. 13, str. 73 – 92.

Ohana, D. (1998). „Sentencing reform in Israel: The Goldberg Committee Report“, **Israel Law Review**, Vol 32, str. 591 – 643.

Rahav, G. (1998). „Criminal Statistics“ In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Sebba, L. (1970). „Penal reform and court practise: The case of the suspended sentence“, In: Drapkin, I. (ed.) **Scripta Hierosolymitana**, Vol. 21, **Studies in Criminology**, Jerusalem, str. 133 – 170.

Sebba, L. (1979). „Amnesty – a quasi-experiment“, **British Journal of Criminology**. Vol. 19 (1), str. 5 – 30.

Sebba, L. (1996). „Sanctioning policy in Israel – an historical overview“. **Israel Law Review**, Vol. 30, str. 234 – 275.

Sebba, L. (1999). „Prison Labour in Israel“. In: Dunkel, F., Van Zyl Smit, D. (eds.), **Prison Labour: Salvation or Slavery? International Perspectives**, darmouth, Aldershot, str. 115 – 144.

Sebba, L. (2000). „Victims´ rights and legal strategies: Israel as a case study“, **Criminal Law Forum**, Vol. 11, str. 47 – 100.

Sebba, L., Horovitz, M. (1984). „Israel“ In: Klein, M. (ed.), **Western Systems of Juvenile Justice**, Sage Publications, Beverly Hills, str. 97 – 119.

Shadmi, E. (1998). „Police and police reform in Israel: The formative role of the State“, In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Sharvit, R., Garbeli, S. (2001). „An offender-victim mediation project for young offenders“, **Innovation Exchange**, No. 9, Ministry of Public Security, Israel.

Shavitt, G. (1998). „The Israeli prison system“, In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Sheleff, L. (1998). „Punishment, prisoners' rights and pardons“. In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Shoham, S., Snadberg, M. (1964). „Suspended sentences in Israel“, **Crime and Delinquency**, Vol. 10, str. 74 – 83.

Weiss, S. (2002). In: internetové stránky Národního protidrogového úřadu: www.antidrugs.org.il.

Weisburd, D., Shalev, O., Amir, M. (2001). **Community Policing in Israel: A national Evaluation**, Bureau of the Chief Scientist, Ministry of Public Security, Israel (anglické shrnutí).

Wozner, Y. (1998). „Rehabilitation efforts in the Israel Prison Service“, In: Friedmann, Robert, R. (ed.) **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press.

Yanay, U. (1994). „Assistance to civilian casualties of hostile actions“, **Social Security, Journal of Welfare and Social Security Studies**.

Webové stránky:

Adalah: <http://www.adalah.org>

Společnost pro občanská práva v Izraeli: <http://www.acri.org.il>

Be´Tselem: <http://www.betselem.org>

Bizchut: <http://www.bizchut.org>

Ústřední statistický úřad: <http://www.cbs.gov.il>

Izraelský protidrogový úřad: <http://www.antidrugs.org.il>

Izraelský policejní sbor: <http://www.police.gov.il>

Izraelská policie: <http://www.police.gov.il>

Izraelská unie pro ochranu životního prostředí: <http://www.iued.org.il>

Kav La´Oved: <http://www.kavlaoved.org.il>

Na´amat: <http://www.naamat.org.il>

Národní rada dítěte: <http://www.site-effect.co.il/shalom/>

Wizo: <http://www.wizo.org>

Další zdroje:

Existují anglické překlady trestního zákona a trestního řádu ve Sbírce zákonů Státu Izrael, pořízené ministerstvem spravedlnosti. Pozdější novelizace je třeba vyhledat v příslušném vydání Sbírky zákonů z roku, v němž byla novela přijata. Pro podrobnosti o nedávných změnách úvodní části a obecné části trestního zákona viz **Israel Law Review**, Vol. 30, 1996, str. 5 – 35. Větší část zprávy Goldbergova výboru o reformě systému rozhodování o trestu tvoří přílohu článku Ohany (viz výše).

Viz též:

Bein, D. (1955). „Criminal Law“ In: Zamir, I., Colombo, S. (eds.). **The Law of Israel: General Survey**, University of Haifa, Israel.

Feller, S. Z., Kremnitzer, M. (1996). „Proposal for a general part of a new Penal Law – introduction“ **Israel Law Review**, Vol. 30, str. 36 – 61.

Fishman, G., Kraus, V., Lever, H. (1982). „Factors affecting juvenile court decision in Israel: A multivariate approach“, **Sociological Inquiry**, Vol. 52 (4), str. 292 – 305.

Friedmann, R. R. (kompilátor) (1995). **An Annotated Bibliography of English Language Publications, 1948 – 1993**. Westport, CT, Greenwood Press.

Friedmann, R. R. (1998) (ed.). **Crime and Criminal Justice in Israel**, State University of New York Press. Albany, USA, SUNY Series in Israeli Studies.

Geva, R. (1995). (ed.). **Report on Crime Prevention in Israel**. Presented to to the 8th UN World Conference on Crime Prevention, Cairo, 1995.

Haberfeld, M., Herzog, S. (2000). „The criminal justice system in Israel“, In: Ebbe, O. (ed.), **Comparative and International Criminal Justice Systems: Policing, Judiciary and Corrections**. New York, Butterworth/Heinemman.

Herzog, S. (2000). „Evaluating the new civilian police complaints board in Israel“, In: Goldsmith, A., Lewis, C. (eds.), **Civilian Oversight of Complaints Against Police: Governance, Democracy and Human Rights**. Oxford: Hart Publishing Co.

Herzog, S. (2002). „Does proactive policing make a difference in crime? An implementation of problem-solving policing in Israel“, **International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice**, Vol. 26 (1), str. 29 – 52.

Kannai, R. (1996). „The judge’s discretion in sentencing: Israel’s Basic Laws and Supreme Court decisions“, **Israel Law Review**, Vol. 30, str. 276 – 315.

Landau, S. F., Sebba, L. (1991). Victimological research in Israel: Past and current perspectives“, In: Kaiser, G., Kury, H., Albrecht, H. J. (eds.), **Victims and Criminal Justice**, Max Planck Institute for Criminal Law and Criminology, Freiburg, Vol. 50, str. 179 – 205.

Zamir, I., Zysblat, A. J. (eds.) (1996). **Public Law in Israel**, Oxford, Clarendon Press, UK.

Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe : IZRAEL

Autoři: Leslie Sebba
Menachem Horovitz
Ruth Geva

Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Určeno: Pro odbornou veřejnost

Tiskárna: Vydavatelství KUFR
František Kurzweil
Naskové 3
Praha 5

Dáno do tisku: leden 2005

Vydání: první

Náklad: 150 výtisků

ISBN 80-7338-036-6

